

**Laatu ja laadun arviointi varhaiskasvatuksen
vuorohoidossa**
Maarit Viitanen

Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Monografiamuotoinen
Kevätlukukausi 2024
Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Viitanen, Maarit. 2024. Laatu ja laadun arviointi varhaiskasvatuksen vuorohoidossa. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen ja psykologianlaitos. 77 sivua + liitteet.

Tämän laadullisen tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatustoiminnan laatua ja laadun arviointia vuorohoidon kontekstissa. Tutkimuksen avulla selvitettiin vuorohoidon työntekijöiden näkemyksiä varhaiskasvatustoiminnan laadusta ja laadun arvioinnista eri vuorokauden aikoina. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli saada selville, miten vuorohoidon laatua arvioidaan eli mitä arvioidaan, millaisilla menetelmillä sekä miten säännöllistä arviointi on.

Tutkimusaineisto kerättiin kahdessa osassa, joista ensimmäinen toteutettiin kesä- ja elokuun 2021 ja toinen joului- ja helmikuun 2022–2023 välisenä aikana. Ensimmäinen aineisto toteutettiin Webropol-verkkokyselynä, johon osallistui viisi ympärivuorokautisesti avoinna olevaa varhaiskasvatusyksikköä ympäri Suomea. Toisen aineiston keräämiseen osallistui kaksi, jo ensimmäiseen aineistonkeruuseen osallistunutta, ympärivuorokautisesti avoinna olevaa varhaiskasvatusyksikköä. Jälkimmäisen aineiston keruu toteutettiin Webropol-verkkokyselynä sekä yksilöhaastatteluilla. Aineistot analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Tuloksissa selvisi, että työntekijöiden näkemykset laadukkaasta varhaiskasvatustoiminnasta vuorohoidossa kiteytyvät asiakasnäkökulman, tavoitteellisen toiminnan sekä työyhteisön resurssien huomiointiin. Laatua arvioitiin suhteellisen säännöllisesti kohdistuen lasten, työntekijöiden sekä työyhteisön toimimiseen, ja lisäksi työyhteisön kehittämiseen. Tuloksissa näkyi varhaiskasvatuksen toiminta-aikojen epäsuhtaisuus, mikä ilmeni suunnitellun ja spontaanin toiminnan jakaantumisenä päivä- ja vuorohoidon välillä.

Asiasanat: varhaiskasvatus, vuorohoito, laatu, laadun arviointi

SISÄLTÖ	
TIIVISTELMÄ	
TIIVISTELMÄ.....	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO.....	4
2 VARHAISKASVATUS JA VUOROHOITO.....	9
2.1 Varhaiskasvatuksen määritelmä.....	9
2.2 Vuorohoito	12
3 LAATU JA LAADUN ARVIOINTI VARHAISKASVATUKSESSA.....	16
3.1 Laatu varhaiskasvatuksessa	16
3.2 Laadukas pedagoginen varhaiskasvatus.....	19
3.3 Laadun arviointi.....	27
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	33
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	34
5.1 Tutkimuksen lähestymistapa	34
5.2 Tutkimusaineisto ja tutkimukseen osallistujat	35
5.3 Aineiston analyysi.....	38
5.4 Eettiset ratkaisut ja luotettavuus	42
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	47
6.1 Työntekijöiden näkemykset vuorohoidon laadusta	47
6.2 Laadun arviointi vuorohoidossa	55
7 POHDINTA JA TULOSTEN TARKASTELU.....	61
7.1 Vuorohoidon laatu ja laadun arviointi	61
7.2 Tutkimuksen yleistettävyyys ja jatkotutkimus.....	68
LÄHTEET	70
LIITTEET	78

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen laatuun on kiinnitetty huomiota koko 2000-luvun ajan (Hujala ym., 1999; Hujala ym., 2013; Karvonen, 2010; Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019; Ruokolainen & Alila, 2004). Sosiaali- ja terveysministeriöön perustettiin vuonna 1997 varhaiskasvatustyöryhmä, jonka tehtävänä oli arvioida varhaiskasvatuksen yhteiskunnallista paikkaa ja tarkoitusta. Arvioinnin perusteella työryhmä esitti muun muassa päivähoitolain uudistamista kokonaisuudessaan sekä yleisten varhaiskasvatusten toimintojen linjaamista, mikä sisältäisi laadunhallinnan sekä laatutyön vahvistamisen jokapäiväisissä toiminnoissa. (Ruokolainen & Alila, 2004; Sosiaali- ja terveysministeriö, 1999.)

Päivähoitolaki vuodelta 1973 uudistettiin vuonna 2018 varhaiskasvatuslaiksi, jossa mainitaan varhaiskasvatuksen laadun kehittäminen (540/2018, 21§) osana varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2022). Molemmissa varhaiskasvatustoimintaa ohjaavissa asiakirjoissa on laadittuna varhaiskasvatukselle suunnatut toimintalinjat sekä vaatimukset toiminnan laadusta ja sen toteutuksesta.

Varhaiskasvatustoiminnan laatua ja sen arviointia on viimeisinä vuosina tuotu esille useissa erilaisissa julkaisuissa, hankkeissa ja tutkimuksissa. Muun muassa Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (josta käytetään lyhennettä Karvi), Opetus- ja Kulttuuriministeriö, eri ammattijärjestöt sekä valtakunnalliset mediat ovat käsitelleet varhaiskasvatuksen laadun erilaisia näkemyksiä. Puheenaiheina ovat olleet muun muassa varhaiskasvatuksen laadun valtakunnallinen epätasaisuus (Repo ym., 2019), pätevien ja koulutettujen työntekijöiden riittävyys sekä heidän sitoutumisensa varhaiskasvatustyöhön (Super, 2022) sekä varhaiskasvatukseen investoiminen (VOL, 2023).

Karvin tehtävänä on vastata koulutusten arvioinneista aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen asti koko maassa ja se on aloittanut toimintansa vuonna 2014. Karvin (2023) mukaan laadunhallinnan ensisijaisia tekijöitä kasvatusalan moninaisissa yksiköissä ovat ”toimiva johtamisjärjestelmä,

kehittämistä tukeva tieto, osallistava toimintakulttuuri, jatkuva kehittäminen ja muutos sekä selkeät tavoitteet”. Karvissa on luotu varhaiskasvatukseen monia toiminnan laatua sekä laadun arviointia auttavia työkaluja, joista esitellään tässä tutkimuksessa myöhemmin muun muassa vuonna 2023 julkaistu valtakunnallinen sähköisesti käytössä oleva laadunarviointijärjestelmä eli Valssi (Harkoma ym., 2023) sekä vuonna 2018 esiteltyt laadun indikaattorit (Vlasov ym., 2018, luku 4).

Valtioneuvosto on rahoittanut erilaisia hankkeita, joilla pyritään tukemaan varhaiskasvatuksen laadun kehittämistä. Näistä yksi on ollut muun muassa Tuikku-tunnetaitoja ja osallisuutta varhaiskasvatukseen (2022), joka on osa kiusaamisen ehkäisyn toimenpidekokonaisuutta. Isoin hanke on kuitenkin kokonaisuudessaan ollut Opetus- ja kulttuuriministeriön laatima Oikeus oppia-kehittämisohjelma (2020–2022), johon yhtenä osana kuului varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon kehittäminen. Tämän hankkeen avulla pyrittiin takaamaan jokaiselle lapselle tasalaatuinen varhaiskasvatus ja hyvä perusta opinpolulle. Silti tasalaatuinen toiminta kautta koko Suomen on kyseenalaista (kts. esim. Ranta ym., 2021), varsinkin laadun puuttumisen vaikutuksesta lasten kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen (Sohlsten-Nederström, 2022).

Kehittämisohjelmassa tärkeänä osana olivat myös varhaiskasvatuksen laadun arviointi sekä johtamisen kehittäminen (2022–2023). Lisäksi valtioneuvosto on tukenut pedagogisen osaamisen kehittämistä ja varhaiskasvatuksen opettajien monimuotokoulutusta (2020) sekä laadunarviointijärjestelmä Valssin käyttöönottoa (2023–2024).

Muita varhaiskasvatuksen laatuun liittyviä hankkeita on ollut muun muassa Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöllä, jolla vuosina 2000–2003 oli varhaiskasvatuksen laadunhallintaan ja ohjaukseen liittyvä Valoa-hanke. Sen tavoitteena oli valtakunnallisesti kehittää yhtenäistä varhaiskasvatustoimintaa (Ruokolainen & Alila, 2004). Lisäksi Hujala ym. (1999) toteuttivat Laadun arviointi päivähoitossa-projektin, jossa useat yhteistyötahot tutkivat laadun arviointia.

Tohtori, emeritusprofessori Eeva Hujala on ollut varhaiskasvatuksen laadun puolesta puhuja jo vuosia. Hänen mielestään laadun arviointia aloitettaessa suomalaisen varhaiskasvatuksen perusta, ominaispiirteet sekä vahvuudet on hyvä tuntea ja tunnistaa. Lapsuuden kunnioittaminen sekä perheiden tukeminen luovat hyvän pohjan kokonaisvaltaiselle varhaiskasvatukselle. (Hujala ym., 2007, s. 152.)

Varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttavat varhaiskasvatusympäristö, henkilöstö, johtaminen, taloudelliset resurssit sekä varhaiskasvatuksen suunnittelu ja järjestelyt (Karvonen, 2010, s. 16). Laadukkaan varhaiskasvatustoiminnan tulisi olla suunnitelmallista ja pedagogisesti laadukasta, jota toteutetaan varhaiskasvatuksen arjessa päivittäin. Suunnitelmallinen pedagogiikka on varhaiskasvatustoiminnan perustehtävän ydintä, jonka avulla varhaiskasvatuksen työntekijät tekevät työtään.

Vuorohoito on yksi varhaiskasvatuksen tärkeistä toimintamuodoista, koska se mahdollistaa epäsäännöllisiä hoitoaikoja tarvitsevien perheiden arjen sujuvuuden. Varhaiskasvatustilain (540/2018, 12§) mukaan Suomessa lapsella on varhaiskasvatukseen subjektiivinen oikeus, mutta vuorohoito ei kuitenkaan kuulu subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden piiriin. Subjektiivinen oikeus tarkoittaa sitä, että lapsi on oikeutettu varhaiskasvatukseen, vaikka hänen huoltajansa eivät olisikaan töissä tai opiskelemassa. Oikeus vuorohoitoon osallistumiseen on perheillä, joilla hoidon tarve on epäsäännöllistä opiskeluiden tai työn takia (Varhaiskasvatustilain, 540/2018, 13§).

Vuonna 2022 varhaiskasvatukseen osallistui 232 926 lasta (Varhaiskasvatustietovaranto Varda, 31.12.2022), joista vuorohoidossa on ollut 11 376 lasta. Tämä vastasi n. 5 % koko varhaiskasvatukseen tuolloin osallistuneista lapsista. Vuorohoitoon osallistumisen tarve vaihtelee jonkin verran erilaisten tarpeiden mukaisesti, muun muassa kauppojen aukioloaikojen lisääntyminen sekä uudenlainen 24/7 maailma tuo vaihtuvuutta lasten hoitoaikoihin (Sevón ym., 2017). Kuitenkin muutokset yhteiskunnassa, kuten esimerkiksi teollisen tuotannon alasajo tietyillä paikkakunnilla ja

maailmanlaajuisen pandemian tuoma etätyömahdollisuus ovat jonkin verran voineet vaikuttaa vuorohoidon tarpeen vähenemiseen.

Vuorohoidon maailma on omanlaisensa lasten hoitoaikojen ollessa epäsäännöllisiä, mikä näkyy esimerkiksi hoidossa olevien lasten määrän vaihteluina päivittäin. Vuorohoidon ei kuitenkaan pitäisi poiketa päivämuotoisesta varhaiskasvatuksesta toiminnan osalta millään tavalla, sillä myös iltaisin ja viikonloppuisin sekä juhlapyhinä tulisi lapsille tarjota pedagogisesti laadukasta sekä suunnitelmallista varhaiskasvatustoimintaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, s. 19) sanotaankin, että lasten hoitovuorot tulee ottaa huomioon pedagogisen toiminnan suunnittelussa sekä toteutuksessa.

Käytännössä todellisuus voi kuitenkin olla toisenlainen. Vaikka vuorohoito voidaankin nähdä tärkeänä hoitomuotona, on se silti vähemmän suunnitelmallista varhaiskasvatustoimintaa sisältävä. Tämä on lasten saaman kasvatuksen ja opetuksen näkökulmasta epätasapainossa ja siksi varhaiskasvatuksen laatuun tulisikin kiinnittää huomiota kaikissa varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa. Kallialan (2008, s. 274–275) mukaan toiminnassa esiintyvät isot laatuerot vaikuttavat organisaation toimintakykyyn tehden siitä herkästi vahingoittuvan. Laatuerot saadaan tasaantumaan koko varhaiskasvatusinstituution sitoutumisella toiminnan muutokseen.

Vuorohoidosta on tehty tutkimuksia niin Suomessa kuin kansainvälisestikin, mutta selkeästi vähemmän kuin muista varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Perheet 24/7-hankkeessa (2014) tutkittiin Suomen, Hollannin sekä Iso-Britannian vuorohoitoa tarvitsevien lasten ja heidän vanhempiansa sekä suomalaisten vuorohoidossa työskentelevien henkilöiden kokemuksia vuorohoidosta. Tästä tutkimuksesta on valmistunut ainakin kaksi väitöskirjaa (Moilanen, 2019; Salonen, 2020), joissa ensimmäisessä vuorohoitoa tarkastellaan yksinhuoltajaäitien epäsäännöllisten työvuorojen näkökulmasta ja toisessa pienten lasten kuulumiskokemusten kautta. Perheet 24/7-tutkimuksen pohjalta toteutetussa OHOI, osaamista vuorohoitoon-hankkeessa (2016) tutkimuskohteena olivat Keski-Suomen vuorohoitoyksiköt.

Suomessa vuorohoitoa ovat tutkineet myös Siippainen (2018), joka väitöskirjassaan tarkasteli lasten ja aikuisten välisiä suhteita, sekä Peltoperä (2021), jonka tutkimuksessa näkökulmana oli vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden antamat merkitykset varhaiskasvatukselle. Peltoperä ja Ukkonen-Mikkola (2023) tutkivat vuorohoidon työntekijöiden asiantuntijuutta. Kansainvälisesti epäsäännöllisiä hoitoaikoja ja 24/7-elämää on tutkineet muun muassa Anme ym. (2010), joiden tutkimuksessa seurattiin viiden vuoden ajan japanilaisia perheitä, joilla oli hoidon tarve epätyypillisiin aikoihin. Halfon ja Friendly (2015), joiden tutkimuskohteena olivat kanadalaiset perheet, joissa vanhemmat tekivät epäsäännöllisiä työvuoroja. Heidän tutkimuksessaan haluttiin selvittää vuorohoitoa tarvitsevien lasten tilanne Kanadassa. Sekä Janta (2014), joka tutki huoltajien epätyypillisten työaikojen sekä lastenhoidon mahdollisuuksia Euroopassa.

Suomessa varhaiskasvatuksen laatua ovat tutkineet muun muassa Koivula ym. (2022), Peltoperä ym. (2023) ja Ruohola ym. (2021). Varhaiskasvatustoiminnan laatu keskustelun sekä laadun arvioinnin ajankohtaisuuden vuoksi tällä tutkimuksella on selkeä tarkoitus.

2 VARHAISKASVATUS JA VUOROHOIDO

Tässä luvussa avataan tarkemmin varhaiskasvatuksen vuorohoidon tarkoitusta ja käsitettä, koska tutkimuksen konteksti on pääosin siinä. Lisäksi aiempaa teoriaa tullaan käsittelemään vuorohoidon näkökulmasta. Aluksi kuitenkin tullaan perehtymään varhaiskasvatuksen käsitteeseen ja tarkoitukseen, sillä se on pääkäsite eri toimintamuodoille.

2.1 Varhaiskasvatuksen määritelmä

Varhaiskasvatustalaki (540/2018, 2§) määrittelee varhaiskasvatuksen olevan suunnitelmallista ja tavoitteellista pedagogista toimintaa, jossa lapsen elämänpolkua tuetaan kokonaisvaltaisesti hoidon, opetuksen ja kasvatuksen avulla. Varhaiskasvatusta tarjotaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa sekä avoimessa varhaiskasvatustoiminnassa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, s. 11). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022, s. 9) tukevat varhaiskasvatustalain näkemystä varhaiskasvatuksen kokonaisvaltaisesta tehtävästä. Varhaiskasvatuksessa mahdollistetaan huoltajien työskentely ja opiskelu sekä tuetaan heitä lapsensa kasvattamisessa.

Laajempaa näkökulmaa varhaiskasvatuksen käsitteeseen tuovat Hujala ym. (2007, s. 10). Heidän mukaansa varhaiskasvatus ulottuu lapsen syntymästä aina kahdeksaan ikävuoteen asti kattaen monenlaiset kasvatukselliset ja opetukselliset toiminnot erilaisissa elinpiireissä. Nämä toiminnot pohjautuvat erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin, joita on lasten ja aikuisten välillä sekä lasten kesken ja aikuisten kesken. Kodin kasvatuksen lisäksi tähän elinpiiriin voidaan Hujalan ym. (2007, s. 10) mukaan lukea myös muun muassa neuvolapalvelut ja erilaiset kerhotoiminnot.

Aiemmin varhaiskasvatuksesta käytettiin termiä päivähoito, joka viittasi enemmän lasten hoitoa painottavaksi päiväkotitoiminnaksi. Mutta edellä mainittujen ohjaavien asiakirjojen myötä toiminta on muuttunut tavoitteelliseksi laadullista pedagogista toimintaa painottavaksi varhaiskasvatustoiminnaksi.

Päivähoito oli aluksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alaisuudessa ja laki lasten päivähoidosta oli vuodelta 1973. Varhaiskasvatus otettiin käsitteenä käyttöön 2013, jolloin siirryttiin Opetus- ja kulttuuriministeriön hallintoon ja kasvatuksellinen ja opetuksellinen puoli tuli näin huomioitua. Myös lapsen koulupolku on tällä tavoin eheämpi, kun kaikki ovat saman ministeriön hallinnon alaisuudessa ja varhaiskasvatus onkin yksi tärkeä osa tätä opinpolkua (Ranta ym., 2021, s. 60). Laki lasten päivähoidosta muuttui varhaiskasvatuslaiksi vuonna 2015, jonka jälkeen sitä on täydennetty vuosina 2018 ja 2021.

Kuten aiemmin on mainittu, varhaiskasvatus koostuu lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta, jotka kietoutuvat toisiinsa päivittäin. Mikä onkin Hujalan ym. (2007, s. 12) mukaan suomalaisen varhaiskasvatuksen voimavarana ja josta käytetään nimitystä *educare*. *Educare* muodostuu sanoista *education* eli koulutus ja *care giving* eli hoidon antaminen (Hujala ym., 2007, s. 12; Peltoperä & Ukkonen-Mikkola, 2023, s. 3). Hujalan ja Eskelisen (2013, s. 223) mukaan *Educaren* tarkoitus on tukea lasten hyvinvointia sekä auttaa kehittämään heidän vuorovaikutus-, ajattelu-, ja oppimistaitojaan sekä myönteistä minäkuva.

Varhaiskasvatuksen maailmaa ymmärtääkseen, on hyvä avata taustalla vaikuttavia tekijöitä ja teoreettisia lähtökohtia, joilla on merkitystä myös tämän päivän lastenhoitoon. Varhaiskasvatuksen kasvatusteoria pohjautuu pitkälti Piaget'n konstruktivistiseen kasvatuskäsitykseen (Heikka ym., 2009; Hännikäinen & Rasku-Puttonen, 2001, s. 162) ja Bronfenbrennerin ekologiseen teoriaan (Hujala ym. 1999, luku 3). Piaget'n mielestä lapsi oppii ollessaan luonnollisessa lähiympäristössään, ja konstruktivistisessa näkökulmassa lapsen oma toiminallisuus ja kehittyminen nostetaan esille (Hännikäinen & Rasku-Puttonen, 2001, s. 162). Hännikäinen ja Rasku-Puttonen (2001, s. 175) mainitsevat, että Piaget'n teorialla on ollut vaikutusta useiden maiden varhaiskasvatussuunnitelmiin, joissa on kiinnitetty huomiota lasten omaan aktiivisuuteen oppimisessa. Myös Suomessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan ”oppimiskäsityksen pohjautuvan näkemykseen lapsesta

aktiivisena toimijana” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022, luku 2 varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet).

Bronfenbrennerin ekologisen kehityksen teoriassa huomion alaisena on kehittyvän lapsen ja hänen erilaisten fyysisten kasvatusympäristöjensä vuorovaikutuksellinen suhde (Puroila & Karila, 2001, s. 204). Hujala ym. (1999, s. 10–12) puhuu lapsen kontekstuaalisesta kasvuympäristöstä, jossa edellä mainitut fyysiset ympäristöt ovat kiinteästi yhteydessä toisiinsa. Ekologisen kehityksen teoriassa lasta ympäröivä maailma on rakentunut erilaisten järjestelmien ympärille, joiden keskiössä hän itse on. Kodin ja varhaiskasvatuksen lisäksi näitä järjestelmiä voivat olla muun muassa harrastustoiminnot, edellä mainitut neuvolapalvelut sekä lasta koskevat yhteiskunnalliset palvelut. Lapsen kasvun ja kehittymisen myötä hänen kasvuympäristönsä laajenee, jolloin vuorovaikutuksellinen ympäristökin laajenee.

Lapsen kasvuympäristö saattaa toimia hänen kasvunsa kannalta niin myönteisesti vaikuttavana kuin rajoittavana elementtinä, jossa merkittävänä tekijänä on lapsen oma vaikutusvalta omaan elämäänsä. Lasten osallisuus ja aktiivinen osallistuminen toimintaan varhaiskasvatuksessa tuodaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) selkeästi esille monessa kohdassa. Haasteena varhaiskasvatuksen pedagogisessa toiminnassa on nimenomaan edellä mainittu lapsen toiminnallisuus ja sen esiin tuominen. (Hujala ym., 2007, s. 20), mikä onkin hyvä huomioida tämän päivän varhaiskasvatustoiminnan suunnittelussa, toiminnassa sekä arvioinnissa. Lasten osallisuudessa on hyvä ottaa huomioon kuitenkin jokaisen lapsen oma temperamentti sekä kehittymistähti, jotka ovat jokaiselle hyvinkin erilaiset.

Opetus- ja kulttuuriministeriölle kuuluu varhaiskasvatustoiminnan ohjausjärjestelmän ylläpitäminen, mikä on luotu varhaiskasvatuksen laadun takaamiseksi (Hujala ym., 2007, s. 176–178). Ohjausjärjestelmään kuuluvat normatiivinen ohjaus, resurssiohjaus, tavoite- ja ohjelmaohjaus sekä informaatio-ohjaus. Näistä muun muassa normatiivinen ohjaus velvoittaa noudattamaan varhaiskasvatusta sitovia lakeja, jotka määrittelevät muun muassa varhaiskasvatuksen toimintamuodot, työntekijöiden

ammattipätevyysvaatimukset sekä henkilöstön suhdeluvun lapsiin nähden. Resurssiohjaus taas säätelee nimensä mukaisesti varhaiskasvatuksen erilaisia taloudellisia varoja, kuten esimerkiksi henkilöstön määrää.

Varhaiskasvatuksessa työskentelee moniammatillinen joukko työntekijöitä, joista kaikkien ammattitaitoa sekä ydinosamista tarvitaan lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen polulla (Peltoperä, 2021, s. 24). Varhaiskasvatuslaki (540/2018, luvut 6 ja 7) määrittelee henkilökunnan ammattipätevyysvaatimukset sekä henkilöstön määrän lapsiryhmittäin. Lapsiryhmässä voi työskennellä varhaiskasvatuksen opettajia, varhaiskasvatuksen sosionomeja sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitajia, joilla jokaisella on omat erilaiset koulutustaustat ja näin ollen siis erilaiset ydinosamisen alueet. Jokainen ammattiryhmä tukee omalla panoksellaan varhaiskasvatuksen perustehtävää ja yhdessä omassa työtiimissään hyödyntävät näitä omia osaamisalueitaan (Peltoperä & Ukkonen-Mikkola, 2023, s. 2). Peltoperän ja Ukkonen-Mikkolan (2023, s. 1) mukaan varhaiskasvatuksessa pedagogisen työn pääosassa onkin moniammatillinen työtiimi.

2.2 Vuorohoito

Varhaiskasvatuslain (540/2018, 13§) mukaan vuorohoitoa on annettava lapselle siinä laajuudessa, missä perheet sitä työn tai opiskelujen takia tarvitsevat. Laissa kerrotaan ”vuorohoitoa järjestettävän iltaisin, öisin, viikonloppuisin ja arki- ja juhlapyhinä päiväkodeissa tai perhepäivähoidossa.” Tällä hetkellä Suomi on tiettävästi ainoa maa, missä varhaiskasvatuksessa tarjottava vuorohoito on lain turvaamaa.

Tilastokeskus (15.5.24) kertoo vuorohoitoa järjestettävän varhaiskasvatuksen normaalien aukioloaikojen ohella. Normaaleiksi aukioloajoiksi määritellään arkipäivisin toteutettu varhaiskasvatus kello 6.00–18.00 välisenä aikana. Lammi-Taskula ja Siippainen (2018, s. 422) käyttävät nimitystä säännöllinen päivähoito, jota pyritään myös tässä tutkielmassa hyödyntämään muuntaen kuitenkin päivähoito nykymuotoiseen käsitteeseen

varhaiskasvatus. Vuorohoito määritellään siis edelliseen liittyen kello 18.00–6.00 välillä tapahtuvaksi varhaiskasvatustoiminnaksi. Lisäksi käytössä on myös laajennetun aukiolon käsite, joka on määritelty kello 5.00–6.00 ja 18.00–22.00 väliseksi ajaksi. (Malinen ym., 2016, s. 13; Tilastokeskus 15.5.2024). Vuorohoidon muita nimityksiä ovat muun muassa epätyypillinen hoitoaika, ympärivuorokautinen hoito sekä 24/7-hoito, (Malinen ym., 2016, s. 14).

Kuntien vastuulla on tarjota hoitoa perheiden tarpeiden mukaisesti, Malisen ym. (2016, s. 13) mukaan isommissa kunnissa palvelua voidaan järjestää keskitetysti tietyissä varhaiskasvatussyksiköissä. Kunnissa voi kuitenkin olla eroavaisuuksia vuorohoidon toteuttamisessa, koska valtakunnallisia linjauksia vuorohoidon järjestämiselle ei ole (Lammi-Taskula & Siippainen, 2018, s. 422; Peltoperä, 2021, s. 18). Esimerkiksi laajennetun aukioloajan puitteissa lasten varhaiskasvatukseen saapuminen ennen päiväkodin aukeamista tai kotiin lähteminen voivat olla suurikin keskustelun aihe (Kainulainen, 2021).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, s. 14) mainitaan lasten epäsäännöllisten hoitoaikojen huomioinnin tärkeys pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa, jota myös Peltoperä ja Ukkonen-Mikkola (2023, s.4) korostavat. Tämä tarkoittaa, että jokaiselle lapselle tulee olla pedagogista toimintaa tasapuolisesti vuorokauden kaikkina aikoina. Toiminnan perustaksi onkin joissain kunnissa viimeisinä vuosina otettu kokopäiväpedagogiikka, joka on Lämsän (2021, s. 79) mukaan käsitteenä vielä suhteellisen tuore ja täten sen määrittely on vasta alkutekijöissään. Kokopäiväpedagogiikassa otetaan Lämsän (2021, s. 79–80) mukaan huomioon ja arvioidaan pedagogisin silmin yhtä arvokkaiksi valmiiksi suunniteltujen tuokioiden lisäksi myös muut arkiseen varhaiskasvatustoimintaan liittyvät puuhut, kuten esimerkiksi erilaiset siirtymät paikasta toiseen, ruokailu- sekä pukeutumistilanteet (Harju ym., 2023, s. 12).

Ydinajatuksena kokopäiväpedagogiikassa Lämsän (2021, s. 80) mielestä on pedagogisten toiminnan tavoitteiden laajentuminen harkitusti myös arkisiin ennalta suunnittelemttomiin tilanteisiin, jolloin varhaiskasvatuksen työntekijöiden tulee tiedostaa erilaisia tavoitteellisia tilanteita sekä toimintoja koko työpäivän ajalta tiedostaen ne. Vuorohoidon toiminnassa koko päivän

ajaksi suunnitellulla sekä toteutettavalla pedagogiikalla on iso merkitys. Lasten hoitoaikojen keskittyessä eri vuorokauden aikoihin, tulee varhaiskasvatuksen työntekijöiden ottaa eri tilanteissa huomioon lasten ikärakenteet, heidän osaamisensa sekä erityiset hoidon tarpeet.

Säännölliseen varhaiskasvatukseen verrattuna vuorohoito on erilaisempaa lasten hoitoaikojen suuren vaihtelevuuden vuoksi. Siippaisen (2018) mukaan esimerkiksi iltavuorossa voi paikalla olla muutama lapsi tai sitten viikonloppuna on hoidossa paljon lapsia oman yksikön eri ryhmistä. Henkilökunnan työvuorot mukailevat lapsien ilmoitettuja hoitoaikoja, jolloin myös työntekijöiden työajat vaihtelevat suuresti ja niissä ei välttämättä ole säännönmukaisuutta (Peltoperä & Ukkonen-Mikkola, 2023, s. 2). Peltoperä ja Ukkonen-Mikkola (2023, s. 1-2) mainitsevatkin, että vuorohoidon työvuorojärjestelyissä tarvitaan useampia työntekijöitä kattaakseen koko vuorokauden hoitoajat, mikä haastaa aiemmin mainittua pedagogisen työn pääpiirrettä eli moniammatillista tiimityötä.

Siippaisen (2018) mukaan vuorohoidolle ominaista on kodinomaisuus, joka luo iltoihin ja viikonloppuihin rennomman tunnelman. Myös työntekijöiden sekä lasten vuorovaikutus on useimmiten erilaisempaa vuorohoidossa kuin säännöllisessä varhaiskasvatuksessa ja Peltoperä (2021, s. 31) sekä Peltoperä ja Ukkonen-Mikkola (2023, s. 8) mainitsevatkin, että työntekijän ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen muodostuminen läheiseksi epäsäännöllisessä varhaiskasvatuksessa voidaan nähdä myönteisenä asiana.

Vuorohoito voi mahdollistaa joitakin asioita paremmin kuin säännöllinen varhaiskasvatus, sillä esimerkiksi lapset voivat oppia nopeasti vuorohoidon rytmiin ja vaihtuviin vuorovaikutustilanteisiin, saavuttaen näin kavereita yli ryhmärajojen. Myös heidän leikkitaitonsa voivat kehittyä muuttuvissa olosuhteissa eri tavalla kuin säännöllisessä varhaiskasvatusrytmissä.

Toisaalta vuorohoito voi stressata lasta, jolloin hänen on hankalampaa jäädä hoitoon. Pitkät hoitopäivät sekä useiden päivien mittaiset hoidossa oloajat voivat väsyttää lasta ja vireystila vaihtelee hoitopäivien aikana. Myös lapsen kotona vietetty aika on voinut jäädä vähäiseksi vanhempien työaikojen ollessa hyvin epäsäännölliset. Lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi voi olla siten

heikentynyt ja hänen osallistumisensa toimintaan vähäinen. Erityisyys voi tuoda haasteita myös lapsen vuorovaikutussuhteisiin ja hän voi kokea ulkopuolisuutta vuorohoidossa ollessaan. (De Schipper ym., 2002, s. 301.)

Kansainvälisesti katsottuna suomalainen vuorohoito on järjestäytyneempää kuin esimerkiksi Kanadassa tai Yhdysvalloissa, joissa perheiden tulotaso vaikuttaa erittäin paljon lastenhoitojärjestelyihin. Halfon ja Friendly (2015, s. 33) sekä Peyton ym. (2001, s. 192) kertovat, että matalan tulotason perheillä ei ole valittavana samoja hoitomuotoja kuin enemmän tienaavilla perheillä. Pienempituloisten huoltajien lastenhoito järjestyy useimmiten kotihoitona tai sukulaisten avulla, kun taas varakkaammat perheet pystyvät palkkaamaan ulkopuolisen lastenhoitajan tai viemään lapsensa maksulliseen päiväkotiin. Pohjoismaissa tilanne on kuitenkin hiukan samankaltainen kuin Suomessa eli lapsia hoidetaan varhaiskasvatyksiköissä, joista osa on yksityisiä ja osa kunnallisia.

3 LAATU JA LAADUN ARVIOINTI VARHAISKASVATUKSESSA

Tässä luvussa avataan laatua ja laadun arviointia yleisesti koko varhaiskasvatuksen näkökulmasta sekä pohditaan sen yhteyttä vuorohoitoon. Laatu yleisenä käsitteenä on monitahoinen sekä haasteellinen määritellä yksiselitteisesti ja täsmällisesti, sillä katsantokanta riippuu aina käsillä olevasta aihealueesta, tavoitteista sekä laadun määrittäjästä (Hujala ym., 1999; Hujala ym. 2007; Karvonen, 2010; Koivula, 2003). Laatu sisältää aina erilaisia arvoja, jotka siis määrittyvät tilanneyhteyksien sekä niissä olevien henkilöiden mukaisesti. Siksi laadun määrittelyssä onkin tärkeää tuoda esille kuka laatua määrittää, laadun konteksti sekä miten sitä halutaan määrittää. (Hujala ym., 2007, s. 158.) Laatu kytkeytyy usein asiakkaan tarpeiden täyttämiseen ja ilmenee tyytyväisyytenä saatuun palveluun. Laatu myös tekee käsillä olevasta asiasta jollain tavalla erikoisemman, millä se eroaa muista positiivisella tavalla. (Hujala ym., 2007, s. 157; Koivula, 2003, s. 18.)

3.1 Laatu varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen laadun määrittely elää niin ikään ajan hengen, sen aikaisten arvojen sekä siinä elävien ihmisten mukaisesti. Tapa, jolla käsitämme varhaiskasvatuksen laadun, heijastaa ympäröivää yhteiskuntaa ja varhaiskasvatuksen paikkaa siinä. Laatu voidaan nähdä useasta eri näkökulmasta ja siihen liittyy useita elementtejä, jossa kuitenkin keskiössä on aina lapsi ja häneen liittyvä kasvatustilanne. (Hujala ym., 2007, s. 152-153; Parrila, 2004, s. 73.) Tämän prosessin onnistumiseen tulee olla tiettyjä rakenteellisia edellytyksiä, jotka yhdessä vaikuttavat niin asiakasperheisiin kuin varhaiskasvatuksen laatuunkin (Parrila, 2004, s. 73).

Peyton ym. (2001, s. 192) nostavat esille perheiden käsityksiä laadukkaasta varhaiskasvatuksesta, joissa hoitopaikkaa valitessa mainitaan tärkeimmiksi asioiksi enemmän vuorovaikutukseen, fyysiseen toimintaympäristöön ja

henkilöstön koulutukseen liittyviä kuin käytännön järjestelyitä, kuten esimerkiksi varhaiskasvatusmaksut tai päiväkodin sijainti. Perheiden tarvitsema hoitoaika on kuitenkin heidän mielestään käytännön järjestelyistä sellainen, joka sivuuttaa laadun merkityksen hoitopaikkaa valitessa. Mikä on erityisesti vuorohoitoa tarvitsevilla perheillä ajankohtaista, koska heillä lapsen hoitoajat määräytyvät huoltajien tarpeiden mukaan.

Hujala ym. (2007, s. 152–153) mainitsevat suomalaisen varhaiskasvatuksen vahvuutena olevan sen kokonaisvaltaisuus, jossa kasvatuksellinen, opetuksellinen ja hoidollinen puoli kietoutuvat tiiviisti toisiinsa. Jo aiemmin esille tuotu teoria lapsen kontekstuaalisesta kasvusta on Hujalan ym. (2007, s. 152–153) mukaan hyvä muistaa myös varhaiskasvatuksen laadusta puhuttaessa, sillä laatu pohjautuu paljolti yhteistyöhön, jota tehdään perheiden kanssa. He kertovat huoltajien ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden yhteistyön olevan tärkeä perusta lapsen kokonaisvaltaiselle kasvulle ja kehitykselle sekä sille, että lapsi kokee varhaiskasvatusympäristön mieluisana. Kuitenkin Hujala ym. (2007, s. 152–153) haluavat muistuttaa, että kaiken kaikkiaan varhaiskasvatuksen laatu koostuu useista näkökulmiltaan erilaisista osista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) laatu muodostuu kokonaisvaltaisesta pedagogiikasta, johon lukeutuu muun muassa yhteinen arvoperusta, käsitykset lapsesta ja lapsuudesta sekä erilaiset oppimiskäsitykset. Lisäksi laatua ovat moniammatillinen henkilökunta, erilaiset toimintaorientaatiot ja toiminnan laaja-alaisuus. Varhaiskasvatuksen laadun tärkeinä elementteinä ovat jokaista lasta koskeva päivähoito-oikeus sekä työntekijöiden korkea kouluttautuminen (Hujala ym., 2007, s. 152–153; Kalliala, 2008, s. 92–93). Kouluttautumisen myötä tulee näkyväksi työntekijöiden asiantuntemus, joka on keskeisenä osana varhaiskasvatustoiminnan laadun muodostumista. Tähän liittyvät myös Lämsän (2021, s. 81) ja Rannan ym. (2021, s. 66) mukaan toiminnan pedagoginen suunnittelu, toteutus sekä arviointi, joista viimeinen on tärkeä osa-alue toiminnan kehittämisen kannalta. Pedagogiselle toiminnalle kehystä luovat varhaiskasvatuksen rakenteelliset tekijät, joita avataan myöhemmin tässä luvussa.

Varhaiskasvatus on pääsääntöisesti ollut aikuisjohtoista sekä aikuisten määrittelemää toimintaa (Kalliala, 2008, s. 24). Siten olisikin hyvä pohtia, miten lasten kokema laatu saataisiin varhaiskasvatuksessa näkyviin. Koska lapsi kokee asioita Kallialan (2008, s. 64) mielestä juuri meneillään olevalla toimintahetkellä, voitaisiin lapsen antama määrittely laadulle saada tekemällä arviointi lapsen kanssa välittömästi toiminnan yhteydessä. Tällöin arviointi ja lapsen merkityksellisenä kokema toiminta kohtaisivat aidosti ja oikeasti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022, s. 29) tuodaan esille lasten osallisuuden huomiointi tärkeänä osana heidän kasvuprosessiaan sekä sellaisten toimintojen kehittäminen, joilla lapsille merkitykselliset asiat saadaan selville.

Edellä mainittiin, että varhaiskasvatuksen laadun tärkeinä elementteinä ovat jokaista lasta koskeva päivähoito-oikeus, työntekijöiden korkea kouluttautuminen sekä moniammatillinen ja asiantunteva henkilökunta. Päivähoito-oikeus luo jokaiselle lapselle tasavertaisen mahdollisuuden osallistua varhaiskasvatukseen. Poikkeuksena kuitenkin vuorohoito, johon ei jokaisella lapsella ole subjektiivista osallistumisoikeutta. Mutta jokaisella vuorohoitoon osallistuvalla lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, oli mikä vuorokauden aika tahansa (Peltoperä & Ukkonen-Mikkola, 2023, s. 12).

Työntekijöiden kouluttautuminen tuo ymmärrystä varhaiskasvatustyön johdonmukaisuudesta sekä tärkeydestä lapsen kokonaisvaltaisen kasvun tukena. Moniammatillisuus tuo jokaisen ammattiryhmän asiantuntemuksen lapsen hyväksi tehtyyn työhön. Jokainen työntekijä on tärkeä linkki lapsen kasvatusprosessissa. Peltoperä ja Ukkonen-Mikkola (2023, s. 2) haluavat muistuttaa, että tärkeää tässä prosessissa on jokaisen työntekijän oma sitoutuneisuus sekä motivaatio työhön ja sen kehittämiseen. Henkinen sitoutuminen työhön on heidän mukaansa merkki ammatillisuudesta. Moniammatillinen tiimityö on tärkeä osa laadukkaassa varhaiskasvatuksessa sekä pedagogiikan toteuttamisessa ja toteutumisessa (Peltoperä & Ukkonen-Mikkola, 2023, s. 3).

3.2 Laadukas pedagoginen varhaiskasvatus

Karvissa (2019) on laadittu varhaiskasvatukseen laatuindikaattorit, jotka ”kuvaavat laadukkaan varhaiskasvatuksen tavoitteita valtakunnallisesti yleisellä tasolla”. Laatuindikaattorit on jaettu kahteen osaan, rakennetekijöihin ja prosessitekijöihin, jotka toimivat perustana valtakunnallisesti tasalaatuisille ja yhteneväisille toimintatavoille ja periaatteille, kuten johdannossa jo tuli esille (Karvi, 2019, s. 3; Vlasov ym., 2018, s. 67). Rakennetekijät liittyvät sananmukaisesti varhaiskasvatuksen rakenteisiin eli siihen kuka varhaiskasvatustoimintaa järjestää, missä se tapahtuu ja millaisissa puitteissa sitä tarjotaan. Rakennetekijöitä ovat myös lait ja asetukset. Prosessitekijöihin taas luetaan muun muassa pedagogiikan ydintoiminnot sekä toimintakulttuurin muodot, joiden pohjalta lähdetään rakentamaan toteutettavia varhaiskasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä. Prosessitekijät liittyvät käytännön arjen toteutukseen, joka suoraan vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun.

Samansuuntaisesti ovat ajatelleet myös Hujala ym. (2007, s. 162–170), jotka ovat maininneet neljä erityyppistä varhaiskasvatuksen laatutekijää. Heidän mukaansa varhaiskasvatuksessa laatuun vaikuttavia tekijöitä ovat ”puitetekijät, välilliset tekijät, kasvatusprosessiin liittyvät tekijät sekä vaikutukselliset tekijät”. Aivan kuten Karvin laatuindikaattoreissa ovat puitetekijät laadukkaan varhaiskasvatuksen kehyksen luojia, joihin kuuluvat muun muassa lasten ryhmäkoko, ryhmän suhdeluku sekä hoitosuhteiden pysyvyys. Välillisiin tekijöihin kuuluvat esimerkiksi työyhteisötekijät eli johtaminen, työyhteisö sekä koulutus ja ammatillinen kasvu. Vuorovaikutukselliset toiminnot, oppimisympäristö sekä lapsen kehitykseen kuuluva olennainen toiminta liittyvät kasvatusprosessitekijöihin, ja myönteiset asiakaskokemukset ovat vaikutuksellisia tekijöitä.

Hujalan ym. (2007, s. 165) mainitsevat puitetekijät ja välilliset tekijät ovat lähtökohtina laadukkaalle varhaiskasvatukselle, mutteivat kuitenkaan täysin mene takuuseen sen täyttymisestä. Heidän mukaansa asiakaskokemukset ovat nousemassa merkittäväksi näkökulmaksi laatua arvioitaessa. Tämä tarkoittaa lähinnä lasten positiivisia kokemuksia varhaiskasvatustoiminnasta, joilla on

lapsen kehitykseen vahvistava vaikutus. Myös Peyton ym. (2001, s. 193) mainitsevat perheiden tyytyväisyyden olevan tärkeä laatuindeksi varhaiskasvatuksessa. Hujalan ym. (2007, s. 165) mukaan ”lapset ovat onnellisia ja tyytyväisiä, edellyttäen, että varhaiskasvatuksen prosessitekiäjät ovat laadukkaita ja toimivia.”

Varhaiskasvatuksen laatukeskustelun yhtenä jatkuvana puheenaiheena on Kallialan (2008, s. 267) mukaan ollut lapsiryhmien suuruus ja siihen liittyvät suhdeluvut. Keskustelua on herättänyt toiminnan laadukkuus nimenomaan määrällisesti isommissa lapsiryhmissä, johon ratkaisuna on mietitty ryhmäkokojen pienentämistä. Suuret ryhmäkoot eivät välttämättä kuitenkaan ole Kallialan (2008, s. 267) mielestä ainoa syy laadun puuttumiselle, vaan juurisyytä olisi hyvä etsiä toiminnan rakenteista sekä totutuista toimintamalleista. Lisäksi hän kertoo, ettei pieni ryhmäkoko takaa varhaiskasvatustoiminnan laadukkuutta.

Yksinkertaisin ratkaisu Kallialan (2008, s. 267) mukaan olisi henkilökunnan oman toiminnan selkiyttäminen, ennakointi sekä selkeä suunnittelu. Näin isoihinkin lapsiryhmiin tulisi struktuuria, joka auttaa toiminnan laadukkaana pitämiseen. Suuret lapsiryhmät eittämättä haastavat työntekijöitä, mutta ammatillisella työotteella ja ratkaisukeskeisellä toimintatavalla on helpompi pohtia ryhmälle toimivaa arkea kuin jatkuvasti ongelmia miettimällä. Siltikin yksi tärkeimmistä varhaiskasvatuksen laadun elementeistä on ryhmäkoko, jota olisi hyvä tarkastella lasten hyvinvointia ajatellen (Kalliala, 2008, s. 267–268).

Varhaiskasvatuksessa laatukeskustelun pääasiallisena kohteena tulisi olla lapsen kasvuprosessin kokonaisuus, joka muotoutuu Hujalan ym. (2007, s. 162–170) mukaan puitetekijöiden sekä välillisten tekijöiden kautta. Kaikenkattava laadun arviointi varhaiskasvatuksessa perustuu jokaiseen edellä mainittuun laadun osa-alueeseen, jotka tiiviisti linkittyvät toisiinsa. Karvin (2019), Hujalan ym. (2007) sekä Vlasovin ym. (2018) esille tuomat varhaiskasvatuksen laatua raamittavat tekijät auttavat koko varhaiskasvatuksen prosessiin osallistuvaa ja vaikuttavaa omassa työssään keskittämään toimintansa aina kyseessä olevalle laadun osa-alueelle.

Kuten tämän luvun alussa mainittiin, laadukas pedagoginen varhaiskasvatus muodostuu työyhteisön yhteisestä arvoperustasta, käsityksistä lapsista, lapsuudesta sekä oppimisesta, erilaisista toimintaorientaatioista ja toiminnan laaja-alaisuudesta, pedagogisesta suunnittelusta, toteutuksesta sekä arvioinnista. Varhaiskasvatustoiminnan laadukas perusta luodaan työyhteisön yhteisillä keskusteluilla arvoista sekä erilaisista lapsiin ja heidän kasvuunsa, kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä käsityksistä. Keskustelujen jälkeen keskistytään luomaan varhaiskasvatusyhteisön laadukas pedagoginen toiminta, johon kuuluu eri orientaatioiden huomioonotto mahdollisimman monipuolisesti ja laaja-alaisesti suunnittelussa ja toteutuksessa. Varhaiskasvatustoiminnan pedagoginen arviointi vahvistaa toiminnan kehittämistä sekä yksikön kehittymistä.

Pedagogiikka on yksi hyvin tärkeä elementti varhaiskasvatustoiminnan laadun rakentumisessa ja Lämsä (2021, s. 81) tiivistääkin, että ”laadukas pedagoginen toiminta on pitkäjänteistä ja tavoitteellista”. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) pedagogiikka määritellään ”tavoitteelliseksi ja suunnitelmalliseksi toiminnaksi, jota toteuttavat ammattitaitoinen henkilöstö päämääränä lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutuminen”.

Laatutyön tärkeiksi välineiksi Karvonen (2010 s. 21) mainitsee ennakkoinnin, järjestelmällisen suunnittelun ja hyvän johtamisen. Koko organisaation tulee olla tietoinen varhaiskasvatuksen peruselementeistä ja hallinnollisten toimielimien on tuettava varhaiskasvatustoimintaa ja sen edellytyksiä sekä sitouduttava laadun kehittämiseen. Tämä tarkoittaa siis sitä, ettei laatutyö tai sen tulos ole riippuvainen ainoastaan varhaiskasvatussyksiköstä tai sen johtajasta, vaan siihen vaikuttavat myös sidosryhmien toiminnot. (Hujala, ym., 2007, s. 178.)

Kuten johdannossa jo tuli esille, on johtaminen yksi erittäin tärkeistä varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttavista tekijöistä. Varhaiskasvatuksessa johtajana toimiminen on Hujalan (2013, s. 29), Hujalan ja Eskelisen (2013, s. 214–215) sekä Roddin (2013, s. 34) mukaan hyvin kokonaisvaltaista ja moniulotteista työn luonteen takia. Perustehtävänä on kuitenkin varhaiskasvatuksen ytimessä

olevat lapset ja heidän kasvunsa, kehityksensä ja hyvinvointinsa turvaaminen käytännön toteutustasoa tukien. Johtaja on viime kädessä vastuussa koko yksikön toiminnasta, lapsista sekä henkilökunnasta. Myös lasten huoltajat sekä kunnan eri hallinnolliset toimielimet lukeutuvat varhaiskasvatussyksikön johtajan yhteistyökumppaneiksi (Hujala & Eskelinen, 2013, s. 214).

Varhaiskasvatussyksikön johtaminen tänä päivänä on siis taiteilua moneen suuntaan. Isommissa kaupungeissa yhdellä esihenkilöllä voi olla useampi yksikkö vastuullaan (Hujala, 2013, s. 49) tai sitten johdettavana on isompi, usean ryhmän yksikkö. Pienemmissä kunnissa taasen varhaiskasvatuksesta vastaavalla henkilöllä voi olla koko kunnan erilaiset varhaiskasvatustoiminnot johdettavanaan. Näin ollen johtajalla on johdettavanaan useita työntekijöitä, satoja lapsia sekä mahdollisesti hyvin pirstaleinen työnkuva, lisäksi johtajan harteilla on kaikkien edellä mainittujen sidosryhmien erilaiset vaatimukset sekä toiveet harteillaan.

Rodd (2013, s. 33) kertoo, että eri maiden tutkimuksissa tuloksellinen ja aktiivinen johtaminen on tiiviisti yhteydessä laadukkaaseen varhaiskasvatukseen sekä edistykseen muutosjohtamiseen. Jokainen varhaiskasvatussyksikön johtaja on erilainen johtamistyylistään, mutta yhteistä jokaiselle esihenkilölle on varhaiskasvatustoiminnan perustuminen yhteisiin arvoihin, tietoon ja asiantuntijuuteen. Yhteistä on myös käsitys varhaiskasvatuksesta sekä sitä ympäröivästä viitekehystä. (Rodd, 2013, s. 34.) Kuitenkin se, miten kukin johtaja luotsaa tuloksellisesti omaa yksikköään kohti laadukasta varhaiskasvatusta, on jokaisen oman ammatillisuuden takana.

Toisille esihenkilönä työskentely voi tuntua luontaiselta ja he kokevat mielekkäänä työn moninaisuuden, kun taas toiset ovat työvuosien saatossa ajautuneet esihenkilön asemaan. Rodd (2013, s. 33–34) mainitsee, että menestyksellinen johtajuus on tilanteista riippuvainen. Sillä hänen mielestään toisinaan on tilanteita, jolloin vaaditaan vahvasti johtajan läsnäoloa ja vaikutusvaltaa. Toisinaan taas johtajan on hyvä hiukan astua sivuun ja tarkkailla tilanteen etenemistä. Vahva johtaja tiedostaa hänelle asetetut odotukset ja Roddin (2013, s. 33–34) mukaan hän osaa myös muokata omaa tapaansa johtaa

saaden näin sitoutettua henkilökunnan työskentelemään kohti yhteisiä arvoja ja visiota laadukkaasta pedagogisesta varhaiskasvatuksesta.

Varhaiskasvatussyksikön laadukkaan pedagogiikan toimeen panemisesta vastaa Hujalan ym. (2007, s. 178) sekä Hujalan ja Eskelisen (2013, s. 215) mukaan varhaiskasvatussyksikön johtaja. Mutta pedagogisen varhaiskasvatustoiminnan toteutumisesta ovat vastuussa kaikki varhaiskasvatuksessa työtä tekevät, aina hallinnon tasolta työntekijätasolle asti. Lapsiryhmän pedagogisuuden toteutumisesta ovat vastuussa varhaiskasvatuksen opettajat (Hujala ym., 2013, s. 30). Haasteena pedagogiikan johtamisessa on ajan riittämättömyys (Hujala & Eskelinen, 2013, s. 215).

Varhaiskasvatuksen johtajan toimenkuvasta voidaan yksilöidä erilaisia työtä ohjaavia osa-alueita, mutta mitään niistä ei voida erottaa toisistaan. Tällä tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi pedagoginen johtaminen on hyvin olennainen osa johtajuutta. Pedagogiikkaa on siten tärkeä osa varhaiskasvatuksen laadun varmistamisessa. (Hujala, 2013, s. 48.) Hujalan ja Eskelisen (2013, s. 218) mukaan pedagoginen johtaja pitää yllä varhaiskasvatussyksikön keskiössä olevien tehtävien suorittamista, lujittaa eri ammattiryhmien yhdessä toimimista ja valvoo opetussuunnitelmien toteutumista. Pedagoginen johtaminen on Fonsénin (2013, s. 182; s. 189) mielestä haastava käsite, jonka arvostamiseen sekä ymmärtämiseen tarvittaisiin lisää tietoa. Lisäksi hänen mielestään pedagogisuus lähtee johtajien omasta osaamisesta sekä tahtotilasta toiminnan kehittämiseen.

Uudistetun varhaiskasvatuslain tarkoituksena on pedagogiikan kehittäminen, työntekijöiden toimenkuvien selventäminen, lasten kaikenkattavan oppimisen eheyttäminen sekä varhaiskasvatuksen laadun lujittaminen henkilökunnan koulutustasoa nostamalla (Ranta ym., 2021, s. 63). Varhaiskasvatuksen tavoitteet, jotka mainittiin aiemmassa luvussa, ovat olleet vaikuttamassa Rannan ym. (2021, s. 60) mukaan niin työntekijöiden omiin työtehtäviin ja rooleihin kuin varhaiskasvatustoiminnan prosessitekijöihin eri aikakausina. Tämä tarkoittaa jokaisen ammatillisen ryhmittymän osaamisen esille nostoa sekä tiimissä tehtävän työn jakamista niiden mukaisesti. Varhaiskasvatuksen opettajat ovat vastuussa lapsiryhmänsä pedagogisen

toiminnan toteutumisesta, ja lastenhoitajien työtehtäviin kuuluu lasten terveyteen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin liittyvää osaamista.

Lapsen oppimiseen varhaiskasvatuksessa vaikuttavat merkittävästi Rannan ym. (2021, s. 60–62) mukaan varhaiskasvatustoiminnan sisältö ja laatu, jolloin heidän mielestään on hyvä huomioida millaisessa toimintaympäristössä lapset varhaiskasvatuspäivän viettävät ja millaista toimintaa heille kokonaisuudessaan suunnitellaan sekä toteutetaan. Varhaiskasvatustoiminnan tavoitteellinen suunnittelu sekä toiminnan ennakointi tuovat esimerkiksi vuorohoidon eri vuorokauden aikoihin sujuvuutta sekä johdonmukaisuutta. Lämsä (2021, s. 81) esittelee toiminnan pedagogisen suunnittelun avuksi tehdyn toimintarakenteen neliapilamallin, mikä nähdään kuviossa yksi.

Kuvio 1

Toimintarakenteen neliapila varhaiskasvatuksen lapsiryhmässä (Lämsä, 2021, s. 81)

Neliäpilamallin avulla toiminnan suunnittelu on pedagogisesti arvokasta ja sen eri osat tukevat tiiviisti toisiaan. Hyvin tehty pedagoginen työvuorosuunnittelu mahdollistaa pienryhmätoiminnan sekä oppimisympäristöjen kokonaisvaltaisen hyödyntämisen, mikä taas mahdollistaa kokopäiväpedagogiikan toteutumisen koko toimintaympäristössä, kuten esimerkiksi vuorohoidossa.

Pienryhmätoiminnalla tuodaan lapsiryhmän struktuuriin selkeyttä ja sillä optimoidaan yhteisten tilojen käyttöä mahdollisimman sujuvaksi sekä joustavaksi. Lämsä (2021, s. 82) kertoo pienryhmätoiminnan tarkoituksena

olevan turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen sekä toimivan vuorovaikutussuhteen saavuttaminen kaikkien välille. Pedagogisella työvuorosuunnittelulla ennakoidaan Lämsän (2021, s. 83) mukaan päivän aikana ilmeneviä erilaisia tilanteita, jolloin jokaisella työntekijällä on tiedossa omien työvuorojen mukaiset tehtävät. Tämä ei kuitenkaan vie pois opettajan pedagogista vastuuta ryhmästä.

Kokopäiväpedagogiikan tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle tasavertaisesti laadukasta varhaiskasvatusta jokaisena viikonpäivänä ja toimintahetkenä. Lämsän (2021) esittelemä toimintarakennemalli tuo selkeyttä arkeen ja antaa työvälaineitä muun muassa pedagogiseen johtamiseen. Selkeillä toimintamalleilla on esimerkiksi helpompi reagoida henkilökunnan äkillisiin poissaoloihin, vuorohoidossa lasten muuttuviin hoitoaikoihin tai ryhmässä ilmeneviin lapsen tuen tarpeisiin.

Lapsilla on oikeus laadukkaaseen pedagogiseen varhaiskasvatukseen riippumatta siitä, missä hän asuu, millainen hänen oma sosiaalinen tilanteensa on tai millaiseen varhaiskasvatusmuotoon hän osallistuu. Rannan ym. (2021, s.60) mukaan lapsen oppimiseen ovat tiiviisti sidoksissa varhaiskasvatustoiminnan sisältö sekä laatu. Sen vuoksi onkin hyvä miettiä, mitä on laadukas varhaiskasvatus. Kalliala (2008, s. 35) sekä Ranta ym. (2021, s. 60–61; 67) tuovat esille varhaiskasvatuksessa vallitsevan epätasalaatuisuuden, mikä johtuu muun muassa työntekijöiden erilaisista koulutustaustoista, työnkuvien epäselvyyksistä ja pedagogiikan epämääräisyydestä.

Aivan viime aikoina on Rannan ym. (2021, s.66–67) mukaan lähdetty suuntaamaan kohti varhaiskasvatuslain mukaista tavoitteellista toimintaa, jonka positiiviset vaikutukset toivottavasti näkyvät tulevissa tutkimuksissa. Matka on kuitenkin pitkä ja eri varhaiskasvatusyksiköiden tasoerojen häivyttämiseen menee vielä jonkin verran aikaa. Tähän päästäkseen Ranta ym. (2021, s. 66–67) toteavat, että ”luotettava vaikuttavuuden arviointi edellyttää varhaiskasvatuksen pedagogiikan huolellista määrittelyä”.

Pedagogiikan määrittelyyn kuuluu olennaisesti pedagoginen tietoisuus, jonka merkitys tulisi ottaa huomioon työyhteisössä käytävissä keskusteluissa.

Varsinkin vuorohoidossa pedagogisen tietoisuuden esille tuominen eri vuorokauden toiminta-aikoina olisi ensiarvoisen tärkeää. Työntekijöiden pedagogisen tietoisuuden puute vaikuttaa Kallialan (2008, s. 150) mukaan siihen, että toiminta on mahdollisimman vähäistä ja vastuu toiminnan puutteesta vieritetään joko toimintaympäristön virikkeettömyyteen tai ylisuuriin ryhmiin. Hänen mielestään ongelmille ei myöskään välttämättä tehdä mitään, koska selitys löytyy muualta kuin itsestä.

Kalliala (2008, s. 158) nostaakin laadukkaan toiminnan esteeksi nimenomaan pedagogisen tietoisuuden puutteen, joka vaikuttaa suoraan lapsen kanssa tehtävään toimintaan. Työntekijöiden sitoutuminen pedagogiseen toimintaan ja työskenteleminen tietoisesti pedagogisesti on siten tavoitteellista ja laadukasta varhaiskasvatustoimintaa, jota Kalliala (2008, s. 31) kutsuu pedagogiseksi tajuksi. Tämä tarkoittaa hänen mukaansa sitä, että ”opettaja näkee sensitiivisyyttä vaativan tilanteen, ymmärtää näkemänsä merkityksen, tuntee tilanteen tärkeyden, tietää miten ja mitä tehdä ja myös tekee jotakin, mikä on oikein.” Merkityksellistä siis on huomata pedagogisesti arvokkaat tilaisuudet ja pysähtyä niiden äärelle, jolloin lapsi voi kokea läheisyyden tunnetta aikuista kohtaan (Kalliala, 2008, s. 261).

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan perustuessa suunnitelmallisuuteen, on Kallialan (2008, s. 261) mielestä kuitenkin hyvä jättää tilaa lasten omista ajatuksista nousevien toimintojen mahdollisuuksille. Sillä laadukas pedagogiikka ei perustu hänen mukaansa pelkästään ennakolta suunniteltuun toimintaan. Tämä tukee myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2022), jossa lasten osallisuus mainitaan toiminnan yhtenä osa-alueena. Kuitenkin on hyvä huomioida, ettei suunnitelmallisuus ja lasten osallisuus sulje pois toisiaan, vaan ne päinvastoin täydentävät toistensa näkemyksiä.

Laadukkaan pedagogisen varhaiskasvatustoiminnan haasteena tällä hetkellä ovat muun muassa pula ammattitaitoisista ja koulutetuista työntekijöistä, vuosittain kasvavat vaatimukset varhaiskasvatustoiminnasta, varhaiskasvatuksen opettajille merkityn suunnittelu-, arviointi- ja kehittämis- eli

SAK-ajan riittämättömyys sekä pitämättömyys, ammattiryhmien vastakkainasettelut varhaiskasvatussyksiköissä, erilaisten hankkeiden sekä projektien päällekkäisyydet ja niiden toimintaan vaikuttaminen. Peltoperä ja Ukkonen-Mikkola (2023, s. 2–3) nostavat vuorohoidon haasteiksi edellisten lisäksi vielä yhteisen keskusteluajan riittämättömyyden, oman ammatillisen epävarmuuden ja työntekijöiden sitoutumattomuuden yhteisiin arvoihin sekä toimintaan. Kaikki edellä mainitut haasteet vaikuttavat myös suuresti vuorohoidon järjestämiseen, jossa toimintaa tulee pystyä järjestämään laajemmin kuin säännöllisessä varhaiskasvatuksessa.

3.3 Laadun arviointi

Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet on määritelty niin varhaiskasvatuslaissa (540/2018) kuin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissakin (2022). Näissä varhaiskasvatustoimintaa ohjaavissa asiakirjoissa mainitaan, että varhaiskasvatuksen laatua tulisi arvioida säännöllisesti ja suunnitelmallisesti pohjautuen valtakunnallisesti asetettuihin tavoitteisiin (Hujala ym, 2007, s. 155; Karvonen, 2010, s. 10; Vlasov, 2018, s. 47). On kuitenkin vaarana, että niin arvioinnista kuin laadusta käsitteenä muotoutuu pelkkiä sisällyksettömiä sanoja, ellei laatua ensin määritellä tarkasti (Hujala ym., 2007, s. 15). Määrittelyn lisäksi ennen arviointia on Hujalan ym. (2007, s.154) mielestä oleellista luoda kokonaiskuva siitä, mistä kaikesta varhaiskasvatuksen laatu koostuu.

Arvioinnin teoreettisena pohjana on Heikan ym. (2009, s. 12) ja Kallialan (2008, s. 44–45) kertomana ajatus oppimisesta lähikehityksen vyöhykkeellä sekä tulkinta prosessimaisesta oppimisesta eli lapsen kasvusta kontekstuaalisesti. Edellä mainitut varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat antavat yhteiskunnalliset raamit arvioinnille. Näistä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on kolmiportainen asiakirja, joka etenee valtakunnalliselta tasolta kunnalliselle tasolle ja viimein lapsen henkilökohtaiseen opetussuunnitelmaan. Kolmannella

tasolla oleva lapsen henkilökohtainen opetussuunnitelma tehdään jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle.

Kuntien laatiessa paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) puitteiden mukaisesti, jättää se kuitenkin arvioinnin toteuttamiselle seutukunnallisesti aika paljon väljyyttä (Heikka ym., 2009, s. 7). Tämä väljyys tuo varhaiskasvatuksen arkeen tietynlaista epävarmuutta ja sen vuoksi epätasalaatuisuutta eri toimipaikoissa. Hujala ym. (2007, s. 155) sekä Vlasov (2018, s. 31) mainitsevat, että yksi laadun arvioinnin tarkoituksista onkin saada aikaan laadultaan tasa-arvoisempi varhaiskasvatus. Kuntien ja varhaiskasvatussyksiköiden laadullista eroavaisuutta saadaan tasoitettua oivaltamalla valtakunnalliset laatuerot, tiedostamalla varhaiskasvatuksen laadun eri elementit sekä pohtimalla millaisilla yhteistyökeinoilla laatua pystytään arvioimaan sekä kehittämään.

Arvioinnin merkitys ja sen tavoitteet toiminnan kehittämisessä on hyvä tiedostaa siten, että siitä on oikeasti hyötyä päivittäisessä varhaiskasvatustoiminnassa. Karvosen (2010, s. 154–155) mukaan arvioinnin taustalla on aina näkemys, jota tavoitellaan erilaisten arviointikriteerien avulla. Laadun arvioinnin tarkoitus voi siis vaihdella sen mukaan miksi, keitä ja mitä arvioidaan, samalla tavoitellen toiminnan parantamista sekä varhaiskasvatuksen ”laatua koskevien yhteisten päämäärien selkeyttämistä” (Hujala ym., 2007, s. 152–153; Karvonen, 2010, s. 154; Vlasov ym., 2018, s. 31). Varhaiskasvatuslaki (540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) velvoittavat Heikan ym. (2009, s. 7) sekä Karvosen (2010, s. 5) mukaan arvioimaan pedagogista toimintaa ja sen tehoa. Arvioinnin ollessa harkittua ja määrätietoista voidaan oikein kohdennetuilla arviointikeinoilla selventää varhaiskasvatuksen työntekijöille lapsen oppimiseen ja kasvuun liittyviä vaiheita. Lisäksi arvioinnin kautta havainnollistuu oman toiminnan sekä omien kasvatuskäsitysten vaikutus lapsen arkeen varhaiskasvatuksessa. (Heikka ym., 2009, s. 42.)

Olennaisin tavoite laadun arvioinnissa on Hujalan ym. (2007, s. 153) mukaan varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan määrätietoinen kehittäminen sekä laadunhallinta eli ”laadukkaan toiminnan ylläpitäminen”,

mikä on kuitenkin haasteellista ”ilman luotettavaa arviointitietoa”. Pedagogisen toiminnan arvioinnista kerätyn tiedon avulla saadaan Hujalan ym. (2007, s. 154) mukaan selville useita varhaiskasvatuksen kehittämisen kannalta arvokkaita näkökulmia, jotka toimivat kaiken kehittämistyön lähtökohtana. Arvioinnin kautta voidaan selvittää oman varhaiskasvatusyksikön toiminnan vahvuuksia ja heikkouksia sekä sitä, miten varhaiskasvatuksen asiakkaat näkevät laadun ja mitä he mieltävät laadukkaaksi varhaiskasvatukseksi. Sen avulla täsmennetään yhteisiä tavoitteita ja kehitetään niin työyhteisön kuin työntekijöidenkin toimintatapoja (*jokaisen*) omia vahvuuksia hyödyntäen. (Hujala ym., 2007, s. 154; Vlasov, 2018, s. 62.)

Kuten edellä mainittiin, on kaiken kehittämistyön perustana pedagogisen toiminnan arvioinneista saatu tieto. Kun toimintaa lähdetään uudistamaan saadun tiedon perusteella, on siinäkin oltava taustalla Hujalan ym. (2007, s. 159) mukaan selkeä hahmotelma tulevaisuuden näkymästä. Heidän kertomansa mukaan laatuajattelu kokonaisuudessaan ja kaikenkattavasti sisältää useiden tahojen näkemyksen asiaan, minkä vuoksi tähän tulevaisuuden näkymään eli visioon vaikuttaa ratkaisevasti ympäröivä yhteiskunta lasten vanhemmista aina hallintoon asti. Se miten eri tahot ymmärtävät ja määrittelevät laadun, voi olla kaukana ”laadun todellisesta tasosta”. On kuitenkin erittäin tärkeää huomioida näiden eri tahojen vaikuttamismahdollisuus varhaiskasvatuksen laadun määrittelyyn sekä toiminnan kehittämiseen. (Hujala ym., 2007, s. 159-160.)

Vuorohoidon toiminnan arviointi voi tuntua haasteelliselta, sillä erilaisten ryhmäkokoonten sekä vaihtuvien työntekijöiden systemaattinen ja toimintaa kehittävä arviointi vie aikaa. Lisäksi olisi hyvä miettiä, mitä toiminnan osa-aluetta halutaan kulloinkin arvioida, mitä arvioinnissa arvotetaan, kenen näkökulmasta ja miten laatua vuorohoidossa mitataan.

Laatua arvioidessa on arviointikeinojen oltava selkeät ja toimivat, jotta niistä saatu tieto on olennaista toiminnan kehittämistä ajatellen. Varhaiskasvatukseen sopivia arviointityökaluja on kehitelty vuosien varrella monenlaisia. Kuitenkin Hujalan ym. (2007, s. 172) mukaan ongelmana erilaisissa arviointimittareissa sekä itsearviointityökaluissa on niiden kapealaisuus

mitattaessa muun muassa varhaiskasvatuksen laatua. Tämä johtuu heidän mukaansa esimerkiksi suppeista tiedonkeruumenetelmistä, jolloin saadaan tietoa vain rajatusta aiheesta.

Arvioinnin mittareita varhaiskasvatuksen käytössä on ollut useita. Siitä on kuitenkin puuttunut yhtenäinen valtakunnallisesti koko varhaiskasvatuksen käytössä oleva arviointiväline. Tuorein arviointityökalu on Karvin vuonna 2023 julkistama varhaiskasvatuksen sähköisen arvioinnin työkalun, jota kutsutaan nimellä Valssi. Sen avulla varhaiskasvatukseen saadaan valmiita arviointimalleja toiminnan eri osa-alueisiin. Arviointiprosessiin käytetään aikaa, jotta laadun kehittämistyö on tehokasta. Arviointiin osallistuvat sekä varhaiskasvatusyksikön johtajat, jotka vastaavat laadun rakennetekijöihin liittyviin kysymyksiin että varhaiskasvatuksen henkilöstö, jotka vastaavat laadun prosessitekijöihin liittyviin kysymyksiin. (Harkoma ym., 2023.)

Valssin arviointiprosessissa varhaiskasvatuksen johtoryhmä päättää mistä osa-alueesta halutaan milloinkin kerätä tietoa. Näitä ovat muun muassa vuorovaikutus, pedagoginen prosessi sekä perushoito. Kun arvioitava osa-alue on päätetty, lähetetään varhaiskasvatuksen henkilöstölle sähköinen kyselylomake jokaisen sähköpostiin. Karvi koostaa vastauksista yhtenäisen raportin, josta varhaiskasvatuksen johtoryhmä saa koottua oman kunnan varhaiskasvatuksessa olevan kehittämistarpeen. (Harkoma ym., 2023.)

Muita varhaiskasvatuksessa käytössä olleita arviointityökaluja ovat olleet muun muassa ECERS (Early Childhood Environment Rating Scale), EFQM (European Foundation for Quality Management), CAF (Common Assessment Framework), joissa kaikissa on omat etunsa sekä rajoitteensa laadun mittaamiseen. Pedagogisen toiminnan arvioinneissa on huomioitava erityisesti se, että lasten ja heidän huoltajiensa osallisuus ja ääni tulee näkyväksi.

ECERS on Heikan ym. (2009) mukaan amerikkalainen laadunarviointityökalu, jossa kiinnitetään huomiota varhaiskasvatusmiljööön sekä toimintojen seurantaan. Laatua arvioidaan muun muassa erilaisten arkisten toimintojen kautta, kuten esimerkiksi perushoitotilanteissa tai toimintaympäristöä tarkkailemalla. Työkalu on perusteellinen esimerkiksi

varhaiskasvatuksen käytännön asioita arvioidessa, mutta vajavainen esimerkiksi erilaisissa vuorovaikutuksellisissa tilanteissa. Myös huoltajien sekä lasten näkökulmat jäävät vähemmälle huomiolle tällä työkalulla.

Karvonen (2010) mainitsee yleisesti käytössä olevista laadunhallintamalleista Euroopan laatupalkintomalli EFQM:n ja Euroopan Unionin kehittämän CAF:n, joita on mahdollista hyödyntää laadun arvioinnissa niin koko organisaatiossa kuin jollain sen yksittäisellä osa-alueella. CAF - mallia käytetään yleisemmin julkisella sektorilla laadun arvioinnin sekä kehittämisen apuna Karvonen (2010, s. 9–10). Malleissa on samankaltaiset luokitukset, jotka on eritelty toiminta- ja tulososioihin. Karvonen (2010) sekä Vaso ja Tuominen (2013) mainitsevat, että CAF-mallissa toiminnan luokitukseseen kuuluvat ”johtajuus, henkilöstö, strategiat ja toiminnan suunnittelu, kumppanuudet ja resurssit sekä prosessit”. Tuloksien luokitusta ovat ”henkilöstötulokset, asiakas- ja kansalaistulokset, yhteiskunnalliset tulokset sekä keskeiset suorituskykytulokset.” Osa-alueita arvioidaan pisteytystaulukon avulla, johon kuuluu erilaisia arviointikohtia. Näiden avulla löydetään organisaation kehittämiskohteita (Vaso & Tuominen, 2013).

Erilaisilla laadunhallintamalleilla pidetään huolta varhaiskasvatuspalveluiden säännöllisestä uudistamisesta sekä laadun korkealuokkaisuudesta. Eri laatustandardien avulla tehty arviointi kohdistuu pedagogisen toiminnan suhteen keskeisimpiin seikkoihin ja näin ollen johdattaa organisaatiota niin kunta- kuin yksikkötasolla kehittämään juuri heille tärkeimpiä asioita. (Karvonen, 2010, s. 9.) Oman toiminnan vahvuuksien havainnointi ja kirkastaminen edistää varhaiskasvatusyksikön laatutyötä sekä sitouttaa niin työntekijöitä kuin johtotason henkilöitä kiinnittämään huomiota omaan työpanokseensa (Karvonen. 2010; Vlasov, 2018, s. 62).

Säännöllisesti toistuva laadun arviointi luo varhaiskasvatukseen jatkumon mahdollistaen tavoitteellisen pedagogisen toiminnan pidemmällä aikajänteellä, jolloin ajantasainen tieto yksiköstä sekä toiminnan kehittäminen ovat oikea-aikaisia (Karvonen, 2010, s. 9). Arviointiprosessissa tulosten kirjaaminen ja raportointi ovat tärkeä osa jatkumoa, joiden avulla arvioinneista saatuja tuloksia

voidaan soveltaa nimenomaan oman toimintayksikön kehityksen näkökulmasta. Arvioinneissa esille tulleita parannuskohteita punnitaan tarkasti ja kehittämistä vaativat osa-alueet priorisoidaan, minkä perusteella valitaan sillä kerralla laadun kannalta tärkeimmät toiminnot. Tärkeitä osa-alueita arviointiprosessissa ovat myös kehitystyön tavoitteellinen seuranta sekä siitä vetovastuussa olevien henkilöiden nimeäminen, jolloin arviointityö on määrätietoista. Tällä tavalla saadaan läpinäkyvyyttä varhaiskasvatustoimintaan sekä voidaan varmistaa laadukas varhaiskasvatus tasavertaisesti jokaiselle lapselle. (Ahonen & Roos, 2021, s. 10; Karvonen, 2010, s. 23–24; Karvonen, 2010, s. 154–155.)

Laatuprosessissa on erittäin tärkeää, että sitä johdetaan selkeästi, suunnitellusti, ennakoivasti sekä johdonmukaisesti (Karvonen, 2010, s. 5). Kuten aiemmin on mainittu, arvioinnilla on selkeät tavoitteet, joiden pohjalta toimintaa kehitetään. Sen vuoksi arvioinnin tulee olla säännönmukaista sekä toistuvaa. (Vlasov, 2018, s. 47.) Lisäksi Karvonen (2010, s. 5) korostaa, että arviointiprosessissa tulee keskittyä käytössä oleviin mittareihin, joilla arviointi suoritetaan, arvioinnin toteutumiseen sekä arvioinnista saatujen tulosten käyttämiseen toiminnan kehittämisessä.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän laadullisen tutkimuksen tavoitteena on selvittää vuorohoidossa työskentelevien työntekijöiden näkemyksiä varhaiskasvatustoiminnan laadusta ja laadun arvioinnista. Lisäksi tutkimuksella halutaan selvittää varhaiskasvatuksen vuorohoidon toiminnan arvioinnin säännöllisyyttä sekä erilaisia arviointikeinoja.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaista on laadukas vuorohoito?
  - Millaisena eri aikaan tapahtuva varhaiskasvatustoiminta näyttäytyy työntekijöiden kuvailemana?

2. Miten vuorohoidon laatua arvioidaan?
  - a) Mihin arviointi kohdistuu?
  - b) Millaisilla tavoilla laatua arvioidaan?
  - c) Miten säännöllistä arviointi on?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen lähestymistapa

Tutkimuksen toteutustapa oli kvalitatiivinen eli laadullinen, koska sillä pyritään saamaan ymmärrettävä ja syvällisempi käsitys kuvattavasta ilmiöstä (Creswell, 2016, s. 7; Eskola & Suoranta, 2008, s. 61; Flick, 2006, s. 74; Silverman, 2020, s. 19). Creswellin (2016, s. 6–8) mukaan tutkittavan ilmiön moninaisuuden lisäksi laadullinen tutkimus tuo esille tutkimukseen osallistujien äänen. Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan asioita ja ilmiöitä niiden aidoissa toiminnoissa ja olosuhteissa. Kuvattavaa ilmiötä pyritään ymmärtämään ja tekemään päätelmiä niiden merkitysten perusteella, jotka kyseisessä tilanteessa elävät ihmiset sille antavat. (Alasuutari, 2011, s. 44; Creswell, 2016, s. 106; Denzin & Lincoln, 2003, s. 4–5; Flick, 2006, s. 15, s. 30–31; Schreier, 2012, s. 20–22; Silverman, 2020, s. 6–7.)

Tutkimuksen tieteenfilosofinen suuntaus oli hermeneuttinen, koska sillä pyritään laadullisen tutkimuksen tapaan ymmärtämään ja tulkitsemaan tekstiä. Tulkinnan merkitys kehittyy vuoropuhelussa tekstin kanssa. (Alasuutari, 2011, s. 88; Denzin & Lincoln, 2003, s. 301–302; Tieteen termipankki.) Tutkimuksen lähestymistapa oli empiirinen, jossa tutkimusaineiston keruu perustuu todelliseen ja käytännönläheiseen maailmaan (Denzin & Lincoln, 2003, s. 35). Empiria on siten kokemukseen perustuvaa tutkimusta, missä tutkittavien omat kokemukset ovat merkityksellisiä (Schreier, 2012, s. 22).

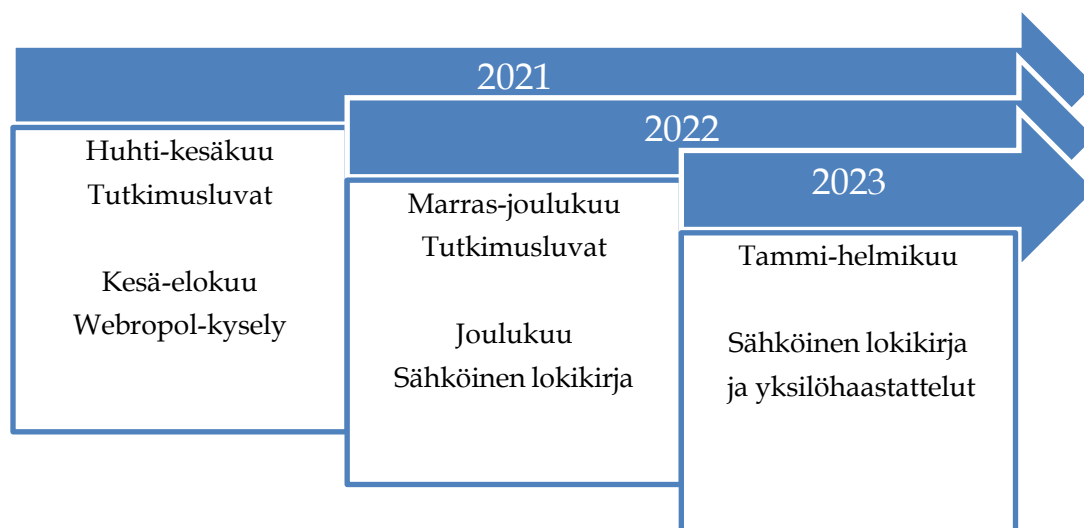
Tutkittavan ilmiön analysointi eteni induktiivisesti, mikä tarkoittaa aineiston käsittelyn lähtevän yksittäisistä vastauksista ja etenevän yleisempään suuntaan. Tällöin analysointiprosessissa yksittäiset havainnot tutkittavasta ilmiöstä järjestellään yhtenäisempään muotoon. (Alasuutari, 2011, s. 237.) Tutkimuksen kohteena oli varhaiskasvatustoiminnan laatu ja laadun arviointi vuorohoidossa eri vuorokauden aikoina, ja tutkimuskontekstina olivat ympärivuorokautisesti avoinna olevat varhaiskasvatusyksiköt eri puolilta Suomea.

5.2 Tutkimusaineisto ja tutkimukseen osallistujat

Tutkimusaineisto kerättiin kahdessa osassa, ensimmäinen kesä-elokuussa 2021 ja jälkimmäinen jouluihelmikuussa 2022–2023 (taulukko 1). Taulukko yksi näyttää aineistonkeruun eri vaiheet sekä aineistojen keruutavat. Ensimmäinen aineisto kerättiin sähköisellä webropol-kyselyllä (Liite 1) viideltä ympärivuorokautisten vuorohoitoyksiköiden varhaiskasvatuksen opettajilta sekä varhaiskasvatuksen lastenhoitajilta. Tutkimukseen haluttiin kuntia eri puolilta Suomea, minkä vuoksi ne valikoituivat tutkimuksen tavoitteen mukaisen harkinnan sekä tutkimusyksiköiden maantieteellisen sijainnin mukaan. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan tutkimukseen haluttavat kohteet päättää käytännöllisyyden mukaan, josta käytetään ilmaisua ”harkinnanvarainen näyte”. Tällöin tutkimus rakentuu suppeaan, mutta autenttiseen määrään tutkimuskohteita. (Eskola & Suoranta, 2008, s. 18; Eskola & Suoranta, 2008, s. 61; Silverman, 2020, s. 47; Silverman, 2020, s. 63.)

Taulukko 1

Aineistonkeruun vaiheet ja keruutavat

Koska tutkimukseen haluttiin mukaan eri puolilla Suomea sijaitsevia varhaiskasvatuksen vuorohoitoa tarjoavia yksiköitä, päätettiin tutkimus toteuttaa sähköisenä kyselynä, jotta saataisiin mahdollisimman kattavasti aineistoa. Lisäksi kysely päätettiin rajata kahteen edellä mainittuun

ammattikuntaan, koska opettajilla on varhaiskasvatuksessa pedagogisen toiminnan suunnittelu- sekä arviointivastuu ja lastenhoitajat työskentelevät tutkimusten mukaan opettajia säännöllisemmin vuorohoidossa (ks. esim. Peltoperä ym., 2023, s. 649; Salonen ym., 2021, s. 50).

Ensimmäinen aineisto hankittiin kandidaatintutkielman aineistonkeruun yhteydessä, jossa samalla kerättiin aineistoa myös tätä tutkimusta varten. Tähän tutkimukseen on käytetty kysymystä, joka liittyy varhaiskasvatustoiminnan laatuun ja laadun arviointiin. Kysymyksellä haluttiin tietää ”millä keinoilla ja kuinka usein tutkimuspäiväkodeissa arvioidaan vuorohoidon toimintaa, pedagogista toimintaa ja laatua?”.

Tutkimuksen täydentävä aineisto kerättiin joulukuun 2022-helmikuun 2023 välisenä aikana edelliseen tutkimukseen osallistuneilta varhaiskasvatuksen vuorohoitoyksiköiltä, kuitenkin rajaten ne kahteen yksikköön. Rajaus tehtiin tutkijan oman harkinnan perusteella sekä maantieteellisen saavutettavuuden mukaan siten, että olisi ollut mahdollista käydä henkilökohtaisesti tapaamassa tutkimuksen haastatteluosioon osallistuvia. Täydentävä aineisto kerättiin yksilöhaastattelulla (Liite 2) sekä webropol-kyselyllä (Liite 3), josta analysoinnissa käytetään nimeä sähköinen lokikirja.

Molemmissa webropol alustalla olleissa kyselyissä tiedusteltiin aluksi samat standardoidut kysymykset, joissa selvitettiin vastaajien ikä vuosina, koulutustaustat sekä työvuosien määrä vuorohoidossa. Ensimmäisessä kyselyssä oli standardoitujen kysymyksien lisäksi avoimia kysymyksiä, joita oli kaiken kaikkiaan 12. Osa avoimista kysymyksistä liittyi vuorohoitoyksikön taustatietojen selvittämiseen, joita ovat esimerkiksi lapsien kokonaismäärä päiväkodissa tai yksikössä olevien ryhmien määrä. Avoimet kysymykset antoivat vastaajille mahdollisuuden vastata laajemmin asioihin omasta näkökulmastaan ja tuoda oman mielipiteensä esille (Creswell, 2016, s. 126).

Täydentävän aineistonkeruun vaihe toteutettiin kahdella eri menetelmällä. Aluksi vuorohoidossa työskentelevät varhaiskasvatuksen työntekijät täyttivät Webropolissa sähköisen lokikirjan, jossa oli aiemmin mainittuja standardoituja kysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Avoimissa kysymyksissä vastaajien oli

mahdollisuus avata kokemuksiaan omin sanoin. Sähköisessä lokikirjassa oli 9 kohtaa, joista seitsemään ensimmäiseen kirjoitettiin eri päivinä ja eri vuorokaudenaikoina toteutettua varhaiskasvatustoimintaa. Loput kaksi avointa vastausta tiedustelivat vastaajien näkemyksiä varhaiskasvatustoiminnan laadun ja laadun arvioinnin esteistä ja kehittämismahdollisuuksista. Toisena menetelmänä oli puolistrukturoitu haastattelu, joka toteutettiin Teamsin ja sähköpostin välityksellä vastaajien toiveiden sekä aikataulujen mukaisesti. Yksi haastattelu toteutui sähköisen Teams-kokouspalvelun kautta ja kolme haastattelua järjestettiin sähköpostikyselynä haastateltavien vuorotyön sekä aikataulujen päällekkäisyyksien vuoksi.

Tutkimusta suunnitellessa koettiin, että ensimmäiseen tutkimukseen osallistuneiden vuorohoitoyksiköiden aiemmin kerätty aineisto tukee täydentävää aineistoa paremmin kuin se, että tämän tutkimuksen lisäaineisto kerättäisiin uusista varhaiskasvatustyksiköistä. Lisäksi täydentävän aineiston koettiin syventävän aiemmin kerättyä aineistoa, sillä muun muassa haastattelujen kautta tutkija saa enemmän tietoa sellaisista kokemuksista, jotka muuten jäisivät pimentoon. Täten siis haastattelujen anti tutkimuksessa voi tehostaa jo olemassa olevia tietoja ja niitä pystytään haastattelun aikana myös täsmentämään. Näin ollaan luontevammin myös yhteydessä tutkimusaiheeseen. (Peräkylä & Ruusuvaori, 2011, 529.)

Ensimmäisen tutkimusaineiston keräykseen osallistui viisi ja täydentävän tutkimusaineiston keräykseen kaksi ympärivuorokautisesti auki olevaa varhaiskasvatuksen vuorohoitoyksikköä eri puolilta Suomea. Lapsia kyseisissä yksiköissä oli sijoitettuna 50–300:n välillä, jotka olivat iältään alle vuoden ikäisistä seitsemän vuotta täyttäneisiin. Lapsiryhmiä oli neljästä kahdeksaan riippuen varhaiskasvatustyksikön koosta ja lapsimäärästä, alle 3-vuotiaille ja esiopetukseen osallistuville oli pääsääntöisesti omat lapsiryhmät. Kyselyyn vastanneissa vuorohoitoyksiköissä oli viikonloppuisin ja öisin vuorohoitoa tarvitsevia lapsia myös toisista saman kaupungin varhaiskasvatustyksiköistä.

Taulukko 2

<i>Tutkimukseen</i>	<i>osallistuneiden</i>	<i>vastaajien</i>	<i>tiedot</i>
Webropol-kysely: viisi päiväkotia 18 vastaajaa			<ul style="list-style-type: none"> • Vastaajat 28-62 v., työkokemus 1-17 v. • Varhaiskasvatuksen opettajat: sosionomeja, sosiaalikasvattajia, lastentarhanopettajia ja varhaiskasvatuksenopettajia • Lastenhoitajat: lähihoitajia, lastenhoitajia, lastenohjaajia ja perhepäivähoitajia
Sähköinen lokikirja: kaksi päiväkotia 7 vastaajaa			<ul style="list-style-type: none"> • Vastaajat 22-56 v., työkokemus 1-16 v. • Lastenhoitajat: lastenhoitajia, lähihoitajia, päivähoitajia ja lastenohjaajia
Yksilöhaastattelu: kaksi päiväkotia 4 vastaajaa			<ul style="list-style-type: none"> • Vastaajat 22-56 v., työkokemus 1-16 v. • Lastenhoitajat: lastenhoitajia, lähihoitajia, päivähoitajia ja lastenohjaajia

Taulukossa kaksi esitellään tutkimusaineiston keräykseen osallistuneiden ympärivuorokautisesti auki olevien vuorohoitoyksiköiden vastaajien koulutustaustat, heidän työkokemuksensa varhaiskasvatuksessa sekä heidän ikäjakaumansa. Osa yksilöhaastatteluun osallistuneista työntekijöistä oli täyttänyt myös sähköistä lokikirjaa. Molemmilla aineistonkeruukerroilla kyselyihin oli mahdollisuus vastata sekä varhaiskasvatuksen opettajilla että varhaiskasvatuksen lastenhoitajilla.

5.3 Aineiston analyysi

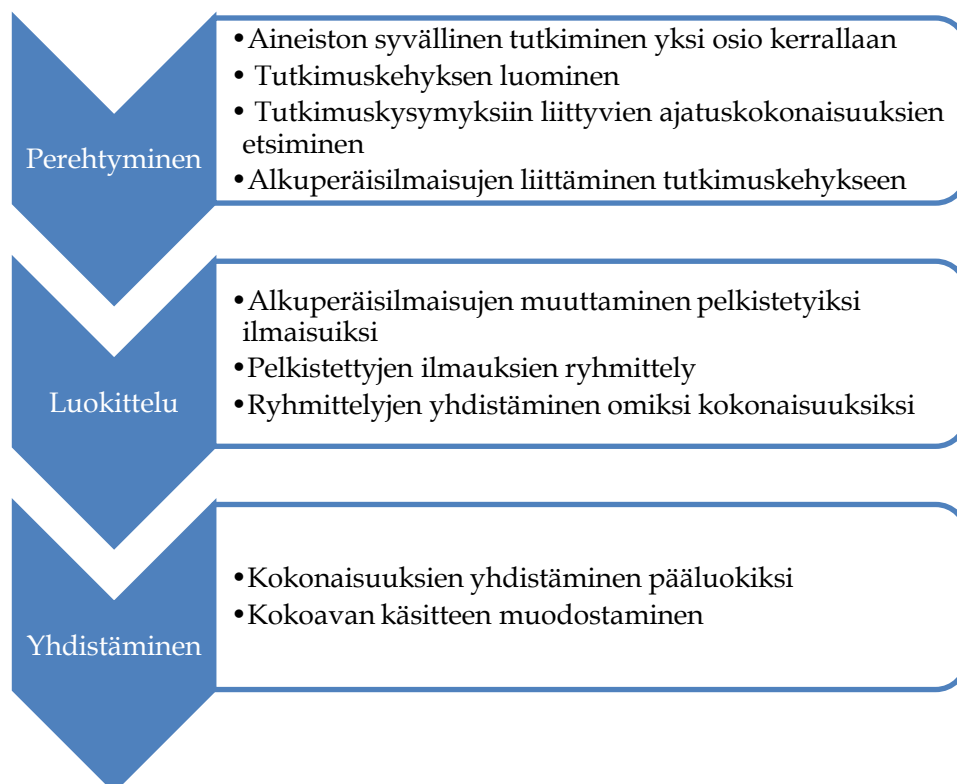
Laadullinen sisällönanalyysi on johdonmukainen prosessi, joka selkeästi auttaa tutkijaa oman tutkimusaineistonsa analysoinnissa. Aineistolähtöisessä analyysissä tärkeimpänä tietolähteenä toimii tutkimusta varten kerätty aineisto ja se on tekstimateriaalin analysointiin sopiva menetelmä (Flick, 2006, s. 312). Edellä mainittujen asioiden vuoksi tutkimusaineiston analysointimenetelmäksi valikoitui aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Menetelmän avulla runsaasta tutkimusaineistosta haluttiin järjestelmällisesti saada esille tutkimuksen

kannalta merkitykselliset asiat (Flick, 2006, s. 312; Eskola & Suoranta, 2008, s. 151–152; Schreier, 2012, s. 3–4). Tutkijalla on tärkeä rooli koko prosessin ajan, mikä näyttyy muun muassa oman tutkimusaiheen sekä tutkimusaineiston rajaamisessa selkeästi ja huolellisesti. Tällä tavoin saadaan tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman tarkka ja ytimekäs kuvaus, mikä on laadullisen sisällönanalyysin päämäärä. (Cannella & Lincoln, 2011, s. 82; Schreier, 2012, s. 1–3; Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4.)

Laadullinen sisällönanalyysi etenee aina hyvin selkeästi ja johdonmukaisesti osa kerrallaan (Schreier, 2012, s. 5). Tutkimusaineiston koostuessa useammasta osiosta, toteutui aineistojen analysointi yhdenmukaisesti, edeten jokaisen aineisto-osion kohdalla intensiivisestä materiaaliin paneutumisesta eri analysointivaiheiden kautta aina analysoinnin lopputuloksiin asti (Flick, 2006, 312–313; Schreier, 2012, s 6; Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4). Analysoinnin eteneminen vaihe kerrallaan havainnollistetaan kuviossa 2.

Kuvio 2

Laadullisen sisällönanalyysin prosessi (mukaillen Schreier, 2012; Tuomi & Sarajärvi, 2018)

Aineiston analysointi aloitettiin paneutumalla vuonna 2021 kerättyyn Webropol-kyselyyn, jossa haluttiin selvittää varhaiskasvatustoiminnan laadun arvioinnin säännöllisyyttä sekä arvioinnin keinoja eri vuoropäiväkodeissa. Kyselyssä tutkittavien vastaukset vaihtelivat muutaman sanan ytimekkäistä lauseista hyvinkin runsaisiin vastauksiin. Koska tähän kohtaan oli aineistosta analysoitavana yksi kysymys, käsiteltiin sen vastaukset vastaaja kerrallaan.

Seuraavaksi siirryttiin analysoimaan vuonna 2022–2023 toteutetut yksilöhaastattelut ja viimeisenä analysointikohteena olivat haastattelujen kanssa samaan aikaan kerätyt sähköiset lokikirjat. Yksilöhaastatteluista ja lokikirjoista tutkittiin lähemmin työntekijöiden antamia näkemyksiä varhaiskasvatustoiminnan laadulle sekä laadun arviointia käytännössä eri vuorokauden aikoina. Yksilöhaastatteluissa sekä sähköisissä lokikirjoissa vastaukset tuottivat rikasta aineistoa.

Teamsin kautta toteutettu yksilöhaastattelu litteroitiin, josta materiaalia kertyi 20 sivua, sähköpostin kautta saadut yksilöhaastattelut olivat valmiiksi tekstinä. Yksilöhaastatteluissa aineisto käsiteltiin ensin lukemalla yhden vastaajan haastattelu kerrallaan, minkä jälkeen siirryttiin käsittelemään aineistoa haastattelukysymys kerrallaan. Näin saatiin koottua saman haastattelukysymyksen alle kaikkien tutkimukseen osallistujien vastaukset. Sähköiset lokikirjat olivat myös valmiiksi tekstimateriaalina, joten aineistoon paneuduttiin yksi havainnointipäivä kerrallaan. Havainnointipäivistä koottiin tutkimuskysymyksiin liittyvät ajatuskokonaisuudet laadusta ja laadun arvioinnista.

Ensimmäisenä kerätyn aineiston ja täydentävän aineiston yhteneväisyys saatiin analysoidessa kaikista materiaaleista vuorohoidon erilaisia arviointimenetelmiä sekä arvioinnin säännöllisyyttä. Kuten aiemmin mainittiin, näin pystyttiin syventämään tietoja, jotka saatiin eri aikaan kerätyistä aineisto-osioista.

Tutkimuksen lopputulos eli kokoava käsite (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 123) saavutettiin järjestelmällisellä analyysillä. Tutkimusaineistojen syvällisen tutkimisen jälkeen valittiin selkeät näkökulmat, joihin aineistoissa haluttiin

keskittyä. Schreier (2012, s. 63) kutsuu vaihetta koodaus- eli tutkimuskehyksen luomiseksi, mikä auttaa tutkijaa analysoimaan materiaaliaan. Tutkimuskehyksen avulla pystyttiin keskittymään aineistossa tietynlaiseen materiaaliin, mikä auttoi tiivistämään isoa aineistomateriaalia (Schreier, 2012, s. 63). Tärkeää tutkimuskehyksen luomisessa on päättää mistä aloittaa ja selventää itselle, mitkä ovat tutkimuksen kannalta olennaisia asioita ja mitkä epäolennaisia (Schreier, 2012, s. 84). Tässä vaiheessa tehtiin siis jo edellä mainittu aineiston tarkka rajaaminen, jotta haluttuihin näkökulmiin pystyttiin keskittymään ja etsimään aineistosta tutkimuskysymyksiin liittyvät ilmaisut (Flick, 2006, 312–313; Schreier, 2012, s. 58).

Taulukko 3

Esimerkki laadun käsitteen analysoinnista ja koodauksesta

ALKUPERÄISILMAUKSET	PELKISTETYT ILMAUKSET	RYHMITTELY	KOKOAVAT KÄSITTEET	
Vuorohoidossa miellän laadukkaaksi varhaiskasvatukseksi kiireettömän, kodinomaisen arjen	#kiireetön arki #kodinomainen arki	Lapsen (yksilöllinen) huomioiminen IIIII Lapsen tukeminen IIIII Lapsen ikätasoinen tukeminen/kohtaaminen III Lapsen oppimisen tukeminen IIIII Lapsen etu I Lasten vuorovaikutussuhteet I = LAPSEN YKSILÖLLINEN JA IKÄTASOINEN HUOMIOINTI JA TUKEMINEN	ASIAKASNÄKÖKULMAN HUOMIOIMINEN LASTEN JA PERHEIDEN TUKEMINEN	
Lapsi pyritään huomioimaan yksilönä, lasta tuetaan ja kohdataan ikätasoisesti	-yksilöllinen huomiointi -lapsen tukeminen -ikätasoinen kohtaaminen	Pedagogiikka/pedagoginen toiminta III Suunniteltu toiminta III Tavoitteellinen toiminta II = PEDAGOGINEN, SUUNNITELMALLINEN JA TAVOITTEELLINEN TOIMINTA	TOIMINNAN TAVOITTEELLISUUS JA ARJEN TOIMIVUUS (HUOMIOIDEN ERI PAINOPISTEET)	
keskitytään lapsen perustarpeisiin Pidetään huoli että jokainen lapsi saa paljon läsnäoloa, sylvettä, hoivaa, rakkautta ja turvallisen arjen jossa perushoito on vahvasti läsnä	⌘lapsen perustarpeet ⌘perushoito #turvallinen arki aikuisen läsnäolo	Perushoito/perustarpeiden täyttäminen III =LAPSEN PERUSTARPEIDEN HUOMIOINTI TOIMINNASSA turvallinen arki II kiireetön arki II kodinomainen arki IIIII mukavuus I = KODINOMAINEN ARKI	TYÖYHTEISÖN TOIMIVUUS	

Aineistoa lähdettiin pilkkomaan erotellen siitä tutkimukseen liittyvät ajatuskokonaisuudet, mitkä liitettiin alkuperäisilmaisuina tutkimuskehykseen. Tämän jälkeen alkuperäisilmaukset muutettiin pelkistetyiksi ilmaisuiksi, jotka

merkittiin omiksi ryhmikseen erilaisin tunnuksin. (Schreier, 2012, s.139; Tuomi & Sarajärvi, 2018, luku 4.) Ryhmitellyt ilmaisut lajiteltiin niiden sisällön perusteella ja yhdistettiin omiksi luokikseen tutkimuskehukseen. Jokainen ajatuskokonaisuus ja ilmaisu pystyi täten kuulumaan vain yhteen luokkaan (Schreier, 2012, s. 195).

Esimerkki ensimmäisen tutkimuskysymyksen analysoinnista näytetään taulukossa kolme, missä näkyy alkuperäisilmaisujen pohjalta muodostetut pelkistetyt lauseet ja niiden perusteella tehdyt ryhmittelyt päätyen kolmeen varhaiskasvatustoimintaa yhdistävään käsitteeseen. Ajatuskokonaisuuksina etsittiin sanoista laatu ja varhaiskasvatustoiminta eri vuorokauden aikoina. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla näkyi piirteitä fenomenografiasta, jossa pyritään saamaan esille käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä. Puhtaasti fenomenografista analyysia aineistolle ei voitu tehdä, sillä tutkimuksessa etsittiin työntekijöiden näkemyksiä ja sitä, miten he käsittävät vuorohoidon laadun eli ei etsitty suoraan käsityksiä varhaiskasvatustoiminnan laadusta.

Toisessa tutkimuskysymyksessä haluttiin selvittää erilaisia varhaiskasvatustoiminnan arviointimenetelmiä sekä arvioinnin säännöllisyyttä. Etsittävinä ajatuskokonaisuuksina olivat täten arvioinnin tavat, menetelmät ja keinot sekä arviointi yksin, ryhmässä, koko yksikössä ja arviointi eri vuorokauden aikoina sekä toimintavuoden aikana. Näin saatiin selville muun muassa mihin kaikkiin toimintoihin arviointi kohdistuu ja vuorohoidon vaikutus arvioinnin säännöllisyyteen.

5.4 Eettiset ratkaisut ja luotettavuus

Ihmistieteeseen liittyvissä tutkimuksissa on joka hetkessä kiinnitettävä erityisen paljon huomiota eettisyyteen, hyvään tutkimuskäytäntöön sekä rehellisyyteen (Christians, 2003, s. 217–219; Eskola & Suoranta, 2008; Flick, 2006, s. 48–49; Hirvonen, 2006; Schreier, 2012, s. 23; Tutkimustieteellinen neuvottelukunta, 2023, s. 12). Tutkijalla on iso vastuu tutkimustulosten sovelluksista, joten tutkimuksen edetessä tulee olla huolellinen ja tarkka eri tutkimusvaiheissa (Creswell, 2016, s.

50; Tutkimustieteellinen neuvottelukunta, 2023, s. 12–13). Edellä mainitut asiat on huomioitu muun muassa tutkimuksen eri vaiheiden huolellisella suunnittelulla, tutkimusaineiston keruussa ja säilytyksessä, tuloksien huolellisella raportoinnilla sekä tutkimukseen osallistujien kunnioittavalla kohtaamisella.

Tutkimusaineiston keruun alkuvaiheessa muun muassa asianmukaisten tutkimuslupien anominen sekä tietosuoja-asioiden noudattaminen ja toimittaminen tutkittaville on erittäin tärkeää (Creswell, 2016, s. 49; Eskola & Suoranta, 2008, luku 2; Flick, 2006, s. 45–46). Tutkimusluvut ensimmäiseen aineistoon hankittiin huhti-kesäkuussa 2021 tutkimuskuntien varhaiskasvatuksesta vastaavilta henkilöiltä ja täydentävän aineiston luvat hankittiin marras-joulukuussa 2022 kahden aiemmin tutkimukseen osallistuneen kunnan varhaiskasvatuksesta vastaavilta henkilöiltä. Myönteisten tutkimuslupien jälkeen molempien aineistojen kohdalla lähetettiin tutkimukseen osallistuvien varhaiskasvatustyksiköiden esihenkilöille sähköpostilinkit kyselyihin sekä pyyntö välittää kyselyt henkilökunnalle. Toisen aineiston sähköpostissa oli myös ilmoittautumismahdollisuus henkilökunnan haastatteluihin.

Tietosuojasta ja tutkimuksen anonymiteetistä tiedotettiin osallistujille webropol-kyselyjen alussa sekä sähköpostien liitteenä olevilla tietosuojailmoituksilla (Liitteet 4 ja 5). Näiden avulla tutkittavat pystyvät saamaan tietoa tutkimuksen tarkoituksesta, vastauksiensa käyttötarkoituksista sekä tutkimuksesta saatujen tietojen käsittelystä, kuten esimerkiksi tutkimuksessa annettujen tietojen suojauksesta, vastaajien anonymiteetistä ja tutkimuksen luottamuksellisuudesta. (Christians, 2003, s. 218; Christians, 2011, s. 65–66; Eskola & Suoranta, 2008, s. 56; Hirvonen, 2006, s. 45; Kuula, 2006, luku Yksityisyyden suoja tutkimuksessa.) Halutessaan tutkittavilla oli mahdollisuus saada tutkijalta lisätietoa tietosuojasta sähköpostilla.

Näin ollen kattavan esitiedon antaminen tutkimuksen alussa vähentää osallistujan epätietoisuutta ja väärin tulkintaa. Webropolissa olleissa kyselyissä tutkimuksen tavoitteet ja aikataulu ilmaistiin saatekirjeellä, jolloin vastaajat

saivat tarpeeksi tietoa päättääkseen osallisuutensa tutkimukseen. Sähköisen lokikirjan yhteydessä lähetettiin vastaajille esihenkilön kautta sähköposti, jossa tutkimuksen tavoitteet ja aikataulu olivat ilmaistuna.

Tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus tulee myös ilmaista näkyvästi (Christians, 2011, s. 65–66; Eskola & Suoranta, 2008, s. 56; Kuula, 2006, s. 126, s.136–137). Tämä tuli vastaajien tietoon tietosuojailmoituksessa ja -lomakkeella, sähköposteissa sekä yksilöhaastattelujen alussa. Tutkittavat päättivät osallistumisestaan vastaamalla Webropol-kyselyyn sekä sähköiseen lokikirjaan ja palauttamalla ne. Tutkittavilla oli mahdollisuus keskeyttää vastaaminen niin halutessaan. Haastattelujen alussa tutkija kertoi haastateltavalle sekä vapaaehtoisuudesta että anonymiteetistä.

Tietojen prosessoinnissa luottamuksellisuus ja anonymiteetti ovat hyvin merkittäviä ja tutkimuksen valmistuessa tulee huolehtia luottamuksellisten tietojen sekä anonymiteettisuojaajan pitävyys (Eskola & Suoranta, 2008, s. 56–57; Flick, 2006, s. 50; Hirvonen, 2006, s. 45.) Ensimmäisen aineiston keruuta varten laaditussa kyselyssä pohdittiin tarkasti sekä vastaajien että kaupunkien anonymiteettien säilymistä, minkä vuoksi vastaukset on annettu nimettöminä eikä ketään pystytä tunnistamaan niiden perusteella. Tutkimuksen tuloksia raportoidessa ja tutkimuksen julkaisussa on myös huomioitu vastaajien tunnistamattomuus, minkä vuoksi muutaman tutkimukseen osallistuneen työntekijän täsmällinen koulutustausta on jätetty mainitsematta tunnistamisen estämiseksi. Lisäksi aineistosta on poistettu sellaiset vastaukset, jotka voisivat paljastaa tutkittavan henkilöllisyyden.

Koko tutkimusaineisto on säilytetty yliopiston salasanoin suojatulla tallennusasemalla, joka on tietoturvallinen paikka (Flick, 2006, s. 50) ja sinne pääsy on ainoastaan tutkimuksen tekijällä. Ensimmäisen tutkimuksen aineiston käytöstä pro gradu-tutkielmaa varten on tutkittavilta pyydetty suostumus ja aineistosta on poistettu sellaiset vastaukset, joihin ei ole saatu lupaa käyttää. Kaikki tutkimukseen liittyvät aineistot tullaan hävittämään tietoturvallisesti tämän tutkielman valmistuttua (Kuula, 2006, s. 129).

Tutkimuksen toteutuksessa tiedot on kerätty eri aikoihin ja aineiston hankinnassa on käytetty useampia aineistonkeruumenetelmiä. Ensimmäisen ja täydentävän aineiston keräyksen välissä on vain reilu vuosi, joten aineisto ei ole ehtinyt ratkaisevasti vanhentua ja sen käyttökelpoisuus tässä tutkimuksessa on vielä hyvä. Tutkimuksen luotettavuutta lisää niin aineisto- kuin menetelmätriangulaatio. Aineistotriangulaatio tarkoittaa tutkittavan ilmiön ja tutkimusongelman tuloksen saavuttamiseksi kerättyä useampaa aineistoa (Creswell, 2016, s. 191; Denzin & Lincoln, 2011, s. 14; Eskola & Suoranta 2008, s. 69) ja menetelmätriangulaatiossa ilmiötä tutkitaan monilla aineistonhankinta- ja tutkimusmenetelmillä, jolloin saadaan perusteellinen näkemys tutkimuksen alaisesta ilmiöstä (Eskola & Suoranta, 2008, s. 68-70). Tässä tutkimuksessa aineistoa saatiin kahdella erilaisella webropol-kyselyllä sekä yksilöhaastatteluilla.

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy puolueettomuus tutkittavaa aihetta kohtaan (Flick, 2006, s. 16; Lincoln ym., 2011, s. 124; Tuomi & Sarajärvi, 2018, 160). Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla ei ole etukäteen mietittyjä otaksimia tutkimuksena olevasta kohteesta tai mahdollisista tutkimustuloksista (Eskola & Suoranta, 2008, s. 19). Täydellinen objektiivisuus on kuitenkin haasteellista, sillä tutkija tuo tutkimukseen aina omaa elämäkokemustaan (Denzin & Lincoln, 2003, s. 8; Eskola & Suoranta, 2008, s. 19; Lincoln ym., 2011, s. 124; Schreier, 2012, s. 23), jotka voivat aikaansaada erilaisia näkökulmia sekä elävyyttä tutkimukseen (Eskola & Suoranta, 2008, s. 35). On kuitenkin hyvä ottaa huomioon, että edellä mainitut kokemukset eivät saa määrittää tutkimuksen etenemistä missään vaiheessa (Eskola & Suoranta, 2008, s. 19). Tämän vuoksi tutkijan tulee pitää omat asenteensa sekä uskomuksensa loitompana tutkimusta tehdessä, tutkien aihetta kriittisesti.

Tutkijan läheinen suhde vuorohoitoon usean vuoden työkokemuksen myötä tuo haasteen tutkimuksen alaiseen ilmiöön eli laatuun ja laadun arviointiin. Edellä mainitut ennako-oletukset on kuitenkin pyritty laittamaan taka-alalle tutkimuksen ajaksi ja tutkimusprosessin raportoinnissa erilaisia näkökulmia on tuotu esille mahdollisimman rehellisesti. On hyvä myös

huomioida, että aiheen käsittely teoreettisesti ja moniulotteisesti tuo objektiivisuutta tutkittavaan ilmiöön (Eskola & Suoranta, 2008, s. 17, s. 35; Hirvonen, 2006, s. 44).

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Työntekijöiden näkemykset vuorohoidon laadusta

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä haluttiin selvittää, millaista on laadukas vuorohoito ja millaisena eri aikaan tapahtuva varhaiskasvatustoiminta näyttäytyy vuorohoidon työntekijöiden kuvaamana. Tutkimuksessa haluttiin kartoittaa vuorohoidon työntekijöiden näkemyksiä laadukkaasta varhaiskasvatustoiminnasta ja se, millaisena eri vuorokauden ajat näyttäytyvät vuorohoidossa.

Varhaiskasvatustoiminnan laatu vuorohoidossa ymmärrettiin monin eri tavoin, kuitenkin useimmiten niin, että toiminta pohjautui valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Vuorohoidon laatu pystyttiin tuloksien perusteella tiivistämään kolmeen varhaiskasvatustoiminnan mukaiseen sisältöalueeseen. Työntekijät kuvailivat laadukkaaksi varhaiskasvatukseksi asiakasnäkökulman huomioimisen ja heidän tukemisensa erilaisissa tilanteissa, toiminnan tavoitteellisuuden ja arjen toimivuuden sekä työyhteisön toimivuuden.

Laadukkaan varhaiskasvatustoiminnan selkeästi mainituin kokonaisuus liittyi asiakasnäkökulman huomioimiseen ja heidän tukemiseensa erilaisissa tilanteissa. Työntekijöiden mukaan asiakkaiksi luetaan niin lapset kuin heidän perheensä. Lapsen yksilöllinen sekä ikätasoinen huomiointi ja tukeminen nähtiin enemmistön mielestä isona osana laadukasta varhaiskasvatustoimintaa. Vuorohoidossa lapsen yksilöllinen huomiointi voi työntekijöiden mukaan toteutua päivävuoroa paremmin, sillä paikalla olevien lasten määrä vaihtelee päivittäin ja toisinaan lapsia voi olla läsnä vain muutama esimerkiksi viikonloppuisin tai arki-iltoina. Tällä tavoin työntekijät pystyivät havainnoimaan lapsen toimintaa ja näkemään millaisia hänen tarpeensa kasvun ja oppimisen edistämiseksi olivat, kuten seuraavassa aineistoesimerkissä tulee ilmi.

Mä nään sen aina niin, että se kasvualusta on sille kaikelle oppimiselle mahdollista niin että aikuiset rakentaa sen, ja sen ympäristön. Ja sitten niitä kaikkia lapsia yritetään tukea että kuka tarvii mitäkin ja kaikki tarvii erilaisia asioita ja sitten sitä ohjataan ja viedään eteenpäin.

Lapsen yksilöllinen ja ikätasoinen huomiointi tuli esille myös varhaiskasvatustoiminnan päivittäisissä aktiviteeteissa, kuten esimerkiksi askarteluissa, jumppahetkissä tai ulkoiluissa. Askarteluiden suunnittelu sekä toteutus pohdittiin ikätasoisesti ja useimmiten varsinainen askarteluhetki lapsen kanssa toteutettiin yksilöllisesti. Vuorohoidossa eri-ikäisten lasten läsnäolo samassa ryhmässä tuo työntekijöiden näkemyksen mukaan haasteen ikätasoisien toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen, mutta luottamus omaan ammattitaitoon, hyvä ongelmanratkaisukyky sekä yhteistyö kollegoiden kanssa nähtiin laadukasta toimintaa eteenpäin vievänä asiana.

Perheille annettava tuki nähtiin myös laadukkaana toimintana, sillä työntekijät kokivat kohtaavansa lapsen ja hänen huoltajansa aidosti ja heille pystyttiin tarjoamaan tukea sekä konsultaatiota mahdollisiin tukipalveluihin tai lapsen kanssa koettuihin haasteellisiin hetkiin. Hyvin sujuva yhteistyö perheiden kanssa heijastuu työntekijöiden mukaan näin ollen lapseen ja hänen viihtymiseensä varhaiskasvatuksessa. Heidän mielestään myös lasten perustarpeiden huomiointi vuorohoidon toiminnassa lisää varhaiskasvatuksen laatua ja lasten viihtymistä hyvin vahvasti. Tämä näkyy erityisesti pienempien lasten ollessa kyseessä, mutta myös muiden ikäluokkien kohdalla. Tärkeinä asioina mainittiin syli, silittely, läsnäolo, hoiva ja rakkaus.

Lasten vuorovaikutussuhteiden kehittymistä ja niiden tukemista pidettiin työntekijöiden mielestä vuorohoidossa tärkeänä, sillä lapset kohtaavat hoitoaikojensa puitteissa useita eri työntekijöitä sekä eri-ikäisiä hoitolapsia. Tuloksissa tuli esille, että arki-iltaisain ja viikonloppuisin vuorohoitoryhmät koostuvat yleensä saman yksikön eri ryhmien lapsista. Tällöin paikalla voi olla sekä lapsia että työntekijöitä useasta eri ryhmästä, kuten tulee ilmi seuraavasta aineistoesimerkistä.

Vuorotalon hienous on siinä, että yhteinen tekeminen ja auttaminen on varmasti vahvempaa. Kaikki kokevat olevansa yhtä taloa, oma ryhmä on nimellisesti se "kotipesä"

mutta kun illat ja viikonloput tehdään töitä yhdessä, niin "omia" lapsia ei vain lasketa, vaan kaikki talon lapset ovat yhteisiä.

Lisäksi tuloksissa ilmeni, että joissain kaupungeissa vuoroahoito järjestetään vain yhdessä yksikössä, jolloin läsnä olevia lapsia voi olla myös ihan eri päiväkodeista. Tällaisissa tilanteissa työntekijöiden vuorovaikutuksellinen tuki on hyvin olennaista, jotta kaikki läsnä olevat lapset tuntevat olonsa turvalliseksi ja hyväksytyiksi.

Työntekijät kertoivat, että lasten hoitoaikoihin vaikuttavat heidän huoltajiensa työvuorot sekä opiskeluaikat, jolloin niissä ei välttämättä ole säännönmukaisuutta ja toisinaan joillakin lapsilla voi olla pitkiäkin hoidossa oloaikoja. Tämä näkyy työntekijöiden mukaan joko niin, että lapsi voi olla paikalla aamupäivästä iltaan ja viikonloppuisinkin. Tällöin tuloksien mukaan otetaan huomioon lasta koskeva asiakasnäkökulma ja hänen tukemisensa, jotta hän jaksaa "pitkiä varhaiskasvatuspäiviä ja hoitoputkia".

Toiminnan tavoitteellisuuden ja arjen toimivuuden huomioinnissa tuotiin esille pedagoginen, suunnitelmallinen ja tavoitteellinen toiminta osana laadukasta varhaiskasvatusta, jossa eri painopisteet otetaan huomioon. Lisäksi työntekijät kokivat, että vuorohoidossa mahdollisimman kodinomaisen toiminta on tärkeää pitää mielessä. Tähän lukeutui työntekijöiden mukaan muun muassa turvallinen ja kiireetön arki. Arjen toimivuudessa laadun mittarina nähtiin myös lapsilähtöinen toiminta eli heidän osallisuutensa huomiointi toiminnan suunnittelussa. Työntekijät korostivat arjen toimivuuden tarkoittavan nimenomaan varhaiskasvatuksen ympärivuorokautista arkea, jossa pedagogista varhaiskasvatustoimintaa suunnitellaan ja toteutetaan myös iltaisin, viikonloppuisin sekä pyhäpäivinä. Tästä osa työntekijöistä käytti ilmaisua kokopäiväpedagogiikka, kuten seuraavasta aineistoesimerkistä tulee ilmi.

Mulla on itellä semmonen ajatus tai näkökulma. Ja se, että se arjen pedagogiikka esimerkiksi. Että mitä on arjen pedagogiikka ja se tapahtuu kun mä tuun töihin ja mä lähden töistä, se on koko sen ajan. Eikä..mun mielestä nää ihmisten käsitykset niistä, mitä varten me ollaan täällä, mitkä meitä sitoo, ja mitä on yksinkertaisesti pedagogiikka

Pedagoginen, suunnitelmallinen ja tavoitteellinen toiminta vuorohoidon arjessa tuotiin vastauksissa vahvana esille. Pedagogisen toiminnan toteutuminen vuorohoidon jokaisena hetkenä nähtiin suurimman osan mielestä tärkeänä osana laadukasta varhaiskasvatusta. Kuitenkin tuloksien mukaan osa työntekijöistä koki suunnitellun toiminnan kahlitsevana, jolloin heidän näkökulmastaan spontaani asioihin tarttuminen tuntui toimivan paremmin vuorohoidossa ja näin ollen lapsen ääni pääsi enemmän kuuluville. Heidän näkemyksensä mukaan laatu on aikuisen läsnäoloa sekä lasten toiveiden kuuntelemista.

Iltaisin ja viikonloppuisin nähtiin välillä kuitenkin varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen toiminnan tai pedagogisen toiminnan puutteellisuutta, mikä koettiin työntekijöiden mukaan välinpitämättömyytenä toimintaa kohtaan. Näiden pohjalta tuloksista pystyi näkemään suunnitellun ja spontaanin toiminnan kahtia jaon, sillä osa työntekijöistä koki laadukkaan vuorohoitotoiminnan perustuvan suunniteltuun pedagogiseen toimintaan, jossa lapsen osallisuus toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja toteutukseen huomioidaan.

Vuorohoidon kodinomainen toiminta jakoi myös työntekijöiden mielipiteitä laadukkaan varhaiskasvatustoiminnan mittarina, kuten seuraavista aineistoesimerkeistä voi havaita.

On mielestäni tärkeää, että päiväkotiarjesta ei tehdä suorittamista, vaan eletään myös kodinomaisesti, hetki kerrallaan ja luodaan mukavia muistoja esim. juhlapyhistä, viikonlopuista, myöhäisistä illoista, yövuoroista yms.

Kyllä, ja mun täytyy sanoa, että mä en tiedä että onks se ihmisten osaamattomuutta vai onko se ihmisten välinpitämättömyyttä vai onko se sitä mikä täällä esimerkiksi näkyy, että aikuiset on täällä aikuisia – keskenään- toisiaan varten, eikä niitä lapsia. Lapset leikkii, ollaan vähän, varsinkin viikonloppuisin, vähän kodinomaisia.

Yhtäältä siis koettiin, että toiminnan kodinomaisuus toi rauhallisuutta ja kiireettömyyttä sallien näin hetkeen tarttumisen. Toisaalta taas nähtiin, että kodinomaisuuteen vedoten työntekijät pystyivät välttämään toiminnan suunnittelua. Tämä tarkoitti tuloksien perusteella sitä, että lapset laitettiin leikkimään keskenään ja näin henkilökunta pääsi viettämään aikaa keskenään, keskustellen omista asioistaan.

Tuloksista ilmeni kuitenkin myös se, ettei kodinomaisuuden nähty olevan esteenä suunnitellulle lapsen kehitystä ja oppimista tukevalle toiminnalle. Työntekijöiden mielestä suunnitelmia voitiin tehdä ja tarvittaessa muokata ne vastaamaan läsnä olevien lasten kokonaistilanne sekä vireystilat huomioiden.

Työyhteisön toimivuuteen vaikutti työntekijöiden näkemyksen mukaan työntekijäresurssien huomioiminen sekä työyhteisön yhteinen panostus toimintaan. Tärkeimpänä tässä kohdassa koettiin työntekijöiden riittävyys eri vuoroissa, jolloin pystyttiin keskittymään lapsiin ja heiltä tulevien toiveiden kuunteluun. Läsnä olevat lapset pystyttiin jakamaan pienempiin toimintaryhmiin, mikä myös mahdollisti lapsen osallisuuden sekä yksittäisen huomioinnin.

Työvuorosuunnittelu jakoi tuloksien mukaan mielipiteitä, sillä vuorohoidon työvuorojen säännötömyys voi työntekijöiden mukaan vaikuttaa henkilöstön jaksamiseen ja työn kehittämiseen. Toisaalta erilaiset työvuorot nähtiin rikkautena, mutta tietynlaisina hetkinä koettiin irrallisuutta omasta tiimistä ja lapsiryhmästä. Saman tiimin työntekijöiden kesken voi olla kohtaamisissa pitkäkin aika, sillä vaihtuvat vuorot arkipäiviin sijoittuvien vapaiden kanssa tuovat ryhmätyöhön ja toiminnan kehittämiseen haasteita. Edellä mainitut irrallisuus ja vuorojen säännötömyys voivat työntekijöiden näkemyksen mukaan vaikuttaa kielteisesti ja siten, ettei henkilöstö jaksaa panostaa työyhteisöön ja sen kehittämiseen.

Työyhteisön toimivuuteen vaikuttivat myös varhaiskasvatuksen opettajien työvuorot, jotka herättivät paljon erilaisia näkemyksiä. Tulosten mukaan opettajien työvuorot vuorohoidossa painottuivat pääosin arkipäiviin, mutta toisinaan opettajilla oli kolmen viikon työvuorolistan aikana suunniteltu yksi iltavuoro. Viikonloppuisin harvemmin oli työvuoroa, mutta tarpeen vaatiessa niitäkin oli opettajilla muutamia vuoden aikana. Toiveita opettajien läsnäololle myös iltaisin sekä lauantaisin oli, mutta toisaalta löytyi myös sellaisia näkemyksiä, joissa toiminnan nähtiin olevan laadukasta myös ilman opettajan työpanosta. Osan mielestä kuitenkin opettajien valmistelema toiminnan suunnittelu myös ilta- ja viikonloppuvuoroihin koettiin tarpeellisenä.

varsinkin illoissa ja lauantaisin olisi hyöä olla edes yksi opettaja paikalla vaikka klo 8-16. Silloin he saavat tarkemman kuvan lapsista esim. vasukeskusteluja varten ja jos vanhemmat tarvitsevat pedagogista apua.

viikonloppunakin oli tosi paljon esimerkiksi illoissa..tai siis tosi paljon.. mutta suhteessa niinkun paljon lapsia illassa, esimerkiksi. Niin tota ne on vähän just sillai sitähan ei voida ennakoida, mutta sillä viikolla tiedetään, että ketkä lapset on tulossa esimerkiksi viikonloppuna, niin silloin kun aattelet että onhan niillä opettajilla suunnitteluajat että nehan voidaan sitten että vaikka tyyliin torstaina suunnitteluajana niinkun, aina kun se opettajapari on mikä suunnittelee sen viikonloppun, niin niitten tehtävää on se

Opettajien suunnitteluajan kehittämiseksi mietittiin aineistoesimerkissä mahdollisia toimintoja. Työntekijöiden näkemysten mukaan opettajat voisivat suunnitella toimintaa saatuaan selville läsnä olevien lasten tiedot, tällä tavalla suunniteltu toiminta kohdistuisi juuri heille. Tulosten mukaan parityöskentelyssä pystyttäisiin hyödyntämään lasten varhaiskasvatussuunnitelmia laajemmin, jolloin toiminta suuntautuisi täsmällisemmin kyseisen lapsen tarpeita peilaten.

Esihenkilön sitoutuminen vuorohoitoa kehittävään toimintaan nähtiin tuloksissa oleellisena varhaiskasvatustoiminnan laadun takaajana. Työntekijöiden näkemysten mukaan vuorohoitoyksikön johtajan tulisi olla tietoinen kaikista vuorohoidon tuomista vivahteista sekä pystyä johtamaan tasavertaisesti kaikkia työntekijöitä. Hänen tulisi esimerkiksi pystyä tekemään myös ikävältä tuntuvia päätöksiä ja pysymään niiden takana. Työntekijöiden mukaan johtajatasen tietämys sekä henkilöstöjohtamisen taito olivat tärkeitä tekijöitä vuorohoidon esihenkilötyössä. Taitojen puuttuessa kouluttautuminen nähtiin hyvänä esimerkkinä myös henkilökunnalle. Erityisesti tuloksissa mainittiin muutosjohtamisen taitojen hyödyllisyydestä.

Kaikkia edellä mainittuja toiminnon osa-alueita yhdisti tulosten mukaan lasten hoitoaikojen huomiointi kokonaisvaltaisesti. Tämä tarkoitti muun muassa hoitoaikojen yhtäjaksoisuutta ja vaihtuvuutta sekä niiden vaikutusta lapsen hyvinvointiin ja vuorohoidon toimintaan. Lasten vuorohoidossa vietetyn ajan kesto tuotiin esille, sillä toisinaan lapset voivat olla varhaiskasvatuksessa pitkiäkin aikoja käväisten vain hetken kotona. Tällöin toiminta tulisi

työntekijöiden näkemyksen mukaan suunnitella siten, että lasten vireystila ja hoitopäivien määrä huomioidaan. Muun muassa lasten aktiivisuus ennen vuororyhmään saapumista olisi hyvä ottaa huomioon, sillä tulosten mukaan lapset ovat voineet olla aktiivisia jo kotona tai päiväkodin muina aikoina suunnitellussa toiminnassa.

Lasten hoitoaikojen vaihtuvuus sekä läsnä olevien lasten kokonaismäärän vaihtuminen päivittäin sääteli tuloksien perusteella hyvin paljon toiminnan suunnittelemista, koska milloinkaan ei voinut olla täyttä varmuutta hoidossa olevien lasten määrästä. Epävarmuus lasten hoitopäivistä vaikutti henkilöstön työvuoroihin ja sitä kautta ryhmien toimintaan kokonaisvaltaisesti. Työntekijöiden mukaan tämä heijastui vastaavasti koko työyhteisön toimivuuteen, jolloin pohdittiin kriittisesti vuorohoidon arjen toimivuutta. Toisaalta tieto lasten läsnäolopäivistä saatiin työntekijöiden mukaan viimeistään toimintaa edeltävällä viikolla, joten vuorohoidossa olevien lasten määrä tiedettiin hiukan etukäteen, mikä mahdollisti toiminnan etukäteissuunnittelun. Lasten äkilliset poissaolot tai hoitoaikojen muutokset kuitenkin muuttivat suunnitelmia hyvinkin usein.

Vuorohoidossa on paljon erityishuomiota vaativia asioita. On otettava huomioon paljon muuttuvia tilanteita. Myös lapsi tarvitsee erilaisia asioita eri vuorokauden aikoina. Se on laatua, että pystyy järjestämään lapselle vahvan turvallisuuden tunteen eri vuorokauden aikana, eri vireystiloissa ja muuttuvissa kaveriporukoissa.

Tuloksien mukaan työntekijäresurssi vuorohoidossa oli pääsääntöisesti erittäin hyvä, mutta sitä ei kuitenkaan aina osattu työntekijöiden näkemyksen mukaan hyödyntää pedagogisesti oikealla tavalla. Joidenkin mielestä aikuisia oli toisinaan runsaasti paikalla läsnä oleviin lapsiin nähden, jolloin se olisi voinut mahdollistaa paljon toivottua yksilöllistä huomiointia tai lapsien jakamista pienempiin ryhmiin. Aineistoesimerkeissä tulee esille henkilöstöresurssin mahdollisuudet ja jo aiemmin mainittu aikuisten kesken viihtyminen.

Täällä on aikuisia paljon enemmän suhteessa lapsiin. Ja että mää näin eli joo valtavan suuren mahdollisuuden siinä tiäkkö että tota ihanaa et nyt mä voin toteuttaa sitä kaikkee mihkä mulla ei ole ennen ollu niinku mahdollisuutta

Aikuiset tykkäävät olla keskenään. harva aikuinen on läsnä ja ohjaa toimintaa.

Näin ollen koettiin, että varhaiskasvatustoimintaa pystyttäisiin toteuttamaan hyvien henkilöstöresurssien ansiosta. Kuitenkin työntekijöiden mielestä sitä mahdollisuutta ei välttämättä käytetty, kuten toisesta esimerkistä tuli esille.

Suurin osa työntekijöistä koki, että varhaiskasvatustoiminta vuorohoidossa oli laadukasta. Tuloksista ilmeni myös vastakkaisia mielipiteitä, joiden mukaan laadukasta varhaiskasvatustoimintaa ei ollut ollenkaan tai sitä oli hyvin vähän. Laadun puuttuminen vuorohoidon toiminnasta näkyi työntekijöiden mielestä muun muassa ilmoitettujen hoitoaikojen tarkkailuna, tavoitteiden näkymättömyytenä, suunnittelemattomana toimintana sekä aikuisten välisenä oleskeluna lasten leikkiessä keskenään. Myös eriävät mielipiteet erilaisista laadukkaasta vuorohoidon toteutuksen näkemyksistä aiheuttivat ristiriitaisuuksia työntekijöiden kesken, kuten esimerkiksi kodinomaisuuden pohtimisesta ja lasten toiminnasta sen puitteissa.

Tuloksissa korostui vuorohoitoyksiköissä tarjottavan varhaiskasvatuksen toiminta-aikojen eriarvoisuus. Päiväaikaan tarjotussa varhaiskasvatuksessa toteutettiin enemmän suunniteltua toimintaa kuin iltaisin tai viikonloppuisin, jolloin toiminnassa työntekijöiden mukaan ilmeni enemmän spontaaniutta sekä lasten toiveista toteutettua tekemistä. Osa työntekijöistä koki epätasa-arvoisuutta päivällä tehtävien toimintojen sekä ilta- tai viikonlopputoimintojen välillä. Tuloksissa näkyi selkeästi arkena tehtävien toimintojen pedagoginen ote verrattuna esimerkiksi iltoihin, kuten seuraavassa esimerkissä tulee ilmi.

Jos ollaan ympäri vuorokauden 24/7 auki. Aina. Ja täällä lapset on eri vuorokauden aikoina, niitä ei voi niinkun määritellä miten ne täällä on. Niin, voiko se ensinnäkään olla talon sisällä olevien lasten kanssa tasa-arvoista jos maanantaista perjantaihin kello 9-10.30 sä saat pedagogiikkaa ja sen suunnitellun tuokion. Ja iltaan tulevat lapset kun ne tulee nukkuun ja muuta niin ne on sitten vaikka kahdestaan sei..tonne yhdeksään asti illalla, ei mitään suunniteltua, ei mitään pedagogiikkaa, ei mitään. Me vaan leikitään ja mennään pihalle ja syödään, suitsaitsukkelaan ulos taikka nukkuun. Ja samahan toteutuu viikonloppuna, niin tässä tullaan siihen että jos talon sisälläkään lapset ei koe koko aikaa tasa-arvoisuutta sillä, että se suunnitelma pitäis olla niinkun koko päivän

Työntekijöiden näkemyksen mukaan iltaisin ja viikonloppuisin toiminta oli enemmän paikalla olevan henkilökunnan ammatillisen osaamisen tai heidän jaksamisensa varassa. Koko yksikön yhteisten projektien koettiin tuovan yhtenäisyyttä toimintaan, jossa myös vuorohoidossa olevat lapset otettiin huomioon. Samoin tuotiin esille esimerkiksi ryhmissä suunnitellut pidempiaikaiset projektit, jotka kantoivat myös iltoihin ja viikonloppuihin.

6.2 Laadun arviointi vuorohoidossa

Toisessa tutkimuskysymyksessä haluttiin tietää, miten vuorohoidon laatua arvioidaan. Täsmentävien kysymysten avulla selvitettiin laadun arvioinnin kohteita vuorohoidossa, työntekijöiden käyttämiä arviointimenetelmiä toiminnan kehittämisen tukena sekä arvioinnin säännöllisyyttä. Ensimmäisessä kysymyksessä otettiin tarkasteltavaksi varhaiskasvatustoiminnassa arvioitavia asioita. Toisen kysymyksen avulla kartoitettiin, millaisilla mittareilla varhaiskasvatustoiminnan laatua arvioidaan. Viimeisellä kysymyksellä haluttiin saada selville, miten säännöllistä varhaiskasvatustoiminnan laadunarviointi on vuorohoidossa niin arkipäivinä kuin epätyypillisinä hoitoaikoina.

Tulosten perusteella löytyi kolme laadunarvioinnin kokonaisuuden kohdetta, jotka olivat lapsiin, henkilökuntaan sekä koko toimintayksikköön liittyvät asiat ja menettelytavat. Työntekijöiden mukaan vuorohoidossa arvioitavia asioita olivat muun muassa varhaiskasvatussyksikön sekä tiimien erilaisten prosessien ja aktiviteettien arviointi, vuorovaikutukseen liittyvät asiat niin lasten kuin työntekijöiden osalta, lasten turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyvät asiat sekä vuorohoidon kehittämiseen liittyvät asiat.

Erilaiset lapsiin ja heidän toimintaansa sekä hyvinvointiin liittyvät asiat olivat tulosten mukaan eniten arvioinnin kohteena vuorohoidossa. Lasten mielenkiinnon kohteiden pohtiminen ja heidän jaksamisensa hoitopäivän aikana erottui tuloksista kaikista selkeimmin. Huomion alla olivat muun muassa lapsen yksilöllinen suoriutuminen erilaisissa päivittäisissä puuhissa, kuten esimerkiksi askarteluissa. Arvioitavina kohteina olivat myös lasten taitotasot ja osaamisen

arviointi sekä yksilöllinen huomiointi ja tuen tarpeen arviointi. Lisäksi tuloksista tuli esille toiminnan lapsinäkökulman arviointi, jossa keskiössä on ollut lapsen viireystilan ja kiinnostuksenkohteiden huomiointi. Lasten osallisuus toiminnan suunnitteluun koettiin hyvin tärkeänä.

Muita lapsiin liittyviä arviointeja olivat lasten vuorovaikutustaidot niin työntekijöiden kuin vertaisten kanssa sekä lasten turvallisuus, jossa aikuisen tuki lapselle koettiin tarpeellisena. Vuorovaikutustaitoihin kiinnitettiin huomioita etenkin arki-iltoina ja viikonloppuisin, jolloin paikalla saattoi olla lapsille vieraampia aikuisia tai lapsia toisista ryhmistä. Fyysinen turvallisuus tuli esille esimerkiksi yövuoroissa samoin henkiseen turvallisuuteen kiinnitettiin työntekijöiden mielestä huomiota.

Työntekijätasolla arvioitavia kohteita olivat niin tiimin kuin henkilökunnan oma toiminta, joissa pohdintaa herättää muun muassa erilaiset onnistumiset sekä toiminnan kehittämisehdotukset. Tiimissä voidaan arvioida esimerkiksi retken onnistumista, suunniteltujen asioiden toimimista tai toimimattomuutta ja kehittää aktiviteetteja niiden pohjalta. Tulosten mukaan vuorohoidon arjessa arvioidaan myös omaa toimintaa lapsiryhmässä ja työyhteisössä sekä aikuisten välistä vuorovaikutusta.

Tiimien kesken arvioidaan lisäksi koko varhaiskasvatusyksikön toimintaa ja yksikön pedagogisia suunnitelmia. Koko työyhteisön kesken arvioidaan työhyvinvointiin, erilaisiin vastuualueisiin sekä erilaisten ammattiryhmien keskinäisiä asioita. Vuorohoitoon liittyviä asioita ovat olleet vuorohoidossa tapahtuva muutos ja sen ympärille kietoutuvat asiat, kuten käytännön järjestelyt toiminnan sujuvoittamiseksi. Erilaisia toimintatapoja testataan, arvioidaan ja tarvittaessa muutetaan vastaamaan tarvetta sekä pohditaan arkea helpottavia ratkaisuja.

Varhaiskasvatustoiminnan laadunarvioinnin menetelmiä ilmeni tuloksien perusteella monenlaisia ja taulukko neljä tiivistää millaisilla eri menetelmillä laadunarviointia on vuorohoidossa toteutettu ja missä tilanteissa laatua arvioidaan.

Taulukko 4

Laadunarvioinnin tavat ja menetelmät

Arviointi tapahtuu	Arviointimenetelmät
<ul style="list-style-type: none"> • Tiimissä/tiimipalaverissa (12) • Keskusteluissa tiimikaverin kanssa (6) • Viikkopalaverissa (3) • Opettajapalaverissa (3) • Hoitajapalaverissa (2) • Päivittäisissä keskusteluissa (2) 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten reaktioiden perusteella (12) • Oma havainnointi toiminnan yhteydessä (11) • Havainnointivihko (10) • Koko talon yhteinen arviointi (6) • Kuvat (3) • Lasten tuen tarpeen perusteella (1)

Suurimmalla osalla työntekijöistä lasten käyttäytymisen peilaaminen on ollut yksi arvioinnin väline, sillä lasten aidot ja vilpittömät reaktiot auttavat työntekijöitä arvioimaan suunnitellun tai spontaanin toiminnan toteutumista. Lasten näyttämä myönteinen tai kielteinen suhtautuminen eri aktiviteetteihin antaa välitöntä palautetta tehdystä toiminnasta. Tämän työntekijät näkivät liittyvän lapsilähtöiseen toimintaan, minkä vuoksi arviointimenetelmä koettiin hyvänä.

Oma havainnointi toiminnan yhteydessä poikkeaa edellisestä arviointimenetelmästä työntekijöiden mukaan sillä, että havainnointia tehtiin lasten oppimisen ja kehityksen eri vaiheista sekä oppimisympäristön käytännöllisyydestä toimintaan. Havainnointia käytettiin niin suunnitellun toiminnan lomassa kuin lasten toimiessa itsenäisesti. Tällaisia tilanteita olivat esimerkiksi lasten keskinäiset leikki- tai pelihetket, jolloin pystyttiin arvioimaan muun muassa vuorovaikutustaitoja, leikkiympäristöä sekä kehityksen sen hetkistä tasoa.

Tuloksissa tuli esille myös dokumentointi yhtenä laadunarvioinnin menetelmänä, jossa havainnointivihko sekä toimintahetkien kuvaaminen olivat niin oman havainnoinnin kuin lasten reaktioiden tulkitsemisen tukena. Nämä välineet konkretisoivat arviointia ja auttoivat työntekijöitä palaamaan myöhemmin haluttuun arviointikohtaan tai -hetkeen. Esimerkiksi

askarteluhetkestä otetun kuvan avulla voitiin havainnoida muun muassa lapsen hienomotorisia taitoja ja havainnointivihkoon samasta hetkestä kirjoitettu muistiinpano pystyi vahvistamaan työntekijän tulkintaa. Tiimin yhteinen havainnointivihko toimii myös työntekijöiden välisenä viestivälineenä muun muassa vanhempien kanssa käytävien keskustelujen tueksi.

Lapsen tuen tarpeisiin perustuvaa havainnointia oli työntekijöiden kuvailemana vähiten. Kuitenkin tulokset osoittivat, että vuorohoidon toimintaa muokattiin lapsen tarpeita vastaavaksi mahdollisuuksien mukaan. Tämä osoitti, että työntekijät pyrkivät suunnittelemaan toimintaa lapsen tuen tarpeet huomioiden. Lisäksi spontaanissa toiminnassa nähtiin useita lapsen tuen tarpeita vastaavia toimintahetkiä, joissa muun muassa lapsen kielellisiä haasteita tuettiin monin erilaisin tavoin.

Laadunarviointimenetelmien toimenpiteet eivät kohdistuneet pelkästään lapsiryhmässä tehtävään arviointiin, sillä työntekijät mainitsivat arviointimenetelmänä myös koko varhaiskasvatusyksikköä koskevia arviointeja. Näitä käytettiin muun muassa koko yksikön toimintatapojen kehittämiseen, kuten esimerkiksi arjen käytännön toimintaan liittyviä asioita. Koko toimintayksikköä koskevissa arvioinneissa käsiteltiin myös suurempia toimintalinjauksia, joilla on seurauksia laajemmin.

Laadunarviointia tapahtui tuloksien mukaan muun muassa erilaisissa palavereissa sekä keskusteluissa työntekijöiden kesken. Työntekijöiden mukaan erilaiset palaverit toimivat tärkeinä laadunarvioinnin paikkoina, jolloin asioihin on mahdollisuus vaikuttaa. Työntekijöiden kertomuksissa tiimipalaverit nostettiin eniten esille, sillä niiden kautta lapsiin vaikuttavat tuen muodot voidaan tiimin jäsenten kesken keskustella. Ammattiryhmien omissa palavereissa aiheita ovat useimmiten niiden vastuualueisiin liittyvät asiat eli opettajilla muun muassa pedagogiset asiat ja lastenhoitajilla perushoidolliset tai vuorohoidon käytännön asiat. Keskusteluissa työntekijöiden kesken voitiin pohtia äskettäin tapahtunutta asiaa tai sitten jotain tilannetta. Toisinaan toisen ryhmän henkilökuntaan kuuluvan kollegan kanssa keskustelu koettiin hedelmällisenä asian objektiivisuuden vuoksi.

Suurin osa vuorohoidon työntekijöistä oli sitä mieltä, että vuorohoidossa varhaiskasvatustoiminnan laatua arvioidaan useammin, säännöllisesti ja erilaisilla menetelmillä (18). Osan mielestä (3) laadunarviointia on, mutta sitä tehdään harvemmin eikä ole säännöllistä. Viiden työntekijän mukaan arviointi tapahtuu ainakin kerran vuodessa ja yhden vastaajan mukaan varhaiskasvatustoiminnan laadunarviointia ei ole.

Harvemmin tehtävää arviointia pohdittiin työntekijöiden toimesta olevan liian harvoin ja tapahtuvan useimmiten vain tiimeissä. Erään työntekijän mukaan arviointia oltaisiin kuitenkin varhaiskasvatusyksikössä lisäämässä. Kerran vuodessa tapahtuvaa arviointia määriteltiin koko yksikön erilaisten toimintatapojen ja kehittämiskohteiden foorumiksi. Tuloksista ilmeni kuitenkin toiveita lisätä pedagogisen toiminnan arviointia, kuten seuraavassa lainauksessa tulee esille: ”Joka kevät arvioimme tiimin kesken omaa toimintaa. Enemmän saisi olla pedagogisen toiminnan arviointia.” Toisaalta arviointi koettiin myös eräänlaiseksi velvoitteeksi, mikä tulee suorittaa, kuten seuraavassa aineistolainauksessa tulee esille: ”Vuosittain talolla on arviointipäivä, jolloin suoritetaan esimiehen velvoittama arviointi.”

Säännöllisen arvioinnin kohteina olivat erilaiset päivittäiset ja kuukausittaiset toimintatavat, joita pohdittiin arkisten toimintojen ohella. Useammin tapahtuvan arvioinnin foorumeita olivat koko yksikön palaverit erilaisissa ammatillisissa kokoonpanoissa, viikkopalaverit, tiimipalaverit sekä päivittäiset pohdinnat joko yksin, työkaverin kanssa tai tiimin kesken. Seuraavissa esimerkeissä tulee selville erilaisten prosessien jatkuvuus:

Kerran kolmen viikon listassa on tiimipalaveri, jossa toteutamme arviointia. Arviointia tapahtuu myös ihan päivittäisissä keskusteluissa tiimin kesken. Myös kerran viikossa on koko talon viikkopalaveri.

Viikottaisissa viikkopalavereissa, 1-4/vuosi opettajien palavereissa, 1-4/vuosi hoitajapalavereissa. Lisäksi meillä on 2 suunnittelupäivää vuodessa ja 1 kpl/3vkon lista tiimipalavereita, joissa arvioimme niin oman ryhmän toimintaa kuin koko talon toimintaa.

Täten siis varhaiskasvatustoiminnan laatua arvioidaan vuorohoidossa pääosin säännöllisesti toimintavuoden aikana, käyttäen erilaisia

laadunarviointimenetelmiä. Varhaiskasvatustoiminnan arviointi tapahtuu toiminnan yhteydessä ja erilaisilla työfoorumeilla, mikä tuli esille myös aiemmin tarkasteltaessa laadunarvioinnin kohteita.

7 POHDINTA JA TULOSTEN TARKASTELU

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ympärivuorokautisesti avoimena olevien varhaiskasvatussyksiköissä työskentelevien varhaiskasvatuksen lastenhoitajien sekä varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä varhaiskasvatustoiminnan laadusta ja millaisena se näyttäytyy toimiessa eri vuorokauden aikoina. Lisäksi tutkimuksessa haluttiin selvittää, miten varhaiskasvatustoiminnan laatua arvioidaan vuorohoidossa.

7.1 Vuorohoidon laatu ja laadun arviointi

Tulosten mukaan sekä työntekijöiden näkemykset vuorohoidon laadusta että varhaiskasvatustoiminnan laadun arviointi voitiin jaotella kolmeen erilaiseen kategoriaan. Laadukkaaksi varhaiskasvatukseksi vuorohoidon työntekijät kuvailivat toiminnan, jossa huomioidaan asiakkaan näkökulmat, arjen sujuvuus tavoitteellisesti sekä työyhteisön toimivuus. Laatua arvioidaan tulosten mukaan lasten, henkilökunnan sekä toimintayksikön näkökulmat huomioiden. Laadukasta varhaiskasvatusta rakennettaessa, jokainen näistä osa-alueista on tärkeä osa varhaiskasvatustoimintaa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaisesti kaiken toiminnan perustana on laadukas peruspedagogiikka, jonka pohjalle pystytään rakentamaan lasta yksilöllisesti tukevaa toimintaa. Laadukkaan varhaiskasvatuksen avulla luodaan perusta lapsen oppimisen taidoille, jolla on tärkeä merkitys lapsen opinpolulla. Suomalaisella varhaiskasvatuksella onkin Rannan ym. (2021, s. 66–67) mukaan huomattava vaikutus lapsen tulevaisuuden koulutukseen. Eduskunnassa sekä kuntien hallinnollisissa elimissä erilaisia säästötoimenpiteitä suunniteltaessa olisikin hyvä tiedostaa, millä tavalla muun muassa varhaiskasvatuksessa tehtävät leikkaukset vaikuttavat pitkälle lapsen elämään.

Eritymisessä vuorohoidossa on tärkeää huomioida erilaisista perusteista lähtevä hoidontarve, joiden haasteet tulee miettiä hyvissä ajoin (De Schipper ym.,

2002, s. 301). Tämä tarkoittaa sitä, että useimmiten vuorohoidossa tarve lähtee huoltajien työpaikasta tai opiskeluista, jolloin lapsi tarvitsee hoitopaikan mahdollisesti eri vuorokauden aikoina. Vuorohoidossa tuleekin punnita heti alkuvaiheessa, miten saadaan sopivasti niin huoltajien, lasten kuin henkilöstön tarpeet kohtaamaan vähentämättä kuitenkaan varhaiskasvatuksen laatua.

Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa, lasten ja perheiden asioiden huomiointi sekä tukeminen saivatkin eniten mainintoja sekä laadun arvioinnissa että työntekijöiden käsityksissä vuorohoidon varhaiskasvatustoiminnan laadussa. Erityisesti lasten yksilöllinen ja ikätasoinen huomiointi sekä tukeminen korostui, mihin vuorohoidon toimintaa suunniteltaessa olisi hyvä kiinnittää huomiota. Myös erityistä tukea tarvitsevat lapset hyötyvät laadukkaasta varhaiskasvatuksesta, mikä tulee vuorohoidossa selkeästi pitää mielessä (Peyton ym., 2001, s. 205).

Myös tämän tutkimuksen tulosten perusteella vuorohoidossa olisi hyvä nähdä eri-ikäisten lasten kasvun ja kehityksen tukeminen. Viime aikoina on tuotu esille pienempien lasten huomiointia toiminnan suunnittelussa ja varsinkin alle kolme-vuotiaiden lasten kehitystä tulisi tarkkailla erityisen paljon (Kalliala, 2008, s. 25), muun muassa Peyton ym. (2001, s. 204) tuovat esille yhdysvaltalaisen huoltajien tarpeen laadukkaalle pedagogiselle varhaiskasvatukselle vasta lasten täytettyä kolme vuotta. Suomessa kuitenkin alle 3-vuotiaiden pedagogiikkaan panostetaan aiempaa enemmän, koska tutkimuksien valossa lapsen kolme ensimmäistä ikävuotta ovat tärkeitä hänen oppimisensa kannalta.

Kallialan (2008, s. 58) mukaan pienempien lasten kanssa tulee olla herkkä aistimaan lasten tunnetiloja ja työntekijän tulisi osata pitää tasapainossa erilaiset toiminnot lapsen hyvinvointia seuraten. Pienempien kanssa leikki on kuitenkin pääosassa, jonka kautta he oppivat asioita. Ahonen ja Roos (2021, s. 11) painottavat, että alle 3-vuotiailla on myös oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Heidän mielestään kaikkein pienimpien lasten kanssa työntekijöiden tulee olla erityisen sensitiivinen, sillä heidän kommunikointitaitojensa vasta kehittyessä vaaditaan tietynlaista

ammattillisuutta saadakse selville jokaisen lapsen tarvitseman yksilöllisen tuen.

Kuten aiemmin on tullut esille, iltaisin, viikonloppuisin ja arkipyhinä läsnä voi olla eri-ikäisiä lapsia useista eri ryhmistä, mikä voi toisinaan haastaa sekä yksilöllistä että ikätasoista toimintaa ja tukemista. Peltoperä ja Ukkonen-Mikkola (2023, s. 3) kertovat myös, että toisinaan työntekijä voi joinain iltoina tai viikonloppuina työskennellä myös yksin, jos lapsia on vähän paikalla varhaiskasvatuksessa. Tällöin toiminta riippuu täysin työntekijän omasta virikkeellisyydestä ja läsnä olevien lasten osaamistasosta sekä iästä. Tämä siis vaatii tietynlaista ammatillisuutta osaamista, että toiminta olisi kyseisessä tilanteessa lapsien osallisuutta vahvistavaa sekä vuorovaikutteista, tinkimättä kuitenkaan laadusta.

Vuorohoito haastaa muutenkin perinteisempää säännöllistä varhaiskasvatusta, sillä vuorohoidolle ominaisia asioita ovat muun muassa kodinomaisuus, eriytmys niin lasten kuin työntekijöiden kohdalla sekä tiimikäsitteen laajuus. Edellä mainittujen asioiden myötä Peltoperä ja Ukkonen-Mikkola (2023, s. 10) korostavat, että vuorohoitoon tarvitaan enemmän työntekijöitä kuin säännölliseen varhaiskasvatukseen. Koska työntekijöitä on enemmän ja työvuorot jakaantuvat vuorokauden ympäri, on tarpeelliselle tiedon kulkemiselle löydettävä jokaiselle vuorohoitoyksikölle sopiva keino (Peltoperä ja Ukkonen-Mikkola, 2023, s. 11). Lapsien havainnointi, toiminnan arviointi, eli kaikenlainen dokumentointi on mietittävä tarkkaan, jotta vuorohoitoa pystytään kehittämään. Tiedonvaihdossa esimerkiksi viestivihkoihin kirjoitetut asiat ovat olleet toimiva ratkaisu tutkimuksen tulosten perusteella.

Peltoperä ja Ukkonen-Mikkola (2023, s. 7) mainitsevat vuorohoidon työntekijöiden välisenä haasteena olevan eriytymisyydestä johtuvan tiedonsiirron sekä erilaisten tapahtumien välittämisen toisille. Heidän mukaansa työntekijöiden on pohdittava tehokas viestintä- ja vuorovaikutustapa, jolla tärkeät viestit lapsista sekä toiminnasta saadaan tiedotettua eteenpäin. Tässäkin tutkimuksessa mainittiin viestivihkojen sekä nopeiden vuorojen vaihdon

yhteydessä keskusteltujen asioiden tärkeys, jotta tarpeelliset viestit siirrettiin seuraavalle työntekijälle.

Vuorovaikutus on erittäin suuri osatekijä pedagogisesti laadukkaassa varhaiskasvatuksessa, sillä vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa ratkaisevasti myös varhaiskasvatuksen laatuun. Tulosten perusteella lasten vuorovaikutustaitojen arviointi sekä tukeminen nähtiin tärkeinä, sillä erityisesti erityisessä hoidossa lapset kohtaavat useita aikuisia ja vertaisia ollessaan varhaiskasvatuksessa läsnä. Kallialan (2008, s. 55) mukaan varhaiskasvatuksen tärkein laatutekijä onkin aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen laatu.

Ahonen ja Roos (2021, s. 10) painottavat lämpimän vuorovaikutuksen merkitystä lasten kohtaamisissa. Isossa roolissa ovat siis varhaiskasvatuksessa työskentelevät aikuiset, joiden tulisi kohdata lapset hyväksyvästi ja lämpimästi, ymmärtäen heidän yksilöllisyytensä sekä olemalla herkkä lasten reaktioille erilaisissa toiminnoissa (Ahonen & Roos, 2021, s. 10; Kalliala, 2008, s. 67). Varhaiskasvatuksessa vuorovaikutukseen kuuluvat myös lasten keskinäinen vuorovaikutus, huoltajien ja työntekijöiden välinen vuorovaikutus sekä työntekijöiden keskinäinen vuorovaikutus.

Vuorovaikutusilmapiirin sävy on Kallialan (2008, s. 11) mukaan helppo aistia, se voi olla lasten asioihin keskittyvä ja heitä huomioiva tai sitten se on hengeltään passiivinen ja välttelevä. Vuorohoidossa haasteen positiivisen vuorovaikutusilmapiirin luomiseen tuo lasten eritytmiset hoitoajat sekä työntekijöiden vaihtuvat työvuorot, jolloin vuorovaikutusilmapiiri luodaan joka päivä sekä ilta uudelleen. Tällöin samassa varhaiskasvatusyksikössä voi lyhyelläkin jaksolla esiintyä suuriakin vaihteluita vuorovaikutuksessa niin työntekijöiden kuin lasten välillä.

Tärkeä osa varhaiskasvatuksen vuorovaikutusta on Peltoperän ja Ukkonen-Mikkolan (2023, s. 2–3) mukaan henkilökunnan yhteiset arvokeskustelut, joiden mukaan saadaan yhteiset käytänteet toiminnalle. Vuorohoidon toiminta saadaan heidän mukaansa onnistumaan sitoutumalla yhdessä keskusteluihin arvoihin sekä kunnioittamalla toisten mielipiteitä. Varhaiskasvatuksessa työtä tehdään

useimmiten erilaisissa tiimeissä ja päiväkodeissa tiimityön perustana on työntekijöiden välinen vuorovaikutus.

Vuorohoidossa epätyypillisiin aikoihin toimiessa ei erillisiä tiimejä ole, vaan tällöin työntekijät koostuvat kyseisen yksikön eri tiimeistä. Tämän vuoksi vuorovaikutus työntekijöiden välillä voi vaihdella aktiivisesta hyvinkin passiiviseen. Tämä johtuu useimmiten siitä, miten hyvin työntekijät tuntevat toisensa sekä toistensa työtapansa. Tämän tutkimuksen tuloksissakin näkyi erilaisten vuorovaikutustapojen vaikutus muun muassa työntekoon sekä toimintaan aikuisten ja lasten kesken.

Tutkimuksessa yhtenä tärkeänä osa-alueena tuli esille varhaiskasvatuksen arjen toimivuus, jossa huomioidaan tavoitteellinen toiminta. Arvioinnissa kiinnitettiin huomiota erityisesti työntekijöiden omaan toimintaan ja sen tarkasteluun. Aikuisen aktiivinen rooli tavoitteellisessa varhaiskasvatustoiminnassa sekä aikuisen käyttämä valta erilaisissa lasta koskevissa päätöksissä herättää pohdintaa niin tutkimuksen tuloksissa kuin Kallialan (2008) sekä Niikon ja Korhosen (2021) teksteissä.

Kuten jo edellä tuli ilmi, työntekijän ja lapsen välisellä vuorovaikutuksella on merkittävä tehtävä varhaiskasvatuksessa. Aikuisen roolilla on suuri vaikutus, mihin suuntaan toimintaa halutaan viedä. Varhaiskasvatuksen indikaattoreiden ollessa täysin kunnossa, voi työntekijä kuitenkin omalla toimimattomuudellaan saada varhaiskasvatuksen laatua heikentymään. (Kalliala. 2008, s. 190.) Näin ollen aikuisen rooli ei ole Kallialan (2008, s.190) mukaan korvattavissa minkään muun elementin kautta, vaan laadun arvioinnissa se on etusijalla.

Toimintahetkissä läsnä olevat aikuiset sitouttavat myös lapsia leikkeihin sekä muihin askareisiin. Kalliala (2008, s. 52) korostaa, että omaa tietoista aikuisroolia varhaiskasvatuksen työntekijänä on hyvä miettiä. Hänen mukaansa on hyvä pohtia, millä tavalla luodaan lapsille ”turvallinen, ennakoitava sekä lasten leikkiä kunnioittava ilmapiiri”. Erityisesti vuorohoidossa aikuisten aktiivinen läsnäolo luo lapsille turvallisuuden tunnetta, mikä tuli esille myös tämän tutkimuksen tuloksissa.

Toisen työntekijän vetovoima toisiin työntekijöihin varhaiskasvatustoiminnan lomassa on hyvin suuri, mikä tuli esille tuloksia katsoessa. Kallialan (2008, s. 269) mielestä välinpitämättömien työntekijöiden hankaluutena on se, että he käyttävät valtaansa päättäen milloin haluavat olla vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Ja näin siis eivät tue täysivaltaisesti lasten kasvua ja kehitystä sekä oppimista. Tämä tarkoittaa sitä, että lapset laitetaan keskenään leikkimään ja työntekijät pääsevät viettämään aikaa keskenään. Siitä irti päästäminen ja keskittyminen lapsien toimintaan luo muutoksen kohti positiivista toimintakulttuuria. (Kalliala, 2008, s. 52.)

Varhaiskasvatuksen työntekijän auktoriteettiasema lapseen nähden on suuri, mikä herätti pohdintaa tuloksissakin. Valta, jota aikuinen varhaiskasvatuksessa käyttää, vaikuttaa paljon lapsen omatoimisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Niikko ja Korhonen (2021, s. 29) ottavat esille turvallisen kasvu- ja oppimisympäristön, joka tulisi taata lapsille varhaiskasvatuksen jokaisessa hetkessä. Vuorohoidossa jokaisen työntekijän vastuulla on luoda lapselle turvallinen ympäristö, jossa hän voi kokea saavansa olla oma itsensä. Tuloksien mukaan vuorohoidossa aikuinen käyttää usein valtaansa päättäessään toiminnasta ja esimerkiksi lasten osallisuudesta.

Harju ym. (2023, s. 2) mainitsevat fyysisten ympäristöjen jatkuvuuden vaikuttavan paljon lapsen turvallisuuden tunteeseen. Tämä voi vuorohoidossa näyttäytyä muun muassa omasta ryhmästä tutuilla materiaaleilla, kuten esimerkiksi leluilla tai peleillä. Heidän mukaansa myös yhteiset tilat luovat myös lapsille turvallista arkea.

Tulosten perusteella vuorohoidossa korostuu päiväajan suunnitellun toiminnan sekä ilta- ja viikonloppuhoidon spontaanin toiminnan jakautuneisuus. Spontaani, mutta lasten toiveista lähtevä toiminta kuitenkin on työntekijöiden mielestä vuorohoidossa lähes pakollinen valinta. Suunniteltu toiminta voidaan nähdä toisinaan hiukan kahlitsevana, jolloin spontaani asioihin tarttuminen tuntuu toimivan paremmin vuorohoidossa ja näin ollen lapsen ääni pääsee enemmän kuuluville.

Toimivan arjen ja työyhteisön toimivuuden yksi kulmakivistä on tavoitteellinen ja suunniteltu toiminta, josta ovat vastuussa ryhmän varhaiskasvatuksen opettajat. Vuorohoidossa opettajien työvuorot kuitenkin painottuvat pääosin arkena annettavaan hoitoon ja hoitajat työskentelevät vaihtelevissa vuoroissa (Peltoperä & Ukkonen-Mikkola, 2023, s. 2), mikä toisinaan herättää jännitteitä eri ammattikuntien välillä (Peltoperä & Ukkonen-Mikkola, 2023, s. 9). Varhaiskasvatuksen opettajien työskentely iltaisin ja viikonloppuisin herättää Peltoperän ja Ukkonen-Mikkolan (2023, s. 11) mukaan hyvin paljon keskustelua. Yhtäältä voidaan pohtia varhaiskasvatuksen opettajien työpanoksen tarvetta säännöllisten työaikojen ulkopuolella, sillä silloin lapsiryhmän pedagogiikasta vastaava työntekijä olisi poissa arkena tarjottavista toiminnoista. Toisaalta opettajan työvuorot illoissa ja viikonloppuisin voisivat kohdata sellaisten lasten hoitoaikojen kanssa, jotka ovat pääsääntöisesti paikalla vain epätyypillisiin aikoihin. Tällöin toteutuisi pedagoginen tasavertaisuus kaikkien lasten kesken.

Tuloksissa esihenkilön panosta vuorohoidon johtamiseen ja toiminnan kehittämiseen käsiteltiin jonkin verran. Johtajalla onkin merkittävä rooli varhaiskasvatustoiminnan laadun ja laadun arvioinnin edistäjänä. Vuorohoitoyksikön johtaminen on haasteellista, sillä työntekijöiden ja lasten eriytymisyys luo paineita ennakointiin sekä suunnitteluun. Tämän vuoksi yhtenäiset toiminnan linjaukset on hyvä tehdä, jotta jokaisessa työvuorossa on samanlaiset toiminnan edellytykset.

Varhaiskasvatuksen johtajalla tulee olla tilannetajua, kykyä saada työntekijät tekemään ohjeiden mukaista työtä lasten parhaaksi. Odotukset johtajan rooliin asettavat niin lasten huoltajat, työntekijät kuin esihenkilö itse. (Hujala ym., 2013, s. 14.) Tuloksellinen ja aktiivinen johtaja useimmiten lunastaa roolille asetetut odotukset, kannustaen sekä rohkaisten työyhteisöä toimimaan samoin (Hujala ym. 2013, s. 16). Menestyksellinen johtaminen varhaiskasvatuksessa on Roddin (2013, s. 34) mukaan aikaansaavaa sekä kokonaisvaltaista.

Hujala (2013, s. 48–49) tuo esille johtamisen haasteita, jotka olisi hyvä huomioida järjestettäessä esihenkilöiden koulutuksia. Nykypäivänä ovat yleistyneet isojen varhaiskasvatussyksiköiden johtaminen tai useiden pienempien yksiköiden yhdistyminen yhden johtajan alaisuuteen. Tämä laajentaa tulevaisuuden varhaiskasvatusjohtamisen osaamiskenttää henkilöstöjohtamisen sekä toiminnan johtamisen osalta, mihin kaikilla esihenkilöillä ei välttämättä ole osaamista tai resursseja toimia.

Muuttuva yhteiskunta sekä perheiden muuttuvat tarpeet tarvitsevat varhaiskasvatukseen johtajia, joilla on tarpeeksi taitoa sekä osaamista johtaa nopeastikin muuttuvia tilanteita. Varhaiskasvatusjohtajan tulee pystyä ennakoimaan erilaisia tilanteita, pysymään mukana alati muuttuvassa varhaiskasvatuksessa, arvioimaan ja kehittämään toimintaa yhdessä työntekijöiden kanssa. (Hujala, 2013, s. 55.) Roddin (2013, s. 34) mukaan johtajuus ei kuitenkaan ole automaattisesti kenenkään ominaispiirteissä, vaan tulee kokemuksen sekä kouluttautumisen myötä.

7.2 Tutkimuksen yleistettävyyden ja jatkotutkimus

Tutkimustulosten yleistettävyyden ei laadullisessa tutkimuksessa ole mahdollista tutkimusaineiston pienen otantamäärän tai kohdeyksiköiden vähyyden vuoksi, vaikka aineisto voi olla runsastakin (Alasuutari, 2011, s. 231; Eskola & Suoranta, 2008, s. 61). Kuitenkin Alasuutari (2011, s. 237–243) sekä Eskola ja Suoranta (2008, s. 65–68) kertovat, että laadullisen tutkimuksen tuloksissa voi olla tutkittavasta ilmiöstä yleistettäviä piirteitä muihin samankaltaisiin ilmiöihin tai kohteisiin. Tällöin siis yksittäisen tapahtuman tai ilmiön läheisempi tutkiminen voi tuoda esille useampien samankaltaisten tapausten myötä yleistettävämmän näkökulman aiheeseen.

Vuorohoidon tutkimukset ovat lisääntyneet viimeisinä vuosina, mutta vieläkin sitä on tutkittu vähemmän kuin muita varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Lisätutkimuksia voitaisiin tehdä vuonna 2023 käyttöön otetun varhaiskasvatuksen sähköisen arviointijärjestelmä Valssin vaikuttavuudesta

vuorohoidon varhaiskasvatustoiminnan kehittämiseen. Myös vuorohoidon johtaminen, ammatillinen kehittyminen sekä siihen liittyvät ammatilliset haasteet voitaisiin ottaa jatkotutkimuksen aiheeksi.

Laadukas varhaiskasvatus ei ole itsestään selvä asia, vaan sen saavuttamiseksi tulee tehdä paljon töitä. Varhaiskasvatustoimintaa tulee arvioida ja kehittää yhdessä lasten, heidän huoltajiensa sekä työyhteisön kanssa. Lasten ja huoltajien osallisuus tulee erityisesti huomioida arviointeja suunnitellessa ja tehdessä. Säännöllinen varhaiskasvatustoiminnan arviointi tuo varhaiskasvatustyöhön ja lasten kanssa tehtävään toimintaan laadukkuutta, pitkäkestoista näkyvyyttä sekä kehittävää otetta.

Varhaiskasvatuksen arvostamisen tulisi lähteä valtakunnan päättäviltä tahoilta saakka, sillä muuten toimintaa ei voida täysivaltaisesti pyörittää. Varsinkin valtakunnallisten laatuerojen tasaaminen olisi erittäin tärkeää, sillä kuten Kalliala (2008, s274–275) mainitsee ”suuret laatuerot tekevät järjestelmästä haavoittuvaisen”. Kalliala (2008, s. 274–275) sanookin, että panostaminen laatuun vaatii uudistuksia lainsäädännössä sekä sitoutumista kautta koko varhaiskasvatusorganisaation.

Myös vuorohoidossa varhaiskasvatustoiminta tulisi saattaa tasa-arvoiseen sekä -vertaiseen asemaan säännöllisemmän varhaiskasvatustoiminnan kanssa, mikä tarkoittaisi yhteisiä valtakunnallisia linjauksia. Toimintaresurssien lisääminen sekä työntekijöiden sitoutuminen vuorohoidon toiminnan kehittämiseen ja ylläpitämiseen voisi saattaa vuorohoidon tasaveroiseksi muiden varhaiskasvatuksen toimintamuotojen kanssa menettämättä kuitenkaan kodinomaista omalaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatuksen arvostus tulisi saada nousemaan ja varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan panostaa. Varhaiskasvatuksesta ei voida säästää määräänsä enempää sen vaikuttamatta niihin tärkeimpiin eli lapsiin ja heidän hyvinvointiinsa. Sillä kuten on aiemmin jo osoitettu, varhaiskasvatus on tärkeä lenkki lasten oppimisessa ja opinpolulla.

LÄHTEET

- Ahonen, L. & Roos, P. (2021). *Untuvikot. Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka*. PS-Kustannus.
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0* (4. uud. p.). Vastapaino.
- Anme, T.A., Tanaka, H.B., Shinohara, R.A., Sugisawa, Y.A., Tanaka, E.A., Tong, L.A., Watanabe, T.A., Onda, Y.A., Kawashima, Y.A., Tomisaki, E.A., Mochizuki, H.A., Hirano, M.A., Morita, K.A., Gan-Yadam, A.A., Uma Segalc (2010). Effectiveness of Japan's extended/night child care: A five-year follow up. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2 (s. 5573–5580). doi:10.1016/j.sbspro.2010.03.909 viitattu 24.6.2024
- Cannella, G. S. & Lincoln, Y. S. (2011). Ethics, Research Regulations, and Critical Social Science. Teoksessa N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (toim.), *The SAGE handbook of qualitative research* (4. painos, s. 81-89). Sage.
- Christians, C. G. (2003). Ethics and Politics in Qualitative Research. Teoksessa N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (toim.), *The Landscape of Qualitative Research. Theories and Issues*. (2. painos, s. 208–243). Sage
- Christians, C. G. (2011). Ethics and Politics in Qualitative Research. Teoksessa N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (toim.), *The SAGE handbook of qualitative research* (4. painos, s. 61-80). Sage.
- Creswell, J., C. (2016). *30 Essential Skills for the Qualitative Researcher*. Sage Publications.
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (2003). Introduction. The Discipline and Practice of Qualitative Research. Teoksessa N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (toim.) *The Landscape of Qualitative Research. Theories and Issues*. (2. painos, s. 1–45). Sage.
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (2011). Introduction. The Discipline and Practice of Qualitative Research. Teoksessa N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (toim.), *The SAGE handbook of qualitative research* (4. painos, s. 1-19). SAGE.
- De Schipper, J. C., Tavecchio, L. W. C., Van Ijzendoorn, M. H. & Linting M. (2002). The relation of flexible child care to quality of center day care and

- children's socio-emotional functioning: A survey and observational study. *Infant Behaviour & Development* 26 (2003, s. 300-325).
- Flick, U. (2006). *An introduction to qualitative research* (3. painos). Sage Publications.
- Fonsén, E. (2013). Dimensions of Pedagogical Leadership in Early Childhood Education and Care. Teoksessa E. Hujala, M. Waniganayake & J. Rodd (toim.), *Researching leadership in early childhood education* (s. 181-191). Suomen yliopistopaino.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen* (8. painos, 1.p. 1998). Vastapaino.
- Halfon, S. & Friendly, M. (2015). Work around the clock A snapshot of nonstandard hours childcare in Canada. Childcare resource and Research Unit. *Occasional Paper No. 29* September 2015 iii. 98 pp. 987-1-896051-61- 1. viitattu 3.6.2024
- Harju, K., Vuorisalo, M., Paananen, M. & Rutanen, N. (2023). Children's transitions in early childhood education and care: Various combinations of dis-/continuities. *Early Years* (s. 1-16). Routledge.
<https://doi.org/10.1080/09575146.2023.2232951>
- Harkoma, S., Sarkkinen, T. & Vlasov, J. (2023). *Valssi-käsikirja. Tietoa varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmästä Valssista ja sen hyödyntämisestä arvioinnissa*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.
https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/Valssin-kasikirja-final-7_2023.pdf
- Heikka, J., Hujala, E., & Turja, L. (2009). *Arvioinnista opiksi: Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa*. Printel.
- Hirvonen, A. (2006). Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa J. Hallamaa, V. Launis, S. Lötjönen, & I. Sorvari (toim.), *Etiikkaa ihmistieteille* (s. 31-49). (Tietolipas; Vuosikerta 211). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hujala, E. (2013). Contextually Defined Leadership. Teoksessa E. Hujala, M. Waniganayake & J. Rodd (toim.), *Researching leadership in early childhood education* (s. 45-60). Suomen yliopistopaino.

- Hujala, E. & Eskelinen, M. (2013). Leadership Tasks in Early Childhood Education. Teoksessa E. Hujala, M. Waniganayake & J. Rodd (toim.), *Researching leadership in early childhood education* (s. 213-233). Suomen yliopistopaino.
- Hujala, E., Parrila, S., Lindberg, P., Nivala, V., Tauriainen, L. & Vartiainen, P. (1999). *Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa*. Oulun yliopisto. Varhaiskasvatuskeskus.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. (2007). *Päivähoidosta varhaiskasvatukseen*. Edufin.
- Hujala, E., Waniganayake, M. & Rodd, J. (2013). Cross-National Context of Early Childhood Leadership. Teoksessa E. Hujala, M. Waniganayake & J. Rodd (toim.), *Researching leadership in early childhood education* (s. 11-30). Suomen yliopistopaino.
- Hännikäinen M. & Rasku-Puttonen H. (2001). Teoksessa K. Karila, J. Kinos & J. Virtanen. *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*, (s. 158–183). PS-kustannus.
- Janta, B. (2014). *Caring for children in Europe How childcare, parental leave and flexible working arrangements interact in Europe*.
- Kainulainen, J. 2021. *Äiti haluaisi viedä lapsensa päiväkotiin ennen aamuviideltä alkavia töitä, mutta kunta ei joustaa – vuorohoidon järjestämisessä on isoja eroja*. Yle uutiset 4.5.2021. Viitattu 18.5.2024 <https://yle.fi/uutiset/3-11912828>
- Kalliala, M. (2008). *Kato mua! : Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa?* Gaudeamus Helsinki University Press.
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. (2019). *Varhaiskasvatuksen laatuindikaattorit*. Tiivistelmät 13:2019. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_Tiivistelma_Perusteet-ja-suositukset_web.pdf
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. (2023). *Koulutus- ja kasvatustieteen laadunhallinnan keskeiset elementit*. Tiivistelmät 10:2023. https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_T1023_1.pdf

- Karvonen, J. (2010). *Laadunhallinta opetustoimessa ja varhaiskasvatuksessa*. Suomen kuntaliitto.
- Koivula, M., Salminen, J., Rautamies, E. & Rutanen, N. (2022). The quality of an expert teacher's and a student teacher's pedagogical interactions in early childhood education and care examined through the CLASS lens. *Journal of Early Childhood Education Research* 11(1) (s. 123–150). viitattu 24.6.2024
- Koivula, S., (2003). Yliopisto-opetus ja laadun merkitykset. Teoksessa G. Knubb-Manninen (toim.), *Laadun tekijät – havaintoja yliopisto-opetuksesta*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Kuula, A. (2006). Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa J. Hallamaa, V. Launis, S. Lötjönen, & I. Sorvari (toim.), *Etiikkaa ihmistieteille* (s. 124-140). (Tietolipas; Vuosikerta 211). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lammi-Taskula, J. & Siippainen, A. (2018). Vanhempien vuorotyö, lasten hyvinvointi ja yhteistyö vanhempien kanssa varhaiskasvatuksessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 83 (4), (s. 422–434).
- Lincoln, Y. S., Lynham, S. A. & Guba, E. G. (2011). Paradigmatic Controversies, Contradictions, and Emerging Confluences, Revisited. Teoksessa N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (toim.), *The SAGE handbook of qualitative research* (4. painos, s. 97- 128). Sage.
- Lämsä, T. (2021). Kokopäiväpedagogiikka ja sen kehittäminen varhaiskasvatuksessa. *Kasvatus ja aika*, 15 (2), 79-86.
<https://doi.org/10.33350/ka.102527>
- Malinen, K., Dahlblom, T. & Teppo, U. (2016). Suomalainen vuorohoito. Teoksessa U. Teppo & K. Malinen (toim.), *Osaamista vuorohoitoon*. *Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja* 227 (s. 12-24). Suomen Yliopistopaino.
- Moilanen, S. (2019). *Managing the "Triple Demand" Lone Mothers' Non-Standard Work Hours and Work–Family Reconciliation*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7832-7>

- Niikko, A. & Korhonen, R. (2021). Varhaiskasvatuksen opetus- ja kasvatushenkilöstö eettisessä ammatissa. Teoksessa E. Fonsén, M. Koivula, R. Korhonen & T. Ukkonen-Mikkola (toim.), *Varhaiskasvatuksen asiantuntijat. Yhteistyössä eteenpäin* (s. 18-33). Suomen Varhaiskasvatus ry. Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. (Määräykset ja ohjeet 2a). Opetushallitus.
- Opetushallitus.. (31.12.2022). Varhaiskasvatukseen osallistuneiden lasten määrä vuonna 2022. *Varhaiskasvatuksen tietovaranto Varda*. Vuosiraportti Vipunen.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2019). *Varhaiskasvatuksen laadun ja tasa-arvon kehittämishankkeen julkaisu*. Viitattu 12.6.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-668-3>
- Parrila, S., 2004. Laatu päivähoitoa koskevassa varhaiskasvatustutkimuksessa. Teoksessa: R. Ruokolainen & K. Alila. (toim.) *Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishankkeen julkaisu*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:6.
- Peltoperä, K. (2021). *Vanhempien ja päiväkodin työntekijöiden rakentamat merkitykset varhaiskasvatuksen vuorohoidolle*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8797-8>
- Peltoperä, K., Vehkakoski, T., Turja, L., & Laakso, M. (2023). Pedagogy-related tensions in flexibly scheduled early childhood education and care. *International Journal of Early Years Education*, 31(3), 645-660. <https://doi.org/10.1080/09669760.2020.1778449>
- Peltoperä, K. & Ukkonen-Mikkola, T. (2023). Relational Expertise among Finnish educators working in extended hours ECEC. *Scandinavian journal of Educational Research* (s. 1-14). Routledge. viitattu 15.5.2024 <https://doi.org/10.1080/00313831.2023.2230226>
- Peräkylä, A. & Ruusuvuori, J. (2011). Analyzing Talk and Text. Teoksessa N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (toim.), *The SAGE handbook of qualitative research* (4. painos, s. 529-543). Sage.
- Peyton, V., Jacobs, A., O'Brien, M., & Roy, C. (2001). Reasons for choosing child care: Associations with family factors, quality, and satisfaction. *Early*

childhood research quarterly, 16(2), (s. 191-208).

[https://doi.org/10.1016/S0885-2006\(01\)00098-9](https://doi.org/10.1016/S0885-2006(01)00098-9)

- Puroila, A-M. & Karila, K. (2001). Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa K.Karila, J. Kinos & J. Virtanen. *Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia*, (s. 204–226). PS-kustannus.
- Ranta, S., Sajaniemi, N., Eskelinen, M., & Lämsä, T. (2021). Päivähoidosta varhaiskasvatukseen : pedagogisen toiminnan edellytykset suomalaisessa päivähoidossa ja varhaiskasvatuksessa. *Kasvatus ja aika*, 15(2), (s. 60-72). Viitattu 21.12.2022 <https://doi.org/10.33350/ka.103194>
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M-K., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. (2019). *Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa*. Julkaisut 15:2019. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
- Rodd, J. (2013). Reflecting on the Pressures, Pitfalls and Possibilities for examining Leadership in Early Childhood within a Cross-National Research Collaboration. Teoksessa E. Hujala, M. Waniganayake & J. Rodd (toim.), *Researching leadership in early childhood education* (s. 31-46). Suomen yliopistopaino.
- Ruohola, V., Fonsén, E., Lahtinen, L., Salomaa, P. & Reunamo, J. (2021). Johtajien arvioinnit varhaiskasvatuksen laadun prosessitekijöistä ja niiden yhteys lasten toimintaan sitoutuneisuuteen. *Journal of Early Childhood Education Research*10(3), (s. 282–316). viitattu 24.6.2024
- Ruokolainen, R. & Alila, K. (2004). *Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta : Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishankkeen julkaisu*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2004:6. Viitattu 16.3.2023. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/72926>
- Salonen, E. (2020). *Pienet lapset varhaiskasvatuksen vuorohoidossa. Epätyypillisten varhaiskasvatusaikojen merkitys kuulumisen neuvottelulle ja rakentumiselle*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8240-9>

- Salonen, E., Sevón, E., & Laakso, M. (2021). Pienten lasten osallisuus vuorohoidon iltojen vuorovaikutustilanteissa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 10(2), s. 45-65. viitattu 5.1.2024
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Sage Publications.
- Sevón, E., Rönkä, A., Räikkönen, E., & Laitinen, N. (2017). Daily rhythms of young children in the 24/7 economy : A comparison of children in day care and day and night care. *Childhood*, 24(4), (s. 453-469). Viitattu 14.3.2023 <https://doi.org/10.1177/0907568217704048>
- Siippainen, A. (2018). *Sukupuolisuhteet, hallinta ja subjektifikaatio: Etnografinen tutkimus lasten ja aikuisten suhteista vuorohoitopäiväkodissa*. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7512-8>
- Silverman, D. (2020). *Interpreting qualitative data* (6. painos). Sage.
- Sohlsten-Nederström, J. (3.6.2022). "Nyt mennään ääri rajoilla" -Henkilöstön liiallinen kuormittuminen heikentää laadukkaan vuorovaikutuksen edellytyksiä varhaiskasvatuksessa. *Tutkittua varhaiskasvatuksesta-blogi*. Viitattu 12.6.2023. <https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2022/06/03/nyt-mennaan-aarirajoilla-henkiloston-liiallinen-kuormittuminen-heikentaa-laadukkaan-vuorovaikutuksen-edellytyksia-varhaiskasvatuksessa/#more-2423>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (1999). Varhaiskasvatustyöryhmän muistio. *Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita* (1999:4). <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504224963>
- Suomen lähi - ja perushoitajaliitto, SuPer. (2022). *Varhaiskasvatuksen laatu heikentynyt, lähes 80 % harkitsee alan vaihtoa*. SuPerin selvitys 15. joulukuuta, 2022. viitattu 24.6.2024 <https://www.superliitto.fi/viestinta/tiedotteet-ja-kannanotot/superin-varhaiskasvatuksen-selvitys-varhaiskasvatuksen-laatu-heikentynyt-lahes-80-harkitsee-alan-vaihtoa/>
- Tieteen termipankki. (11.4.2024) *Hermeneutiikan määritelmä*. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:hermeneutiikka>

- Tilastokeskus. (15.5.2024). *Vuorohoidon määritelmä*. Tilastokeskus. Viitattu 15.5..2024. www.stat.fi/meta/kas/vuorohoito.htm
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimustieteellinen neuvottelukunta, (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsittelyminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2023. Helsinki.
- Varhaiskasvatuslaki, 540/2018 (2023), Annettu Helsingissä 13 päivänä heinäkuuta 2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Vaso, J. & Tuominen, K. (2013). *Johdatko oppilaitosta laadukkaasti?: CAF – itsearvioinnin työkirja. Mikä erottaa menestyjät keskinkertaisista? Benchmarking*.
- Vlasov, J. Salminen, J. Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S. & Sulonen, H. (2018). *Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset*. Julkaisut 24:2018. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.
- VOL-Varhaiskasvatuksen opettajien liitto. (2023). *Seuraavalla hallituskaudella tulee panostaa varhaiskasvatukseen*. Eri ammattijärjestöjen puheenjohtajien mielipidekirjoitus 5.4.2023. Viitattu 24.6.2024 <https://www.vol.fi/uutiset/seuraavalla-hallituskaudella-tulee-panostaa-varhaiskasvatukseen/>

LIITTEET

Liite 1. Webropol-vuorohoitokysely

VUOROHOIDON PEDAGOGIIKKA

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Hyvä varhaiskasvatuksen vuorohoidon työntekijä!

Teemme kandidaatintutkielmaa Jyväskylän yliopistossa, pääaineenamme varhaiskasvatus. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää kuinka suunniteltua toimintaa toteutetaan vuorohoidossa iltaisin, viikonloppuisin ja juhlapyhinä. Vuorohoitoa on tutkittu muita varhaiskasvatuksen osa-alueita vähemmän.

Haluamme kuulla vuorohoidon henkilöstön näkemyksiä vuorohoidon arjesta ja siksi vastauksenne on erittäin tärkeä!

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja voitte keskeyttää kyselyyn vastaaminen niin halutessanne. Tutkimusaineiston käsittely on täysin luottamuksellista eikä vastaajien henkilöllisyys käy vastauksista mitenkään ilmi. Vastauksia käytetään niin kandidaatin tutkielmassamme kuin tulevissa pro gradu -tutkielmissamme. Kyselyaineisto hävitetään tutkielmien ollessa valmiita. Valmis kandidaatin tutkielma löytyy Jyväskylän yliopiston julkaisuarkistosta työn valmistuttua arviolta lokakuussa 2021.

Tietosuojailmoitus tutkimuksesta löytyy tästä: [Tietosuojailmoitus](#)

Voitte pyytää tietosuojailmoituksen myös sähköpostitse tutkielman tekijöiltä.

Vastaamalla hyväksyt vastaustenne käytön tutkimuksissamme. Vastausaika riippuu vastauksesi pituudesta. Kaiken mittaiset vastaukset ja kuvaavat esimerkit päiväkotinne arjesta ovat lämpimästi tervetulleita.

Kiitos osallistumisesta ja mukavaa kesää!

Terveisin,

Soile Lehmonen, soile.a.lehmonen@student.jyu.fi ja

Maarit Viitanen, maarit.a.viitanen@student.jyu.fi

TAUSTATIEDOT

1. Vastaustani saa käyttää *

Kandidaatin tutkielmassa

Pro gradu -tutkielmassa

2. Ikä (vuosina)? *

3. Koulutus? *

4. Kuinka kauan olet työskennellyt vuorohoidossa (vuosina)? *

5. Kerro päiväkodistanne (esim. minkä ikäisiä lapsia teillä on hoidossa, montako ryhmää talossanne on, miten ryhmät muodostettu, paljonko lapsia on päiväkodissanne "kirjoilla")

VUOROHOITO

6. Kerro miten vuorohoito näkyy yksikössänne ja sen toiminnassa sekä miten vuorohoito on toteutettu iltaisin, viikonloppuisin ja juhlapyhinä?

TOIMINNAN SUUNNITTELU JA PEDAGOGIIKKA

7. Kuvaile miten teillä suunnitellaan ja toteutetaan vuorohoidon pedagogiikkaa iltaisin, viikonloppuisin ja juhlapyhinä (kerro esimerkiksi äärivuoron rutiineista, kuka suunnittelee ja toteuttaa toimintaa)

HENKILÖKUNNAN TYÖVUOROJÄRJESTELYT ÄÄRIVUOROISSA

8. Kerro miten henkilökunnan työvuorot on suunniteltu vuorohoidossa? (Esimerkiksi tekevätkö varhaiskasvatuksen opettajat töitä äärivuoroissa.)

9. Kerro miten opettajien rooli näkyy vuorohoidossa, mikäli he eivät työskentele äärivuoroissa? (esimerkiksi toteuttavatko lastenhoitajat valmiiksi suunniteltua toimintaa vai suunnittelevatko he itse toiminnan, onko heillä suunnittelu-aikaa ja miten se on toteutettu arjessa.)

ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

10. Millaisilla keinoilla ja kuinka usein arvioitte vuorohoidon toimintaa, pedagogista toimintaa ja laatua?

11. Kerro miten haluaisit kehittää yksikkönne vuorohoidon toimintaa sekä vuorohoidon pedagogista toimintaa? (Kuvaile mikä toimii yksikössä erityisen hyvin ja mitä tarvitsi kehittää ja mitä haasteita koet vuorohoidossa työskentelyssä olevan.)

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT

12. Kuvaile miten lasten varhaiskasvatussuunnitelmat/esiopetussuunnitelmat otetaan huomioon vuorohoidon toiminnan suunnittelussa. (esimerkiksi miten ne näkyvät käytännössä)

13. Kerro millä tavoin tukea tarvitsevat lapset on huomioitu iltaisin, viikonloppuisin ja juhlapyhinä. (Esimerksi onko käytettävissä ohjaajaa tai onko huomioitu muulla tavalla.)

LASTEN MIELENKIINNON KOHTEET JA OSALLISUUS

14. Kuvaile millä tavalla olette huomioineet lasten mielenkiinnon kohteet sekä heidän vahvuutensa toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa? Kerro myös miten lasten osallisuus näkyy arjessa.

ESIOPETUS JA KOULULAISET

15. Kerro miten kunnassanne on vuorohoitoa tarvitsevien lasten esiopetus järjestetty. (Esimerkiksi kerro miten lapsen esiops näkyy vuorohoidossa, tehdäänkö hänelle omaa lapsen vasua vuorohoitoon)

16. Onko esiopetusikäisten toiminta eritelty muun ikäisten lasten toiminnasta ja mitä tämä käytännössä tarkoittaa?

17. Yksikkömme tarjoaa vuorohoitoa myös koululaisille:

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Liite 2. Yksilöhaastattelujen kysymykset

Haastattelukysymyksiä

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää: miten ja kuinka usein vuorohoidon toiminnan laatua arvioidaan ja millaisilla mittareilla toiminnan laatua arvioidaan?

1. Millaisessa tiimissä työskentelet?
2. Millainen on tiimin työnjako eri vuorokauden aikoina?
3. Miten vuorohoito on yksikössänne järjestetty? onko kaikissa ryhmissä vuorohoitoa tarvitsevia lapsia?
4. Miten vuorohoidon työvuorot on järjestetty, ovatko säännönmukaiset vai epäsäännölliset?
5. Työskentelevätkö opettajat vuorossa, jos kyllä, niin millaisia työvuoroja tekevät?
6. Tulisiko opettajien mielestäsi olla enemmän eri vuoroissa? Miksi näin?
7. Mikä on oma näkemyksesi varhaiskasvatuksen laadusta ja miten selittäisit sen?
8. Millaisena näet laadukkaan varhaiskasvatustoiminnan vuorohoidossa?
9. Miten laadukasta varhaiskasvatustoimintaa voidaan edistää?
10. Kuinka hyvin vuorohoidon toimintaa pystyy etukäteen suunnittelemaan?
11. Miten usein suunniteltu toiminta ei toteudukaan eri toiminta-aikoina?
12. Miten näet suunnitellun toiminnan tarpeellisuuden eri vuoroissa sekä esim. loma-aikoina?
13. Millaisena koet suunnittelemattoman toiminnan?
14. Millaisena suunnittelematon toiminta näyttäytyy eri vuoroissa?
15. Miten koet lapsilähtöisen toiminnan liittyvän laadulliseen varhaiskasvatustoimintaan vuorohoidossa?
16. Varhaiskasvatustoiminnan arviointi - Miten itse arvioit omaa toimintaa/suunnittelua/lasten kanssa tehtäviä asioita? Miten itse toteutat asioita vuorokauden eri aikoina? Toimitko itse eri tavalla päivävuorossa kuin vuoroissa?
17. Millaisilla menetelmillä arvioitte tiimissä varhaiskasvatustoimintaa?

18. Millaisia arviointimenetelmiä teillä on koko yksikön tehdessä arviointia? Onko teillä valmiita työkaluja toiminnan arviointiin? Miten usein varhaiskasvatustoimintaa arvioitte koko yksikön toimesta?
19. Millaiset arviointityökalut palvelisivat parhaiten vuorohoidon toiminnan arviointia?
20. Mitä asioita arvioidaan tiimissä? entä koko yksikön arvioinnissa?
21. Mitä on omasta mielestäsi pedagogiikka? Miten selittäisit sen omin sanoin?
22. Toteutuuko pedagoginen toiminta myös vuorohoidossa? Millä tavalla se näkyy silloin, kun olet töissä?
23. Koetko varhaiskasvatustoiminnassa olevan eroa päivän ja vuoron välillä? Millaisia eroja?
24. oletko kuullut Karvin tekemästä varhaiskasvatuksen sähköisestä arviointityökalusta (Valssi)? Jos olet, millaisia ajatuksia se herättää?
25. Mitkä ovat vuorohoidon positiiviset puolet? Entä haasteelliset asiat?
26. Perustiedot: kerro hiukan teidän yksiköstänne, kuinka iso ja millainen toimintaympäristö teillä on?
27. Viimeisenä haluan tietää, jos saisit käsiisi taikasauvan niin millaiseksi muuttaisit vuorohoidon toimintaa?

ISO KIITOS VASTAUKSISTASI 😊

Liite 3. Vuorohoidon lokikirja

Vuorohoidon lokikirja

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä*

Hyvä varhaiskasvatuksen vuorohoidon työntekijä!

Teen pro gradu- tutkielmaa Jyväskylän yliopistossa, pääaineena varhaiskasvatus. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää vuorohoidon toiminnan laatua ja laadun arviointia eri vuorokauden aikoina, erityisesti iltaisin, viikonloppuisin ja juhlapyhinä.

Vuorohoitoa on tähän mennessä tutkittu muita varhaiskasvatuksen toimialueita vähemmän. Sen vuoksi haluan saada esille vuorohoidon henkilöstön näkemyksiä vuorohoidon arjesta ja siksi osallistumisenne tutkimukseen on erittäin tärkeä! Tutkimuksen avulla saadaan vuorohoidon näkökulmaa enemmän avattua.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja voitte keskeyttää vastaamisen missä tahansa kohtaa niin halutessanne. Tutkimusaineiston, eli sähköisen lokikirjan kautta saatujen tietojen, käsittely on täysin luottamuksellista eikä vastaajien henkilöllisyys käy vastauksista mitenkään ilmi. Vastauksia käytetään pro gradu -tutkielmassa ja tutkimuksessa saatu aineisto hävitetään tutkielman ollessa valmis. Valmis pro gradu- tutkielma löytyy Jyväskylän yliopiston julkaisuarkistosta työn valmistuttua.

Tietosuojailmoitus tutkimuksesta löytyy saamanne sähköpostin liitteenä, mutta voitte pyytää sen myös sähköpostitse tutkielman tekijältä.

Vastaamalla hyväksytte vastaustenne käytön tutkimuksessa.

Sähköistä lokikirjaa täytetään kaiken kaikkiaan seitsemältä toimintapäivältä ja

voitte itse valita miltä päiviltä haluatte sitä täyttää. Päivien kohdalle asetetut apukysymykset auttavat teitä pohtimaan asioita tutkimustehtävän näkökulmasta. Kaiken mittaiset vastaukset ja kuvaavat esimerkit päiväkotinne vuorohoidon arjesta ovat lämpimästi tervetulleita.

Kiitos osallistumisesta!

Terveisin,

Maarit Viitanen, maarit.a.viitanen@student.jyu.fi

1. Ikäsi (vuosina)? *
2. Mikä on koulutuksesi? *
3. Kuinka kauan olet työskennellyt vuorohoidossa (vuosina)? *
4. - 10. Kerro vapaasti omin sanoin tämän päivän toiminnasta:
Mihin vuorokauden aikaan toteutit sen ja millaisen lapsiryhmän kanssa?
Millaista toiminta oli?
Miten arvioit tämän päivän suunniteltua toimintaa?
Millaisia arviointivälineitä käytit toiminnan arviointiin?
11. Mikä tai mitkä asiat ovat mielestäsi varhaiskasvatustoiminnan laadun sekä laadun arvioinnin toteutumisen esteenä vuorohoidossa?
12. Kerro omin sanoin, miten mielestäsi vuorohoidon toimintaa voitaisiin kehittää ja millä tavalla vuorohoidon laatua sekä arviointia voitaisiin parantaa?

Liite 4 Tietosuojailmoitus ensimmäiseen Webropol-kyselyyn

TIETOSUOJAILMOITUS TUTKIMUKSESTA TUTKIMUKSEEN OSALLISTUVALLE

Kandidaatintutkielma ja pro gradu -tutkielma

19.5.2021

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista, eikä tutkittavan ole pakko toimittaa mitään tietoja, tutkimukseen osallistumisen voi keskeyttää.

Tietosuojailmoitus Webropol-kyselyyn vastaajille

1. TUTKIMUKSEN NIMI, LUONNE JA KESTO

Varhaiskasvatuksen pedagogiikka vuorohoidossa. Tutkimuksessa selvitetään vuorohoidossa toteutettavaa pedagogista toimintaa ilta- ja viikonloppuhoidossa sekä juhlapyhinä. Tutkimus on kertaluonteinen, mutta aineistoa käytetään tutkijoiden myöhemmin toteutettavissa pro gradu -tutkielmissa. Tutkimustulokset kandidaattivaiheen tutkimuksesta julkaistaan lokakuussa 2021

2. MIHIN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY PERUSTUU

Henkilötietojen käsittely perustuu **tutkittavan suostumukseen** ja kerätyn aineiston arkistointi perustuu yleiseen etuun (EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikla 6, kohta 1)

3. TUTKIMUKSESTA VASTAAVAT TAHOT

Tutkimuksen tekijät: Maarit Viitanen, 0400999362 maarit.a.viitanen@student.jyu.fi ja Soile Lehmonen, 040 765 7925, soile.a.lehmonen@student.jyu.fi Kasvatustieteiden laitos, Alvar Aallonkatu 9, 40014 Jyväskylän yliopisto

Tutkimuksen ohjaaja: Anna Siippainen, 029 5335566 anna.siippainen@jyu.fi

4. TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten pedagogista toimintaa toteutetaan vuorohoidossa iltaisin, viikonloppuina sekä juhlapyhinä. Lisäksi on tarkoitus selvittää ketkä pedagogista toimintaa toteuttavat vuorohoidossa epätyypillisinä aikoina

Tutkimukseen osallistuu vuorohoidon työntekijöitä neljästä eri kaupungista ympäri Suomea. Kyselyyn osallistuu varhaiskasvatuksen opettajia ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajia ympärivuorokauden auki olevista päiväkodeista.

Tutkimuksessa ei kerätä henkilötietoja, vaan kysytään vastaajan ikä, koulutus ja vuorohoidon työkokemukset vuosina. Kysely tallentuu Webropol-alustalle, josta se siirretään salasanoin suojatulle yliopiston tallennusasemalle talteen excel - muodossa.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ

Tutkimuksen teko kestää noin 5 kuukautta, jonka jälkeen aineiston tiedot ovat käytettävissä myös tutkijoiden pro gradu tutkielmiin. Tutkimukseen sisältyy Webropol - kysely, johon vastataan kerran. Vastausaikaa henkilökohtaisesti kyselyyn on n. kolme viikkoa, kysely sulkeutuu 18.6.2021

6. TUTKIMUKSEN MAHDOLLISET HYÖDYT JA HAITAT TUTKITTAVILLE

Tutkimuksessa tietoa saadaan varhaiskasvatuksen vuorohoidossa toteutuvasta pedagogisesta toiminnasta. Tästä voi olla hyötyä vuorohoidon kehittämisessä tutkimukseen osallistuville päiväkodeille ja kunnille.

7. HENKILÖTIETOJEN SUOJAAMINEN

Tutkimuksessa kerättyjä tietoja ja tutkimustuloksia käsitellään luottamuksellisesti tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tietojasi ei voida tunnistaa tutkimukseen liittyvistä tutkimustuloksista, selvityksistä tai julkaisuista. Aineistosta voidaan poimia tutkimukseen suoria lainauksia, joita ei voida kuitenkaan yhdistää kehenkään henkilökohtaisesti.

Tutkimuksen aineistoa säilytetään tutkimuksen ajan salasanalla suojatussa Jyväskylän yliopiston tallennusasemalla, johon on pääsy vain tutkimuksen tekijöillä. Aineistosta esimerkiksi tutkimuskaupunkiin tai päiväkotiin liitettävät tunnistetiedot anonymisoidaan, niin ettei niistä pystytä mitään tai ketään tunnistamaan.

Tutkimusaineistoa säilytetään Jyväskylän yliopiston tutkimusaineiston käsittelyä koskevien tietoturvakäytänteiden mukaisesti.

8. TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen aineistosta valmistuu kandidaatintutkielma lokakuussa 2021 sekä pro gradu – tutkielmat myöhemmin.

9. TUTKITTAVAN OIKEUDET JA NIISTÄ POIKKEAMINEN

Tutkittavalla on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, kun henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Jos tutkittava peruuttaa suostumuksensa, hänen tietojaan ei käytetä enää tutkimuksessa.

Tutkittavalla on oikeus tehdä valitus Tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli tutkittava katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä. (lue lisää: <http://www.tietosuojafi.fi>).

Tutkimuksessa ei poiketa muista tietosuojalainsäädännön mukaisista tutkittavan oikeuksista.

HENKILÖTIETOJEN SÄILYTTÄMINEN JA ARKISTOINTI

Henkilötietoja säilytetään salasanalla suojatussa paikassa Jyväskylän yliopiston tallennusasemalla. Tutkimuksessa kerätyt tiedot hävitetään molempien tutkielmien valmistuttua Jyväskylän yliopiston tallennusasemalta. Webropoliin tallennetut tiedot poistetaan välittömästi tiedostojen siirryttyä Jyväskylän yliopiston salasanoin suojatulle tallennusasemalle.

10. REKISTERÖIDYN OIKEUKSIEN TOTEUTTAMINEN

Jos sinulla on kysyttävää rekisteröidyn oikeuksista voit olla yhteydessä tutkimuksen tekijään.

Liite 5 Tietosuojalomake yksilöhaastatteluihin ja sähköiseen lokikirjaan

TIETOSUOJAILMOITUS 20.12.2022

Olet osallistumassa tieteelliseen tutkimukseen. Tässä tietosuojailmoituksessa sinulle kerrotaan henkilötietojesi käsittelystä osana tutkimusta. Sinulla on lain mukaan oikeus saada nämä tiedot.

1. Rekisterinpitäjä

Rekisterinpitäjä vastaa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta tutkimuksessa.

Tutkija Maarit Viitanen, maarit.a.viitanen@student.jyu.fi

Työnohjaaja Tarja Liinamaa, lehtori, tarja.liinamaa@jyu.fi, 040 8054 026.

Henkilötietoja tutkimuksessa käsittelevät tutkimusryhmän jäsenet: rekisterinpitäjänä toimiva tutkija

2. Henkilötietojen käsittelijä(t)

Henkilötietojen käsittelijällä tarkoitetaan tahoja, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun ja sen antamien ohjeiden mukaisesti. Henkilötietojen käsittelijän kanssa on laadittava tietojenkäsittelysopimus. Tässä tutkimuksessa henkilötietojen käsittelijöitä ovat: tutkimuksen suorittava tutkija Maarit Viitanen

3. Henkilötietojen muu luovuttaminen tutkimuksen aikana

Tietojasi käsitellään luottamuksellisesti eikä niitä luovuteta sivullisille.

4. Tutkimuksessa Laatu ja laadun arviointi varhaiskasvatuksen vuorohoidossa käsiteltävät henkilötiedot

Henkilötietojasi käsitellään tiedotteessa kuvattua tutkimustarkoitusta varten.

Tutkimuksessa Sinusta kerätään seuraavia henkilötietoja [ikä, ammattinimike, työvuodet vuorohoidossa, sähköisen lokikirjan vastaukset ja haastattelumuistiinpanot]. Tietojen kerääminen perustuu tutkimussuunnitelmaan.

Tutkimuksessa ei käsitellä erityisiä henkilötietoryhmiä.

Kaikki tutkittavat ovat täysi-ikäisiä

5. Henkilötietojen käsittelyn oikeudellinen peruste tieteellisessä tutkimuksessa

Tutkittavan suostumus (tietosuoja-asetuksen artikla 6.1.a, erityiset henkilötietoryhmät 9.2.a)

6. Henkilötietojen siirto EU/ETA ulkopuolelle

Tutkimuksessa tietojasi ei siirretä EU/ETA -alueen ulkopuolelle.

7. Henkilötietojen suojaaminen

Henkilötietojen käsittely tässä tutkimuksessa perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan ja tutkimuksella on vastuuhenkilö. Tutkimuksen rekisteriin tallennetaan vain tutkimuksen tarkoituksen kannalta välttämättömiä tietoja.

Tunnistettavuuden poistaminen

Aineisto anonymisoidaan aineiston perustamisvaiheessa (kaikki tunnistetiedot poistetaan täydellisesti, jotta paluuta tunnisteteelliseen tietoon ei ole eikä aineistoon voida yhdistää uusia tietoja).

Tutkimuksessa käsiteltävät henkilötiedot suojataan

salasanalla

muulla tavoin, miten: yliopiston tietoturvallinen u-asema, johon pääsy vain tutkijalla

8. HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY TUTKIMUKSEN PÄÄTTYMISEN JÄLKEEN

Tutkimusrekisteri hävitetään tutkimuksen päätyttyä arviolta 06.2023 mennessä tai pro gradu tutkimuksen valmistuttua

9. Rekisteröidyn oikeudet

Suostumuksen peruuttaminen (tietosuoja-asetuksen 7 artikla)

Sinulla on oikeus peruuttaa antamasi suostumus, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta suostumuksen perusteella ennen sen peruuttamista suoritettuna käsittelyyn lainmukaisuuteen.

Oikeus saada pääsy tietoihin (tietosuoja-asetuksen 15 artikla)

Sinulla on oikeus saada tieto siitä, käsitelläänkö henkilötietojasi ja mitä henkilötietojasi käsitellään. Voit myös halutessasi pyytää jäljennöksen käsiteltävistä henkilötiedoista.

Oikeus tietojen oikaisemiseen (tietosuoja-asetuksen 16 artikla)

Jos käsiteltävissä henkilötiedoissasi on epätarkkuuksia tai virheitä, sinulla on oikeus pyytää niiden oikaisua tai täydennystä.

Oikeus tietojen poistamiseen (tietosuoja-asetuksen 17 artikla)

Sinulla on oikeus vaatia henkilötietojesi poistamista tietyissä tapauksissa. Oikeutta tietojen poistamiseen ei kuitenkaan ole, jos tietojen poistaminen estää tai vaikeuttaa suuresti käsittelyn tarkoituksen toteutumista tieteellisessä tutkimuksessa.

Oikeus käsittelyn rajoittamiseen (tietosuoja-asetuksen 18 artikla)

Sinulla on oikeus henkilötietojesi käsittelyn rajoittamiseen tietyissä tilanteissa kuten, jos kiistät henkilötietojesi paikkansapitävyyden.

Oikeuksista poikkeaminen

Tässä kuvatuista oikeuksista saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa poiketa tietosuoja-asetuksessa ja Suomen tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla siltä osin, kuin oikeudet estävät tieteellisen tai historiallisen tutkimustarkoituksen tai tilastollisen tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Oikeuksista voidaan poiketa myös jos rekisteröityä ei pystytä tai ei enää pystytä tunnistamaan.

Profilointi ja automatisoitu päätöksenteko

Tutkimuksessa henkilötietojasi ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon. Tutkimuksessa henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena ei ole henkilökohtaisten ominaisuuksiesi arviointi, ts. profilointi vaan henkilötietojasi ja ominaisuuksia arvioidaan laajemman tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta.

Rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen

Jos sinulla on kysyttävää rekisteröidyn oikeuksista, voit olla yhteydessä tutkijaan maarit.a.viitanen@student.jyu.fi

Tietoturvaloukkauksesta tai sen epäilystä ilmoittaminen Jyväskylän yliopistolle

<https://www.jyu.fi/fi/yliopisto/tietosuojailmoitus/ilmoita-tietoturvaloukkauksesta>

Sinulla on oikeus tehdä valitus erityisesti vakinaisen asuin- tai työpaikkasi sijainnin mukaiselle valvontaviranomaiselle, mikäli katsot, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (EU) 2016/679. Suomessa valvontaviranomainen on tietosuojavaltuutettu.

Tietosuojavaltuutetun toimiston ajantasaiset yhteystiedot: <https://tietosuoja.fi/etusivu>